

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 93

София, петък, 26 май

1933 г.

101. заседание

Понеделник, 22 май 1933 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	2129
Законопроектъ за бюджета на държавата за 1933/ 1934 финансова година. (Първо четене — про- дължение разискванията)	2129
Дневен редъ за следващото заседание	2159

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присъствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следните г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Ангеловъ Боянъ, Ангеловъ Иванъ, Апостоловъ Драгомиръ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Асенъ, Василевъ Василъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Йото, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Юсеинъ, Георгиевъ Георги, Георгиевъ Стойчо, Джанкардашлийски Димитъръ, Думановъ д-ръ Никола, п. Захариевъ Захари, Илиевъ Стойко, Казанаклиевъ Георги, Казанзирски Георги, Кръстевъ Гето, Кушевъ Вьчко, Маринчевъ Георги, Мечкарски Тончо, Милановъ д-ръ Кънчо, Митовъ Генко, Момчиловъ Стоянъ, Мошановъ Стойчо, Нейковъ Димитъръ, Панайотовъ Петъръ, х. Петковъ х. Георги, Поповъ Стефанъ, Райковски Минко, Рафанловъ Филипъ, Родевъ Христо, Сакъзовъ Янко, Свиначовъ Добри, Синигерски Младенъ, Стамболиевъ Никола, Статевъ Христо, Таковъ Стефанъ, Ташевъ Димо, Тодоровъ Димитъръ, Христовъ Александъръ, Цанковъ Иванъ, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Юртовъ Георги, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василъ)

Съобщавамъ на Народното събрание, че бюрото е решило отпускъ на следните народни представители:

На г. Александъръ Христовъ — 1 день;
На г. Генко Митовъ — 1 день;
На г. Петко Арабаджиевъ — 1 день;
На г. Борисъ Докумовъ — 1 день;
На г. х. Георги х. Петковъ — 1 день;
На г. Никола Стамболиевъ — 2 дена;
На г. Минко Райковски — 2 дена;
На г. Димитъръ Долбински — 2 дена;
На г. Александъръ Пиронковъ — 2 дена;
На г. Аврамъ Аврамовъ — 3 дни;
На г. Захари Димитровъ — 7 дни и
На г. Младенъ Синигерски — 10 дни.

Следните г. г. народни представители, които сж се ползували досега съ повече отъ 20 дни отпускъ, искатъ отпускъ, който следва да имъ бжде разрешенъ отъ Народното събрание.

Който отъ г. г. народните представители е съгласенъ да бжде разрешенъ еднодневенъ отпускъ на народния представител г. Стойчо Георгиевъ, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народните представители е съгласенъ да бжде разрешенъ 4-дневенъ отпускъ на народния представител г. Христо Родевъ по болестъ, за което представя медицинско свидетелство, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народните представители е съгласенъ да бжде разрешенъ 10-дневенъ задграниченъ отпускъ на народния представител г. Димитъръ Влаховъ, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ първа гочка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представител г. Петко Дичевъ.

П. Дичевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Надали е имало нъкога по-неблагоприятни условия за съставянето на нашия държавенъ бюджетъ. (Шумъ и разговори въ залата)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Дичевъ (д): Когато сега, при дебатите по бюджетния проектъ, бѣ отворенъ въпросъ за условията, при които се намираме, ни се каза, че, за да може да се състави единъ реаленъ бюджетъ, едно отъ условията е да се намираме въ добро стопанско положение. Но за какво добро стопанско положение можемъ ние сега да говоримъ? Реаленъ бюджетъ може да се състави идеално, когато нашето стопанство, нашиятъ износъ, нашиятъ вносъ се намиратъ въ нормални условия.

С. Кирчевъ (з. Ст): И нашата данъчна система.

П. Дичевъ (д): За тия, които сж видѣли цифрите на нашия вносъ и приходите отъ нашите митници — главно приходно перо на нашия бюджетъ — сж разбрали добре на какви голѣми скокове сме подложени отъ три години насамъ. Перото, което е предвидено сега въ бю-

дежтопроекта — наспроти постъпленията въ последните три години — от 800 милиона лева, е едно перо приблизително, но никой не би могъл да гарантира, че то ще бъде реализирано. Като резултат на завчера гласувания закон за увеличение на държавните приходи е перото от 300 милиона лева от увеличени адвалорни мита, такси, абонаменти и проценти върху оборота. Вчерта се каза, че това перо, заедно с няколко други, не представлява нищо сигурно, и излага още повече нашия държавен бюджет утре да не може да бъде реализиран. Каква сигурност търсим ние? Това мене ме удивлява. Нашият износ се намира въ зависимост от условия, които ние не създаваме. Г. г. народни представители! Припомнете си последните препятствия, които срещахме въ износа на яйца вследствие високите мита въ Германия, поради което ние не ще можем да направим такъв износ на яйца, какъвто по-рано сме предвиждали да направим. Вие ще си припомните големите мъчнотии при продажбата и пласирането на нашите тютюни въ връзка с компенсациите и клирингите. Има условия по отношение вноса и износа, които съвсем не благоприятствуват нашето стопанство, от което ние търсим приходни източници. При тия факти, да се говори за реален бюджет е едно желание — нищо повече.

Азъ не искамъ да извинявамъ кабинета, дето късно е внесълъ бюджета, но, въ всеки случай, вън от тая причина, уреждането нашите външни задължения и необходимостта от споразумение с други, външни мѣста, имаше редъ условия, които не благоприятстваха навременното приготвяване бюджета днесъ повече отъ вчера.

Вчерашниятъ день отбележи единъ голъмъ опитъ за създаване една нова политическа програма.

Каза се, че дефицитътъ отъ последното бюджетно управление не билъ изнесенъ въ истинската му цифра, че къмъ истинския дефицитъ, разликата между постъпилото и разходваното, трѣбва да се прибави печалбата отъ насъчените монети, взета и изразходвана, взетите отъ фондовете суми, взетата сума 350.000.000 л. отъ блокираните при Българската народна банка нетрансфериранни левове. Отъ това единъ отъ ораторите презъ вчерашния день заключи, че дефицитътъ е далеко по-голямъ, отколкото той фактически се преставлява.

Ще ми позволите и азъ да се съглася с вчерашните оратори, които искаха да кажатъ, че наистина дефицитътъ е по-голямъ, като прибавя още две-три цифри. Ако прибавимъ дълга на държавата по данъчните бонове, издадени въ връзка с търговията с зърнени храни; ако прибавимъ дълга на държавата за взетите пари отъ Българската земеделска банка като оборотенъ капиталъ на Дирекцията на храноизноса; и ако прибавимъ още много други пера, тогава наистина ще изкараме единъ колосаленъ дефицитъ. Нищо повече — ще изкараме, че бюджетътъ на България плава въ една неизвестностъ, въ единъ хаосъ.

Б. Ецовъ (д): Народникъ безъ интрига не може да живѣе никога, не може да диша!

П. Дичевъ (д): Не се касае въпросътъ до народникъ или до демократъ; въпросътъ е за смѣтката на нашата държава.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): (Къмъ Б. Ецовъ) Народникътъ си знае кесията, но вие не знаете вашата, вие сте съ широка ръка!

П. Дичевъ (д): Отъ всичко, което се каза отъ вчерашните оратори — да не поминавамъ имената имъ — азъ получихъ впечатление, че тукъ, въ Народното събрание, има хора съ претенции, съ амбиции, при сегашното хаотично положение на работите въ нашето стопанство, държавно и народно, съ една магическа пръчка, както нарече работите въ своите речи, да заздравятъ нашите финансии, да уредятъ нашето държавно стопанство. Мога ли азъ да повѣрвамъ това? Не. Защо?

Уважаемиятъ г. Георги Петровъ, бившъ министъръ на търговията отъ кабинета на Народния блокъ, въ връзка съ създаване сигурни приходни източници на държавата, е билъ добъръ вчера да отвори въпросъ за монополите. Позволете ми тая нескромностъ да кажа, че и азъ съмъ монополистъ, но при опредѣлени условия, при опредѣлени обекти, и не съмъ отъ тия, които бързатъ съ реализирането на такива голѣми проблеми. Напр., азъ поддържамъ — да не говоря сега защо — едно утрасно монополизиране търговията с нашите тютюни, не само за вътрешна консумация, но и за експортъ. Дори и тогава ще поддържамъ този монополъ, когато срещу моето мнение се говори, че е необходимо държавата да вложи въ такава едно предприятие 5 или 6 милиарда лева.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): И сега всичката наша търговия става съ парите на държавата и на Земеделската банка.

П. Дичевъ (д): Въпросътъ е да се види възможно ли е, има ли смисълъ монополизирането на търговията с тютюни. За менъ си азъ зная, че нашите тютюневи кооперации разполагатъ съ голѣми сгради, съ помѣщения, съ инсталации, съ зали за манипулирането на тютюните, правени безъ смѣтка, и които въ настоящия моментъ не се използотворяватъ. Ние имаме внесень вече маса капиталъ въ тютюневата търговия. Но макаръ това да е много важно и да е въ връзка съ бюджета, азъ нѣма да го разглеждамъ конкретно сега. Ще кажа само нѣколко думи въ връзка съ бюджета.

Вчера г. Петровъ отвори въпросъ за монопола на солта, за монопола на петрола, като спомена и за монопола на нѣкои други артикули отъ масово употребление, като желѣзото и стоманата. Макаръ че тия артикули, които набеляза той, да иматъ съвсемъ друга природа и онова, което държавата може да вземе отъ тяхъ, може да го вземе при вноса имъ, безъ да влага специаленъ капиталъ за монополизиране търговията с тия артикули, азъ бихъ запиталъ г. Петровъ: защо г. Петровъ преди петъ месеци, като министъръ на търговията, не излѣзе при другъ случай да говори, че той предлага такава лѣкарство за уреждане на държавния бюджетъ, а излѣзе да говори едвамъ вчера. Най-после това е негова работа — по-добре късно, отколкото никога — при всичко, че азъ не съмъ за такава широко монополизиране на търговията. Азъ зная, че тукъ, въ Народното събрание, има господа, които поддържатъ тъй наречения социаленъ монополъ не отъ гледище на фиска, а отъ гледище на бедственото положение, въ което се намира народътъ.

И. Куртевъ (нац. л): И отъ двете.

П. Дичевъ (д): Спомена се за нѣкакъвъ петроленъ картелъ. Ние имаме законъ за картелите и за монополните цени. Съществува ли петроленъ картелъ или не, азъ не зная, макаръ че ми е съседъ...

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Цѣлъ свѣтъ знае, че съществува — дружество „Петролъ“.

П. Дичевъ (д): Азъ говоря, че не ми е известно да съществува картелъ, а знамъ, че съществува дружество „Петролъ“.

Г. Т. Данаиловъ (д): Което обединява всички търговци на петролъ.

П. Дичевъ (д): Не съмъ провѣрилъ и не желая сега да говоря какъ е конституирано това дружество. Говори се отъ бившия министъръ на търговията, г. Петровъ, иначе голѣмъ виртуозъ на словото и голѣмъ, така да кажа, политически пропагандаторъ, че картелътъ — дружество „Петролъ“ — върши една работа, която му е чудно какъ кабинетътъ търпи. Какво мога да ви кажа по тоя въпросъ?

Г. Петровъ (нац. л): Този картелъ се опита да се формира въ времето, когато азъ бѣхъ министъръ, но азъ не го допуснахъ. Азъ не допуснахъ прехвърлянето на облагите на отдѣлните петролни дружества върху дружество „Петролъ“.

П. Дичевъ (д): Моите впечатления сж...

Г. Петровъ (нац. л): Вашите впечатления не сж действителностъ, тѣ сж само впечатления. А слушайте какво Ви казвамъ азъ: не допуснахъ да се създаде тоя картелъ, не допуснахъ да се прехвърлятъ облагите на отдѣлните петролни дружества върху дружество „Петролъ“. Имаше процесъ въ Административния съдъ. Сега мисля, че г. Дичевъ го е допусналъ. Обърнете се къмъ него.

П. Дичевъ (д): Вие не сте го допуснали, а вчера твърдѣхте: „Ето го, съществува“.

И. Куртевъ (нац. л): Никой не го отказва — съществува.

Г. Петровъ (нац. л): 5 месеци има, откажъ съмъ напущналъ Министерството на търговията. Оттогава всичко може да е станало.

Министъръ В. Димовъ: Монополъ има не отъ 5 месеци насамъ, а отъ цѣла година.

П. Дичевъ (д): Въ Министерството на търговията има една картелна комисия. Азъ питамъ, какво прави тая комисия, и ще очаквамъ отговоръ на тоя въпросъ.

Г. Петровъ (нац. л): Министерският съвет нормира ценитъ. Питайте г. Костурковъ. Тъй щото тамъ сме на чисто.

П. Дичевъ (д): Но има другъ фактъ. Относително 300-та милиона лева, предвидени въ новия бюджетопроектъ като приходъ по новия законъ за засилване на държавнитъ приходи, Вие вчера се усъмнихте, че ще постигнатъ и казахте, че това още повече установява, че е невъзможно да се достигне единъ реаленъ бюджетъ. Тия 300 милиона лева ще се получатъ отъ увеличаването на първо мѣсто на адвалорнитъ мита, на разни такси, абонаменти и процентъ върху оборота и пр. Когато тукъ се разглеждаше законопроектътъ за засилване на държавнитъ приходи, нашиятъ другаръ професоръ Петко Стояновъ сложи предъ Народното събрание единъ голъмъ въпросъ — не е нѣщо ново, но той го релевира тукъ много здраво — на каква база нашитъ индустриални предприятия калкулиратъ ценитъ, по които тѣ пласиратъ произведенитъ стоки. Никой не му възрази, когато той говори. Той каза следното. Освободени отъ мито, суровитъ материали, които внасятъ покровителствуванитъ индустрии, при определяне ценитъ на произведенитъ отъ тѣхъ продукти, тѣ калкулиратъ митото и даденитъ имъ облаги по транспорта и други. Азъ не искамъ да кажа, че всичко влиза вътре въ тази калкуляция, но неведнѣжъ въ вестника на която щете партия, и въ вестника на нашата Демократическа партия се писа, че предметитъ, които нашата индустрия произвежда, се продаватъ по такива цени, които съдържатъ въ себе си митото на суровитъ материали, които индустрията внася, отъ което е освободена, и че сжщитъ предмети, ако бихме могли да ги внасяме отъ вънъ, ще се продаватъ почти два пѣти по-евтино. Вие, г. Петровъ, казахте вчера много добре: ние имаме една блокова платформа, ние не сме обещали, но ние сме казали — Вие знаете какво сме казали и азъ зная какво съмъ казалъ на народа преди изборитъ на 21 юний 1931 г. — не че ще създадемъ нѣкакво особено благоденствие, но че горе-долу ще дадемъ едно облекчение, и трѣбва да държимъ смѣтка за думитъ си. Ако е истина, г. г. народни представители, че нашитъ индустриални предприятия, които преработватъ наши сурови продукти или внасятъ полуфабрикати отъ вънъ, правятъ една такава калкуляция на ценитъ на предметитъ, що произвеждатъ, че онова, отъ което държавата ги освобождава, го взематъ тѣ, тѣ сж не само съдружници на държавата, но обиратъ и нея, и консоматора. Ще ми позволите, г. Петровъ — Вие преди три месеци бѣхте министъръ —

И. Куртевъ (нац. л): Преди петъ месеца.

П. Дичевъ (д): Преди петъ месеца.

Г. Петровъ (нац. л): Защо се обръщате къмъ мене?

П. Дичевъ (нац. л): Азъ задавамъ този въпросъ, защото утре, като се явя предъ избирателитъ, азъ съмъ длъженъ да отговоря на него.

Г. Петровъ (нац. л): Ще го зададете на г. министра на финанситъ, щомъ се касае за митническата тарифа.

П. Дичевъ (д): И той е длъженъ да отговори.

Г. Петровъ (нац. л): Ще го зададете на него, защото е отъ неговия ресоръ. Той определя митата.

П. Дичевъ (д): Ние чакахме отъ Васъ отговоръ. Не се касае за словоборство, а се касае за факти въ връзка съ бюджетопроекта. Не е въпросъ само да държимъ речи по цѣли часове. Така разбирамъ азъ работата.

Г. Петровъ (нац. л): Ще се обърнете къмъ министра на финанситъ по този въпросъ. Него ще питате. Той носи отговорността.

П. Дичевъ (д): Най-после азъ задавамъ този въпросъ на цѣлото Народно събрание, задавамъ го и на себе си. Г. г. народни представители! Сериозно ли е това: цѣлъ народъ да говори не за известно съотношение между ценитъ на земеделскитъ произведения и ценитъ на индустриалнитъ и колониални произведения, а за изравнението имъ на нѣкаква база?

И. Куртевъ (нац. л): Да, да! Отъ 18 л. килограмътъ захарта стана 28 л. Изравнихте ценитъ!

П. Дичевъ (д): То е отдѣленъ въпросъ.

И. Куртевъ (нац. л): Какъ да е отдѣленъ? Стопански въпросъ, финансовъ въпросъ е.

П. Дичевъ (д): Вие искате да ме апострофирате, за да ме събъркате. Не е тамъ работата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, оставете оратора да продължи речта си.

И. Куртевъ (нац. л): Когато той задава въпросъ, трѣбва да му се отговори.

П. Дичевъ (д): Г. г. народни представители! Докогато ние по този начинъ ще дебатираме въпроситъ, ще се прекаваме и апострофираме и нѣма да се изяснимъ, е голѣмъ въпросъ дали сме си изпълнили дълга.

Тоя въпросъ стои откритъ, ако и да има картелна комисиия, отъ една страна, и комисарство на продоволствието, отъ друга страна, ако и да има нормирани цени. Азъ зная отъ теория и практика, какво значи нормировка на държавни институти и какъ консоматорътъ може да пази своитъ интереси. Г. Георги Петровъ, който участвуваше въ блоковия кабинетъ, вчера задава този въпросъ на кабинета. Днесъ азъ го задавамъ нему: въ дветъ години Вие, г. Петровъ, когато бѣхте въ кабинета, какво правихте? Вчера Вие говорихте великолепно и, ако азъ бихъ билъ Вашъ избирателъ, щѣхъ да Ви ржкоплѣскамъ, ...

Г. Петровъ (нац. л): И въ кабинета съмъ говорилъ тъй.

П. Дичевъ (д): ... но конкретно по този въпросъ азъ искамъ да ми кажете истината — какво правихте? Сега ще ми кажете друго нѣщо — предполагамъ какво ще бжде то. Тѣзи, които внасятъ стоки за пласиране, и тѣзи, които ги произвеждатъ тукъ, въ нашитъ предприятия, ги калкулиратъ на една или друга база. Други казаха, и азъ го потвърдихъ, че митото, което държавата имъ прощава, е вътре въ цената.

И. Куртевъ (нац. л): Това не е за всички индустрии. То е за отдѣлни индустрии.

П. Дичевъ (д): Азъ не разглеждамъ специално индустриалния въпросъ и не дѣля тукъ индустриитъ на групи и категории.

Ходи една мисль, г-да, че една е базата за калкуляцията на ценитъ на внесениитъ или наши индустриални произведения, а друга е базата за калкуляцията на ценитъ на произведенията на земеделѣца. Едната база е: погашение и лихва на вложения капиталъ въ инсталации, рискове, конкуренция, условия на пласментъ, конюнктура, а другата база е семейниятъ трудъ.

Ц. Бобошевски (д. сг): Природата.

П. Дичевъ (д): Природата! Тия въпроси по-добре да не ги поставяме тукъ, да не се занимаваме съ тѣхъ като ученици. — Казвамъ — семейниятъ трудъ. По този въпросъ има едно разногласие между мене и мнозина, и, ако щете, между мене и кабинета. Азъ себе си съмъ запитвалъ постоянно: мигъръ семейниятъ трудъ на земеделѣца въ тая страна е трудъ робски, за да нѣма право земеделѣецътъ да си прави смѣтка колко му струва неговото произведение?

И. Куртевъ (нац. л): Тукъ сме съгласни.

П. Дичевъ (д): Ние сме при регулирана, при нормирана цена на зърно, на брашно и на хлѣбъ. Но при калкуляцията цената на тоя хлѣбъ ние не вземаме въ съображение какво струва той на оня, който го е произвелъ. Това пренебрежение нѣма да го отречете. Но, въ всѣки случай, моята мисль бѣше за сигурността на тия 300 милиона лева, предвидени да постигнатъ по силата на новия законъ за увеличение държавнитъ приходи.

Е добре, ако това е истина, то ония, които сж обложени и които искатъ сега да се смекчи това облагане, тѣ, по мое убеждение, не само че сж длъжни да понесатъ облагането съ мита и пр., но сж длъжни да върнатъ на държавата онова, което въ едно друго време сж взели, като сж калкулирали на една база невъзможна.

И. Куртевъ (нац. л): Консоматорътъ е обложенъ, г. Дичевъ.

П. Дичевъ (д): Да, обремененъ е консоматорътъ, чрезъ покровителството на индустрията отъ страна на държавата. Г. г. народни представители! Не мога да кажа, че представеният бюджетъ ще биде реаленъ. Азъ съмъ убеденъ, че никой това не може да каже. Но бихъ ви помолилъ да си припомните, презъ кои години България е имала реаленъ бюджетъ. Азъ помня такива години преди много време. Въ последно време това не го зная.

Но тукъ искамъ да констатирамъ по дългъ само единъ фактъ. Той е по бюджета за 1930/1931 г., на първо мѣсто. Имайте малко търпение да ви дамъ само нѣколко цифри. Редовниятъ бюджетъ за 1930/1931 г. е упражненъ — касово упражненъ — съ единъ дефицитъ отъ 973.382.774 л. Бюджетътъ на фондовете е упражненъ съ единъ плюсъ, съ единъ остатъкъ отъ 46.548.441 л. Самостоятелниятъ бюджетъ на българскитѣ държавни желѣзници е упражненъ съ единъ дефицитъ отъ 95.387.030 л. Или общиятъ дефицитъ по бюджета за 1930/1931 г. е 1.022.221.363 л. Извънредниятъ бюджетъ за същата година е упражненъ съ дефицитъ 8.669.382 л. Гласувани свръхсметни кредити — 165.414.951 л. Доизплатени разходи до 30 юний 1931 г. — 11.340.824 л. Изплатени дефицити за минали години — 158.559.165 л. Така че бюджетътъ за 1930/1931 г., по касовитѣ сметки на финансовото министерство, е упражненъ съ дефицитъ 1.366.205.685 л.

Сега нека видимъ по какъвъ начинъ е ставало пренасянето и покриването на тия дефицити — съ вътрешни срѣдства ли или съ заеми?

Бюджетътъ за 1931/1932 г., при наличността на тоя дефицитъ отъ 1930/1931 г., е билъ упражняванъ за едно време отъ бившия кабинетъ и продължено упражнението му отъ кабинета на Народния блокъ. При упражнението на тоя бюджетъ имаме такъвъ резултатъ, че дефицитътъ се намалява на 930.641.513 л. Азъ не желая да хваля назн си, но ми направи голямо впечатление при прегледа на цифритѣ това, че има чувствително, голямо намаление на колосалния дефицитъ отъ 1931 г. при упражнението на бюджета за 1931/1932 г.

Ще биде ли бюджетътъ, който е представенъ, реаленъ? Ще се спра само на нѣколко отъ предвиденитѣ разходи.

Най-първо, наспроти предвиденитѣ приходи по бюджета за 1932/1933 г. отъ кръгло 6 милиарда лева и наспроти постѣпилитѣ презъ неговото упражнение приходи въ размѣръ на 4.713.751.000 л., въ новия бюджетъ сѣ предвидени да постѣпятъ приходи кръгло 5.205.388.000 л. Новиятъ бюджетъ, по моя оценка, се приближава къмъ реалнитѣ условия, особено следъ взетитѣ мѣрки за увеличаване на държавнитѣ приходи.

Заключавамъ. Нѣмаме представенъ бюджетопроектъ съ повишение на приходитѣ, освенъ по нѣколко пера, едно отъ които е по закона за увеличаване приходитѣ на държавата. Отъ това може да се извади заключение, че ние се приближаваме къмъ условията на едно възможно реализиране на предвиденитѣ приходи въ бюджетопроекта.

§ 80 отъ приходния бюджетъ, който засѣга приходи отъ държавни, общински и други гори, ми дава поводъ да кажа само две думи. Стопанисването на нашитѣ гори е подложено на голяма критика — стопанисване по стария способъ, стопанисване по никакви способи или, най-главното, сега стопанисване направо отъ държавата или пъкъ чрезъ горскитѣ кооперации. Приходитѣ, които държавата получава отъ горитѣ, не задоволяватъ исканията на фиска, да не говоря за това, което не задоволява народа. Азъ бихъ рекълъ, предъ видъ на голѣмитѣ интереси на народа и на държавата, Министерството на финанситѣ, неговата финансова инспекция трѣбва да има на разположение компетентни хора, дори лесовѣди, които специално да провѣрватъ какъ се стопанисватъ нашитѣ гори и какъ може да се осигури увеличаването на приходитѣ отъ тѣхъ за сметка на държавното съкровище.

Кои приходи сметамъ азъ за сигурни? Най-сигурниятъ приходъ по моя оценка е този отъ беглика на овцетѣ и козитѣ. Въ него нѣма никакво увеличение наспроти това, което е постѣпило досега. Другъ сигуренъ приходъ е отъ акциза върху солта, мѣстна и иностранна, отъ 360 милиона лева, както и отъ акциза върху спирта, оцета и разни мѣстни и иностранны питиета. Тамъ тоже не е предвидено увеличение наспроти това, което е постѣпило досега. Отъ гледище на благоприятствуване производството на виното, акцизътъ върху виното е предвиденъ въ единъ минималенъ размѣръ.

Въобщо цѣлятъ приходенъ бюджетопроектъ е съставенъ въ своитѣ 10 глави съ приходи, които се приближаватъ къмъ приблизително постѣпилото.

При дебатирането на въпроса за достигането на единъ реаленъ бюджетъ, бѣ отворенъ вчера въпросътъ за разрешаване на държавата да издава бонове и облигации. По тая операция нѣма да се спирамъ — дали това е заемъ или не, наложенъ отъ необходимостта да се изплатятъ закъснитѣ заплати и други разходи, които чакатъ отъ много време.

Съ тия само нѣколко думи, г. г. народни представители, изпълнихъ единъ дългъ. И заключението ми е: да се отнесемъ съ довѣрие къмъ това, което е представено, имайки предъ видъ условията, въ които се намираме. Когато ще разглеждаме конкретнo бюджетопроектитѣ на отдѣлнитѣ министерства, ще имаме възможността да провѣримъ доколко въ най-голяма степенъ предвидениятъ бюджетопроектъ ще биде реализиранъ. Въ всѣки случай, да престанемъ да мислимъ, че сме въ състояние да разрешимъ всички въпроси изведнѣжъ, тъй както това биде пожелано. (Ражкоплѣскания отъ демократитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Г. министърътъ на финанситѣ и г. министър-председателътъ отправиха къмъ народното представителство апелъ, поне при разглеждането на бюджета, на този толкова сжщественъ актъ на управление, народното представителство да издигне престижа на Парламента и да изпълни задачата, която конституцията му възлага. Когато единъ министър-председател, единъ министъръ на финанситѣ отправятъ отъ високото мѣсто, което заематъ, такъвъ апелъ, това показва, че въ тѣхното съзнание Парламентътъ не стои на онази висота, на която той трѣбва да стои при разглеждането на другитѣ въпроси, представени отъ правителството на разглеждане. Правъ ли е г. министър-председателътъ, правъ ли е г. министърътъ на финанситѣ да има такова мнение за Парламента — азъ нѣма да казвамъ мнението си по този въпросъ. Но азъ държа да декларирамъ, че народнитѣ представители отъ парламентарната група, къмъ която азъ се числамъ, сѣ имали всѣкога не само желанието, но и волята да издигатъ престижа не само на Парламента, но на всички държавни институти, които сѣ призоваватъ отъ конституцията да ръководятъ сѣдбинитѣ на тази страна. Защото въ насъ има съзнанието, че ако престижътъ на тѣзи институти падне, нѣма да пострададъ ония, които временно ги заематъ, но ще пострада държавната организация, ще пострададъ високитѣ интереси на държавата.

Г. г. народни представители! Ако наистина ние трѣбва да се стремимъ да издигнемъ престижа на Парламента, и ако наистина има основание да се отправи такава покана, азъ се запитвамъ: дали народнитѣ представители носятъ отговорностъ за това, че вънъ, въ обществото, или въ съзнанието на този или онзи управникъ, Парламентътъ не стои на онази висота, на която трѣбва да стои? Г. г. народни представители! Ако онѣзи, които иматъ въ рацетѣ си ръководството на сѣдбинитѣ на тази страна, сѣ въ съзнание на тѣхния дългъ да пазятъ високо престижа на държавнитѣ институти, бждете увѣрени, че тѣ нѣма да срещнатъ противодействие отъ никого, а най-малко отъ народнитѣ представители отъ която и срѣда да бждатъ тѣ. Но ако се е създадала една друга атмосфера и едно друго положение, голѣмата отговорностъ за това лежи, преди всичко, върху онѣзи, които ръководятъ и управленieto, и общественото мнение, и нашия политически животъ.

Г. г. народни представители! Разглеждайки внесения отъ правителството бюджетопроектъ, не само азъ, а вѣрвамъ всички констатираме, че въ него интереситѣ на всички ония, които живѣятъ отъ разходнитѣ пера на бюджета, дотолкова, доколкото позволяватъ сегашнитѣ условия на нашия стопански и финансовъ животъ, сѣ добре запазени, защото аслж тия хора умѣятъ да се организиратъ и, подъ една или друга форма, да влияятъ, да въздействуватъ и на правителство, и на народно представителство, за да бждатъ запазени интереситѣ имъ. Но напраздно вие ще се мажките и въ този бюджетъ, както и въ миналитѣ, да видите интереситѣ на ония, които носятъ тежеститѣ на разходнитѣ пера на държавния бюджетъ, да сѣ здраво и добре защитени. Тѣзи, които носятъ тежеститѣ на държавния бюджетъ, сѣ организирани наистина въ нашитѣ политически партии; за да бждатъ пазени тѣхнитѣ интереси на граждани и на данъкоплатци. Но, г. г. народни представители, нѣма ли да признаете, че въ това отношение нашитѣ политически партии не стоятъ на онази висота, на която би трѣбвало да стоятъ, за да запазятъ наистина интереситѣ на българския данъкоплатецъ? Не е ли ясно, че нашитѣ политически партии сѣ изоставили своята пряма задача, която е: добре

тѣхното призвание и ако иматъ това съзнание, наистина интереситъ на тѣзи, които понасятъ тежеститъ на държавния бюджетъ, биха били малко по-другояче защитени. Ето защо, азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че време е вече въ тази страна тѣзи, които понасятъ тежеститъ на държавния бюджетъ, да бждатъ добре организирани въ истински политически сили, не въ противни организации, които се израждатъ въ партийни котерии или въ синдикати за използване на държавната властъ. И ако по-вжкътъ противъ политическитъ партии и противъ Парламента днесъ е така силенъ, то не е защото политическитъ партии сж нѣщо излишно, единъ излишенъ институтъ въ нашия политически животъ — напротивъ, безъ тѣхъ парламентарниятъ животъ би билъ невъзможенъ, безъ тѣхъ демокрацията не би могла да се проявява въ управлението на държавата — но е затова, защото тѣхната организация избива въ едно направление свършено несъответствуващо на задачитъ, които иматъ политическитъ организации. И дългъ е на всички, които наистина милѣятъ за запазването на нашата държавна организация, за запазването на нашия парламентаренъ строй, които наистина вѣрватъ, че само чрезъ Парламента ще може да има едно здраво, едно авторитетно народно управление, да се замислятъ за организирането на своитъ политически партии съ огледъ на задачитъ, които трѣбва да преследватъ, и на срѣдствата, съ които тѣ си служатъ.

Е. Шидерски (з): Както вие бѣхте организирани на 9 юний — акционерно дружество за властъ; както и сега организирате „националното движение“!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Бюджетътъ се внесе въ Народното събрание презъ м. май. Даватъ се оправдания и извинения. Ние ги чухме. Азъ смѣтамъ, че тѣ не могатъ да задоволятъ народното представителство. Това, което се изтъква, като причина да не бжде внесенъ бюджетътъ тогава, когато по нашитъ закони и по нуждитъ на нашия стопански и финансовъ животъ трѣбваше да бжде представенъ въ Парламента, е едно извинение, което не търпи, не издържа критика. И азъ смѣтамъ, че правителството щѣше да издигне и себе си, и престижа на страната и държавата, ако бюджетътъ бѣше внесенъ своевременно, и ако то по собствена инициатива направѣше въ бюджета това, което презъ м. май е заставено отъ други да го прави като правителство на България. И ако то, г. г. народни представители, не чувствува отговорността за това положение, въ което е поставило и държавата, и престижа на управлението, азъ смѣтамъ, че нашъ дългъ е да подчертаемъ тази отговорностъ.

Г. г. народни представители! Внася се бюджетътъ едва презъ м. май т. г., когато условията, въ които живѣе страната, стопански и финансови, сж такива, че правителството би трѣбвало да прави всичко възможно, стариятъ бюджетъ да има по възможностъ единъ по-краткътъ периодъ на действие. И асѣ, при мъжнитъ предвиждания, при невъзможността да предвиждашъ, ти трѣбва да се мъчишъ да не продължавашъ срока на упражнението на бюджета, а по възможностъ да го съкратишъ колкото може, колкото ти е позволено отъ условията. Но въистото да съкратишъ, да продължишъ срока на упражнението на бюджета, това значи да не съзнавашъ голѣмата отговорностъ, която носишъ, когато търпишъ една бъркотия въ финансовия животъ на страната. Миналата година ни се каза: „Ние ви внасяме единъ бюджетъ, който наистина може да не отговаря на податнитъ сили на нашия данѣкоплатецъ който, може би, да не отговаря на задачитъ, които трѣбва да има една държавна организация, които трѣбва да има българската държава, но ние имаме малко време да се запознаемъ съ условията, при които работимъ като управници, да ги проучимъ, да ги асимилираме, за да можемъ да излѣземъ предъ васъ съ ясното и положително решение на управника; ще ни извините, че ние ви даваме единъ бюджетъ à temps, съ надежда, че той въ скоро време ще бжде коригиранъ; ще бжде коригиранъ, когато ние прокараме всички онѣзи реформи въ нашия стопански и административенъ животъ, които сж необходими, за да можемъ да се явимъ наистина като едно правителство на обновлението не, но като едно правителство, което ще отговори на особенитъ нужди на нашия стопански и финансовъ животъ“. Въистото това, ние виждаме и днесъ г. министърътъ на финанситъ да ни заявява: „Не можемъ ние да правимъ реформи, не можемъ ние да разнебитваме условията на нашия финансовъ и стопански животъ; ние се мъчимъ това, което животътъ ни налага, горе-долу да го регламентираме и канализираме“.

Т. Тонковъ (з): Има ли нужда отъ реформи, г. Пждаревъ? Ако имаше нужда отъ реформи, защо вие не ги направихте, а ги искате днесъ?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Отъ насъ, народнитъ представители, се иска да разгледаме и да си кажемъ думата по бюджета, безъ даже да ни се дава възможностъ да се запознаемъ съ всички разклонения на бюджета на държавата — съ отдѣлнитъ бюджетопроекти — тъй както обикновено се прави. Раздаде ни се само законопроектътъ за бюджета на държавата и се счита, че народното представителство е готово и трѣбва да се лви тукъ като запънатъ пищовъ да говори по бюджетната политика на правителството!

Г. г. народни представители! Когато е въпросъ за приходитъ въ държавния бюджетъ, какво може да се говори при разглеждане на бюджетопоекта, какви критики могатъ да се правятъ, щомъ въ голѣмата си частъ той не ще бжде реализиранъ? Казвамъ, въ голѣмата си частъ, защото въ постановлението на законопроекта за бюджета има нѣкои нововъведени тарифи и такси, вмѣкнати за да минатъ тихомъ мълкомъ и да иматъ сѣщитъ последици въ нашия стопански животъ, каквито имаха и нововъведенията, прокарани въ закона за бюджета миналата година, отъ които се очакваше увеличение на приходитъ, а съ спъването на стопанския животъ се получица по-малки приходи отъ онѣзи, които по-рано, безъ тѣзи нововъведения, се получаваха. Та, казвамъ, освенъ тѣзи малки нововъведения въ законопроекта за бюджета, другото въ приходния бюджетъ е резултатъ на законоположения създадени вече, които съществуватъ, и приходитъ ще постѣпватъ не по силата на закона за бюджета, но по силата на тѣзи закони, които по-рано сме приели, и които определятъ финансовата политика на правителството.

Г. г. народни представители! Нѣма защо да се спирамъ тукъ на всичкитъ тѣзи закони, или пъкъ на онова, което мисли правителството да прави съ своитъ бждещи мѣроприятия по отношение на фискалната политика. Дали да бждатъ данѣцитъ прѣки или косвени — това е определено въ законитъ, които сме гласували. Този въпросъ, вѣчниятъ въпросъ, г. г. народни представители, нѣма защо да го повдигамъ и сега. Всички правителства вече намиратъ като най-удобно и най-лесно за тѣхъ да събиратъ срѣдствата за поддръжане на държавната администрация, на държавната организация, отъ данѣкоплатцитъ тогава, когато тѣ разходватъ срѣдства, за да поддръжатъ своя собственъ животъ, и по този начинъ чрезъ плащането на косвенитъ данѣци неусетно да съдействуватъ за поддръжането на държавата. Лесно събираем, неусетно събираем сж тѣ и правителствата съ удоволствие прибѣгватъ къмъ тѣхъ. Къмъ тѣхъ прибѣгватъ съ съзнание и всички онѣзи издигнати класи въ обществото, които желаятъ множеството да понася тежеститъ на държавата.

Въ държава съ демократическо управление и съ издигнатата демокрация, г. г. народни представители, прѣкитъ данѣци биха могли да играятъ една значителна и голѣма роль за създаване на стопанска правда и премахване на социални и стопански несправедливости. Но за това се изисква съзнание въ данѣкоплатеца, изисква се и неговата готовностъ да съдействува за понасяне тежеститъ на държавата; тамъ се предполага, г. г. народни представители, преди всичко, не само едно задължение, но и едно искрено желание да се подкрепи държавната организация. А за да може данѣкоплатцитъ така да гледатъ на своитъ задължения, изисква се тѣ да бждатъ доволни отъ своята държавна организация, да я обичатъ и да желаятъ да я крепятъ. И тамъ е голѣмиятъ въпросъ, г. г. народни представители — въпросътъ за престижа, за уважението, което трѣбва да иматъ данѣкоплатцитъ къмъ държавата. И онова правителство, което не държи смѣтка за настроението на данѣкоплатеца, което смѣта, че може да разстройва обществената организация и да поддръжа своята държавна машина, нѣма съзнание за своя голѣмъ дългъ и за своята голѣма отговорностъ.

Г. г. народни представители! Когато вие убиете вѣрата въ единъ народъ, че неговото правителство върши всичко възможно, за да закрепи държавата и за да даде възможностъ на населението да подобрява своя стопански, своя културенъ и своя духовенъ животъ, когато той, народътъ, изгуби тази вѣра, недейте очаква отъ него доброволно и драговошно да поддръжа съ данѣци своята държава. И затова силни финансово могатъ да бждатъ онѣзи държавни управления, които се ръководятъ отъ личности, ползуващи се съ народното довѣрие.

Т. Тонковъ (з): Като васъ следъ 9 юний!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Нека оставятъ всѣка надежда ония личности, които считатъ себе си силни да ръководятъ съдбинитѣ на тази държава, ако тѣ не сѣ въ състояние предварително да спечелятъ довѣрието на този народъ.

Т. Тонковъ (з): Да взематъ това довѣрие по собствено желание нощемъ!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Г. министърътъ на финанситѣ и тази година, както и миналата година, се яви тукъ съ своя оптимизъмъ, съ своята голѣма вѣра, че приходниятъ бюджетъ, така намаленъ, ще бѣде реализиранъ напълно, или почти напълно, и че нѣма да се явятъ дефицити. Той има тази вѣра. Азъ бихъ желалъ тя да се сбъдне, да бѣде наистина една реалностъ. Но има ли основание да бѣде оптимистъ по отношение на приходитѣ, които той предвижда? За това той ни дава своитѣ съображения: „Вижте какво бѣхме предвидѣли миналата година по голѣмитѣ пера на нашия приходенъ бюджетъ и какво предвиждаме сега, за да ви стане ясно колко азъ намалявамъ и какъ, следователно, съобразявамъ приходния бюджетъ съ особенитѣ условия на нашия стопански животъ, съ онова стѣснение, което всѣки день все повече и повече се засилва“.

Г. г. народни представители! Ако сравнимъ онова, което бѣше предвидено да постѣпи по миналия бюджетъ, и това, което сега се предвижда, ще кажемъ: г. министърътъ е правъ. Но, г. г. народни представители, въ времена като днешнитѣ, когато стопанскиятъ животъ отъ день на день все повече и повече замира и ние не виждаме надежда той да се съживи въ скоро време, азъ смѣтамъ, че дългъ бѣше на г. министра, ако иска действително неговиятъ бюджетъ да бѣде балансиранъ, да предвиди приходнитѣ пера не съобразно съ това, което е било предвидено миналата година, но съ това, което е постѣпило презъ миналото бюджетно упражнение.

Азъ зная уговоркитѣ на г. министра на финанситѣ: ние създадохме нови наредби, ние предвидѣхме нови облагания и ще получимъ повече приходи за държавния бюджетъ. Дано това се сбъдне, г. г. народни представители! Но ако и тия законодателни мѣрки на г. министра на финанситѣ иматъ сжщата сѣдба, каквато имаха другитѣ мѣроприятия на правителството по финансовитѣ и стопански проблеми, азъ мога да му кажа, за голѣма моя жѣга, че тия приходи, които той предвижда, нѣма да постѣпятъ. Ще настѣпи едно поскупване на живота — това е яено, това не може да отрече никой. При това стѣснение, въ което сѣ поставени българскитѣ граждани, при тази нѣмотия, която отъ день на день става все по-голѣма и по-голѣма, вие ще разберете, г. г. народни представители, че консомацията ще намалѣе, оборотътъ ще намалѣе, ще намалѣятъ и доходитѣ на частнитѣ стопани, следователно — и доходитѣ на държавата, които сѣ въ връзка съ стопанския животъ.

Азъ зная, г. г. народни представители, че положението, въ което е поставена нашата държава въ съотношение съ стопанския животъ на другитѣ държави, е тежко. Свѣтътъ изобщо днесъ е стѣсенъ. Когато производството въ всички отрасли, и въ земледѣлието, и въ индустрията, расте постоянно, увеличава се — аслж и особеността на капитализма е да трупа продукти, и въ земледѣлието и въ индустрията, да ги увеличава все повече и повече, въ много по-голѣми размѣри, отколкото се увеличаватъ нуждитѣ на населението — ние виждаме, че консомацията, оборотътъ все повече и повече намалява; и намалява не само у насъ, но намалява изобщо въ свѣта. Следъ като свѣтовниятъ оборотъ отъ 1925 до 1929 г. получи такова голѣмо увеличение, каквото рѣдко е имало въ стопанския животъ и въ международната търговия, въ 1932/1933 г. свѣтовниятъ оборотъ е сведенъ, може би, по-долу отъ този, който е билъ въ 1913 г., при всичко, че населението въ свѣта е нарастнало съ 12%. При увеличено население, при нарастнали нужди на човѣчеството, свѣтовниятъ оборотъ е по-малкъ: И въ това положение поставена малка България, безспорно, тя ще понесе всички онѣзи послѣдци, които следватъ отъ това, че тя е свързана въ своя стопански животъ съ стопанския животъ на другитѣ страни. И понеже страната ни е поставена въ такова тежко положение, затова дългътъ на тѣзи, които я управляватъ, е много голѣмъ, неизмѣримъ, тѣхнитѣ задачи сѣ много и неизмѣрими.

Е добре, г. г. народни представители, щомъ въ едно такова положение е поставена държавата, изисква се малко по-друго управление отъ това, което тя днесъ има. Вие можете ли да кажете — па и да го кажете, нѣма да го

мислите, въ вашето съзнание съвсемъ друго ще поддържате — че нашето управление е отдадено всецѣло на голѣмитѣ задачи, които стопанскиятъ животъ, културниятъ животъ, духовниятъ животъ и финансовиятъ животъ налагатъ на едно управление? Не. На нашитѣ управници малко време имъ остава да се грижатъ за тия голѣми задачи. Тѣхъ ги занимаватъ други въпроси. Отъ година насамъ за голѣмитѣ въпроси малко време се отдѣля.

И ако, г. г. народни представители, всичкото това, което трѣбва да се нарече управление на държавата, се оставя въ ръцетѣ на чиновници, вие можете ли да очаквате такъвъ бюджетъ, какъвто населението, какъвто народътъ очаква, какъвто народътъ ви е повелилъ, ви е заповѣдалъ да прокарате? И вие смѣтате ли, че нашата отговорностъ е малка, когато гласуваме бюджети, които сѣ отречени отъ нашето гражданство, отъ нашия данѣкоплатецъ? Азъ не казвамъ, че ние като народни представители можемъ да съставимъ бюджетъ по-другъ отъ този, който ни внася правителството. Но ние имаме единъ дългъ, една задача: когато прегледаме бюджета и се убедимъ, че той не е съобразенъ съ онова, което ние ще трѣбва да поддържаме като народни представители, тогава ние сме длъжни да забравимъ, че сме членове на тая или оная политическа партия, или че сме дисциплинарно подложени на реда на тая или оная парламентарна група въ Народното събрание. Докогато народниятъ представителъ не се отреси отъ тия задължения и не изпълни дълга си като народенъ представителъ така, както го опредѣля нашата конституция, ние не можемъ да имаме по-други бюджети отъ онѣзи, които досега ни се даватъ — отъ бюджетитѣ на нашата бюрокрация. Откога е, г. г. народни представители, по-викътъ въ Народното събрание, че трѣбватъ реформи въ бюджета, които да се отразятъ и въ нашия стопански животъ, и въ нашия културно-просвѣтенъ животъ, и въ нашия социаленъ животъ?

Г. министърътъ на финанситѣ ни се похвали, че той намалилъ приходния бюджетъ, че той го свелъ до 5.100.000.000 л. Г. г. народни представители! Да не дава Богъ да сваляме все повече и повече нашия приходенъ бюджетъ. Приходниятъ бюджетъ се сваля не затова, защото правителството желае да има по-малко приходи, а затова, защото стопанскиятъ животъ, който е основата на приходнитѣ бюджети, не позволява да има повече приходи. А задачата на едно управление е да развие стопанския животъ, да влѣе живи сили въ него, да влѣе животворенъ сокъ, за да може той, оживенъ и съживенъ, да поддържа финансови източници на държавата. И ако въ това отношение единъ народенъ представителъ отъ парламентарната група на Земледѣлския съюзъ трѣбваше да направи много уговорки „ако“, „ако“, „ако“ и „ако“, и не-скончаеми „ако“, за да прецени бюджетния приходъ, азъ съмъ длъженъ да подчертая отговорността на правителството. Вие, г-да, поехте къмъ тая страна единъ голѣмъ ангажментъ. Вие дойдохте, следъ като успѣхте да създадете едно настроение противъ управлението на държавата.

А. Буковъ (з) Вие, сговориститѣ, го създадохте.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): А настроения много лесно могатъ да се създаватъ противъ всѣко управление; мжно можете, обаче, да закрепите вѣрата у българския гражданинъ къмъ неговия управникъ; много лесно можете да разколебате вѣрата въ българския гражданинъ и къмъ най-добритѣ негови управници.

А. Буковъ (з): Вие бѣхте я разколебали.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Всѣки ще си носи отговорността за това. Но следъ като, г. г. народни представители, се разколеба вѣрата въ бившето управление, народътъ пожела вие да дойдете и да донесете „новото“ въ управлението, онази нова властъ, която ще създаде оживление въ живота, за да може наистина отъ него да блика изобилие и за народно стопанство, и за частни стопанства, и за българската държава.

Е добре, какво направихте до днесъ, освенъ да спѣвате нашия стопански животъ, и онова малкото, което можеше да се прояви, днесъ вече да го нѣма?

Та, г. г. народни представители, може ли да се разчита, че ще имате здрава държавна организация, ако вие не успѣте да запазите здраво обществената организация, ако вие разстроите всичко онова, което споява едно общество, ако вие унищожите, счупите пружинитѣ на обществената организация? Смѣтате ли, че ще можете да крепите по тоя начинъ своята държава?

Правъ бѣше миналата година министърътъ на финанситѣ, когато казваше: „Молта задача сега е по-малко да укрепя държавнитѣ финанси и да мисля за държавния кредитъ, отколкото да укрепя народното стопанство, про-

изводителните сили въ тая страна, за да могат да издържат тази тежка криза, за да могат тѣ да останат здрави и читави, та надъ тѣхъ азъ да поставя една здрава финансова организация".

Е добре, г. г. народни представители, днесъ той забравя тѣзи свои думи; той забравя всичко онова, което говори миналата година и днесъ смѣта, че при това стѣснение въ нашия стопански животъ той може да се яви съ този бюджетъ, който въ нищо не се различава отъ миналогодишния. Различава се отъ миналогодишния по това, че се намалиха държавните приходи, а прилича на него по това, че не се взеха никакви мѣрки за заздравяване на държавните финансии; а тѣзи мѣрки, които се взеха, ще дадатъ обратни резултати и за българския гражданинъ, и за държавните финансии.

Е добре, г. г. народни представители, ако правителството не изпълни досега главната своя задача — да съживи вѣрата у българското гражданство, че наистина има установени разбирания по голѣмитъ стопански въпроси и че има предъ видъ опредѣлени мѣроприятия, които ще трѣбва да прокара — азъ смѣтамъ, че то проигра своята роля като управникъ на тая страна.

Г. г. народни представители! Дошло при условията, при каквито то дойде, правителството можеше наистина да изиграе голѣма роля въ нашия политически животъ. Но, вмѣсто да отговори на голѣмитъ надежди, то вече създаде недовѣрие къмъ себе си и отрицание въ стопански съсловия, въ данъкоплатци, и изобщо въ цѣлата страна. Ние можемъ да му даваме довѣрие, ние можемъ да му гласуваме всѣкакви бюджети — нашата конституция му дава възможностъ да живѣе така 4 години, защото дава възможностъ на Парламента въ тоя съставъ да работи 4 години. Но, г. г. народни представители, една държава, въ която между народъ и управление нѣма такава тѣсна връзка на топлина и на подкрепа, тази държава може да вегетира, но тя не може да преуспѣва. И ако правителството и досега не можа да посочи своите разбирания — да не го нарека планъ, защото се боятъ отъ тази дума — ако то не можа да ни посочи една система, която ще се провежда въ неговите мѣроприятия за подпомагане стопанските съсловия, какъ то може да бѣде поддържано, да бѣде подкрепено отъ насъ при гласуването на тоя бюджетъ?

Азъ разбирамъ, г. г. народни представители, че много нѣщо не може да се направи въ времена на криза, че голѣми реформи не могатъ да се правятъ — азъ мога да приема тази уговорка на г. министра на финансите. Но ще трѣбва не да чакашъ животътъ да те тика, а ти трѣбва да го дирижирашъ, ако искашъ да бѣдешъ единъ добъръ и полезенъ на страната си управникъ. А днесъ управлението върви подиръ живота, не го дирижира, не го насочва.

А зная азъ, че г. министърътъ на финансите разбира, че поради особените условия, въ които ние сме поставени, наистина малко ще бждатъ приходите по бюджета, и затова казва: „Това е нашата съдба, това е съдбата на държавата ни — стѣснения навсѣкжде: ние не можемъ да изнасяме нашите продукти, ние не можемъ да ги продаваме, ние не можемъ да вземаме срещу тѣхъ чужди деvizи“. Г. г. народни представители! Голѣмитъ пазари сѣ пазари и за произведенията на малка България, и все пакъ други страни успѣха да ги завладѣятъ и да ни надпреварятъ. Това се дължи не на особеното стопанско положение въ страните, където ние изнасяме, а на оная немара, която ние имаме къмъ всички голѣми наши стопански въпроси, на онова наше безгрижие да смѣтме, че достатъчно е навреме и правилно да разрешимъ нашите партийни въпроси, и всичко друго само по себе си ще върви добре и по добъръ пътъ за нашата страна.

Минаха отдавна за България тѣзи блажени времена, г. г. народни представители! Който днесъ се нагърбва съ ярема на управника — управлението е яремъ, г. г. народни представители — той ще трѣбва не само да съзнава своята голѣма отговорностъ, но и да има съзнанието, че той има силитъ и годността да бѣде полезенъ на своята страна и денонощно да работи не за своята партийна организация, не за своето положение въ партията, но за своето положение като управникъ на тая държава. Държавното управление не е вече мѣсто за почивка, за удоволствие и за пиръ, г. г. народни представители! Държавното управление е за денонощенъ трудъ и безпокойства, за харчене на неизчерпаема енергия.

Е добре, вие сте ли съ съзнанието, че днешното правителство дава това на българския народъ? Не. Въ всѣки случай вѣжшната картина е друга. А въ времента като днеш-

нитъ, когато ние убиваме вѣрата въ нашия народъ къмъ неговите управници, недейте очаква нищо добро и за народенъ просперитетъ, и за здравината на нашата държава.

Г. г. народни представители! Ние всички чувствуваме недоволството тамъ долу. Ние това недоволство искаме да го отдадемъ на вмѣшателства отъ вънъ, на действия на външни сили. Има ги, не мога да ги отрека; но тѣ биха си пречупили копията много лесно, ако вътре въ нашата страна управлението бѣше таково, че да отговаря на разбиранията на нашия народъ за държавна организация, за държавно управление.

Минавамъ, г. г. народни представители, на разходния бюджетъ. Макаръ че правителството още не ни е раздало бюджетите на всички министерства, за да можемъ да видимъ какъ нарежда, какъ регулира разходването на онѣзи суми, които се предвиждатъ за всѣко министерство въ закона за бюджета на държавата, азъ мога да кажа, г. г. народни представители, че не може да ни радва фактътъ, че правителството е принудено да съкращава разхода на 5.100.000.000 л. Повикътъ за съкращения е голѣмъ, г. г. народни представители, но повикътъ не е да се съкрати изобщо, абсолютно разходниятъ бюджетъ, а да се съкрати въ неговата консомативна частъ, въ неговата частъ, която представлява онази държавна машина, която тежи извънредно много на плещите на нашия народъ; той чувствува вече тая тежестъ, която го притиска, и иска частъ по-скоро тя да бѣде преобразена, да бѣде реформирана. Съкращения, реорганизация на службите — да, но не съкращаване на ония разходи, които трѣбва да направи държавата, за да изпълни своята задача не само като полицаи, не само като осигурителъ на правовия редъ, но и като организаторъ на стопанския животъ, като регулаторъ на стопанския животъ, като стимулаторъ, който да дава импулсъ на всичко онова, което може да представлява у насъ духовенъ и културенъ животъ и социално задължение.

Тия голѣми задължения на модерната държава не могатъ да бждатъ изпълнени безъ срѣдства; за тѣхъ трѣбватъ срѣдства. И ако нашето население, ако нашиятъ данъкоплатецъ иска съкращения, той ги иска по отношение държавната организация, той иска да се премахнатъ всички онѣзи служби, които въ неговите очи сѣ излишни, и всички онѣзи служители, които сѣ въ повече въ нужните служби.

Г. г. народни представители! Та Народното събрание отъ редица години — не само отъ днесъ, не само отъ миналата година — поддържа предъ нашите правителства, че държавната машина е много тежка, много сложна, че тя трѣбва да претърпи реорганизация. Съ тая задача пое управлението днешното правителство; и вие, г. г. народни представители отъ Народния блокъ, съ тия обещания се явихте предъ българския избирателъ. Какво му дадохте? Миналата година — намаление на 1.400 служители; тая година и това нѣма. А за реорганизиране на държавната машина и дума не става! Г. министърътъ на финансите ви казва: „Въ време на стопански притѣснения и стѣснения дълбоки реформи не могатъ да се правятъ“.

Г. г. народни представители! Не сѣ дълбоки реформи, които трѣбва да се направятъ, за да се почувствува по-лека нашата държавна организация. Нека всѣки служителъ въ времето, презъ което той стои въ своята канцелария, да изпълнява своя дългъ като служителъ, и вие ще видите, че ще проличи много скоро онова, което е нужно, за да бѣде почувствувана по-леко държавната организация и за да бѣде уважаванъ повече държавниятъ служителъ.

Но вие казвате: не могатъ реформи да се направятъ. — Ами могатъ ли разложения, разстройства да се правятъ? И ако, г. г. народни представители, нашето чиновничество до преди нѣколко години, до преди две години, можеше спокойно да се отдава на своята работа, вие можете ли съ спокойна съвѣстъ да твърдите, че днесъ чиновничеството не е смутено, не е разколебано въ своето спокойствие, че то не е разстроено, че то може днесъ да се отдаде на своята работа тъй, както би се отдадъ единъ спокоенъ държавенъ служителъ?

Г. г. народни представители! Ако приходите на нашата държава намаляватъ, то не е само затова, защото стопанските условия сѣ лоши, но затова, защото и въ държавната организация вече се внася едно разстройство, което мжчно ще се поправи.

Г. г. народни представители! Азъ ви казахъ за тая страшна язва, която отъ всички се сочи, отъ всички се чувствува, но която никой не се нагърбва да лѣкува, като постави ножа на раната и да я изрѣже, докато е време.

Та кога е било, г. г. народни представители, това положение, следъ като поставишъ въ тревога това чиновничество, отъ което чакашъ дадена функция за държавната

машина, вѣнъ отъ всичко онова, което трѣбва да му вземешъ, за да кърпишъ своята държава, на всеуслышание, аи vu et аи си, да му вземешъ данѣкъ за неговата партийна принадлежност и да го вземешъ не така скрито, но като застане партийниятъ касиеръ при държавния платецъ, за да взема партийниятъ удържки на държавниятъ чиновници?

Г. г. народни представители! Знаете ли вие, чувствувате ли вие ефекта на всичко това тамъ, долу, у нашето гражданство, у нашитѣ данѣкоплатци? Вие искате отъ тѣхъ да поддържатъ държавата, за да може тя, чрезъ своитѣ управници, да увеличава доходитѣ на партийнитѣ каси! Г. г. народни представители! Не тѣзи, които управляватъ, не тѣзи, които стоятъ въ тая Камара, а българскиятъ народъ, българската държава ще понесе последицитѣ на едно такова пренебрежение къмъ дълга на управника. Турете край, докато е време, на това. Тази развала не е само въ чиновничеството. Тя се отразява долу, у нашето население, въ нашето гражданство, въ нашитѣ данѣкоплатци. Вие не можете да искате отъ тѣхъ да обичатъ своята държава, да поддържатъ своята държавна организация, когато виждатъ по какъвъ начинъ става разхищение на онѣзи срѣдства, които тѣ дѣлятъ отъ залька си, за да могатъ да поддържатъ и държава, и държавна организация.

Г. г. народни представители! Виѣсто това българското гражданство чака друго. То чака грижитѣ на управлението да може наистина стопанскиятъ животъ да получи единъ тласкъ напредъ. Вие чухте надеждитѣ, които министъръ-председателътъ ви даде, че той ще прокара мѣроприятия, които да засилятъ кредита въ тая страна. Защото, наистина, кредитътъ тѣй, както днесъ е разстроено, спъва стопанския животъ на всички стопански съсловия — и на земледѣлци, и на търговци, и на занаятчи, и на индустриалци. Ние се чудимъ, г. г. народни представители, какво да правимъ, за да задоволимъ този повикъ на нашето население: дайте ни възможностъ съ малкитѣ срѣдства, съ които ние разполагаме като производители, следъ като влагаме всички наши трудъ и труда на нашитѣ семейства, да изкараме известни приходи, съ тѣзи приходи да можемъ да живѣемъ, да купуваме всичко онова, което е необходимо, не за да живѣемъ културенъ животъ, не за да живѣемъ духовенъ животъ, но за да живѣемъ животински животъ. На този повикъ какво ние отговаряме? Почакайте, ще ви дадемъ възможностъ, ще възстановимъ кредита, който ние унищожихме съ неразумни мѣроприятия. Да, г. г. народни представители, азъ нѣма да забравя апострофитѣ и прекъсванията, които миналата година ми правихте, когато говорихъ тукъ по вѣния законопроектъ за защита на земледѣлческо-стопанитѣ. Азъ ви предупреждавахъ, че съ тѣзи постановления вие ще влошите положението не само на нашия земледѣлческо-стопанитѣ, но на всички стопански съсловия. Днесъ вие виждате последицитѣ. Вие се мъчите да намѣрите начинъ да поправите онѣзи пакости, които сѣ причинени.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Плашаме вашитѣ грѣхове, г. Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Реформитѣ въ стопанския животъ трѣбва, преди да се скроятъ, много да се обмислятъ, защото пакоститѣ, които нанасятъ, сѣ много мъчно поправими.

Т. Тонковъ (з): Тѣ бѣха голѣми, когато се сключиха заемитѣ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие ще ме слушате. Г. г. народни представители! Азъ зная, че вие предпочитате да дойдемъ тукъ да ви хвалимъ, да ви пѣемъ хвалебни пѣсни, да ви отправяме хвалебни приветствия. Това може вие да искате. Но азъ съмъ длъженъ да привлѣка вниманието, и ваше, и наше, къмъ отговорността, която носимъ къмъ българския народъ. Защото намъ е възложено да следимъ за онѣзи, които отговарятъ за управлението на тази държава. Ако нѣма Парламентътъ, предъ който да отговаря едно правителство, бждете сигурни, г. г. народни представители, че ние сами ще подпишемъ паспорта на парламентаризма. Парламентаризмътъ нѣма смисълъ, нѣма своето право на съществуване, ако Парламентътъ не е единъ истински издигнатъ контроленъ институтъ, за да следи крачка по крачка, за да бди будно и неуморно върху всѣко дѣло на управлението.

Б. Ецовъ (д): Презъ ваше време защо не мислѣхте за отговорности? Сега се съчатъ за отговорности.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: 21 юний 1931 г. свидетелства кой е противъ народа и кой е за народа. (Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ (Звѣни)

А. Буковъ (з): Моля, оставете г. Пждаревъ да се изкаже.

Т. Тонковъ (з): Нека порони малко сълзи за тоя народъ.

Б. Ецовъ (д): Сега ще ми говори за отговорности!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Всѣкога, когато съмъ на тази трибуна, азъ ще привличамъ вниманието ви и върху вашата, и върху моята, и върху отговорността на тѣзи, които сѣ посочени тукъ отъ васъ. (Сочи министерската маса)

Б. Ецовъ (д): Защо не мислѣхте тогава? Съсипахте народа.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Всичко това нѣма да ви оправдае предъ онѣзи, които ще търсятъ отговорности за онова, какво е направено, и за резултатитѣ, постигнати отъ васъ, отъ насъ. Всичкитѣ тия прекъсвания, казвамъ, нѣма да ви помогнатъ.

В. Мариновъ (д): Миналата година казвате, че Ви апострофирали. Тая година пакъ Ви апострофиратъ — ще излѣзете прави!

Т. Тонковъ (з): Желѣзна лопата трѣбва, г. Пждаревъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ (Звѣни)

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Азъ се връщамъ на мисълта си, че разходниятъ държавенъ бюджетъ, тѣй както е представенъ, не може да бжде одобренъ отъ народното представителство. Да поддържашъ една държавна машина въ сѣщото състояние, въ сѣщата ѣ ширина, когато не можешъ да ѣ дадешъ работа, това никой добъръ стопанинъ не го прави. Може да го прави една държава, обаче всичко това става за смѣтка на българския народъ, на българския данѣкоплатецъ. Разходитѣ за личния съставъ не се засѣгатъ. Наистина, правятъ се намаления съ онѣзи удържки и проценти, които се правятъ за данѣци, които се правятъ за намаления на заплати — всичко това става, но не сѣ огледъ да може да се засили работата на държавната организация, но да може да се съобрази съ невъзможността на приходния бюджетъ Миналата година г. министърътъ на финанситѣ, когато намаляваше вещественитѣ разходи, казваше: „Тѣ сѣ недостатъчни, за да могатъ да задоволятъ нуждитѣ на службата — да изпълни тя онази функция, за която е създадена“. Днесъ тия нужди не сѣ по-малко, тѣ сѣ по-големи и срѣдствата, които се даватъ, сѣ още по-малко. Е добре, г. г. народни представители, нашиятъ народъ това не ще може да схване, не ще може да го разбере. Той не може да разбере защо трѣбва да се поддържа една организация на технически участѣци — вземаме това за примѣръ — когато нищо въ участѣка не се предприема, нищо не се строи. Защо трѣбва да бждатъ многобройни тѣзи участѣци, защо трѣбва всичко това да се изразходва, когато на работа не можешъ да ги видишъ? А, г. г. народни представители, чиновникъ, който получава заплата, безъ да може обществото да види и да констатира, че наистина той изпълнява една функция, че наистина той върши една полезна, нуждна работа, не може да бжде полезенъ за държавната организация, не може да бжде полезенъ и за поддържане у данѣкоплатеца желанието да крепи тази държавна организация.

После, азъ не виждамъ да прониква окоето на политика въ всичко онова, което нашата държавна машинария, водена отъ нашето чиновничество, върши, за да могатъ да се изпълняватъ нейнитѣ функции. Ще ви дамъ единъ примѣръ. Ние правимъ голѣми разходи за постройка на пристанища, за постройка на желѣзници, защото смѣтаме, че удовлетворяваме една нужда на нашия стопански, на нашия културенъ животъ. Е добре, вземете линията за Видинъ. Построй се тази линия. Днесъ, ако желаете да провѣрите, ще констатирате, че пратки отъ София за Видинъ не отиватъ по линията, а отиватъ въ Ломъ и отъ тамъ съ автомобилъ отиватъ въ Видинъ, защото, като ги изпраща отъ София до Ломъ по желѣзницата и отъ Ломъ до Видинъ съ автомобилъ, търговецътъ плаща по-малко, отколкото ако пратката му се прати отъ София въ Видинъ направо по желѣзницата. Отъ Видинъ вие не ще видите пътничъ да се качи да отиде въ Ломъ по желѣзницата, или обратно — отъ Ломъ за Видинъ, защото автомобилътъ ще го пренесе и по-евтино, и по-бързо.

Г. г. народни представители! При тези факти може ли една стопанска администрация да стои със затворени очи и да не вижда, че големите суми, които се изразходват за подобрене на стопанския живот, са отишли безцелно, поради нерадение, поради късогледство на тези, които са призвани да използват в името на държавата тези средства, дадени от народа?

Е добре, азъ привличамъ вниманието на всички народни представители върху това, колко тежко е положението на всички производители, когато това, което са произвели, не могат да го продадат, не могат да го пласират, затуй защото превозването му по нашите железници е трудно и тогава, когато държавна железница минава през местото на произвеждането му. Вие не можете да разберете, и азъ не мога да разбера защо, за да се донесе една зелка от Видинско на Софийския пазар, ще трябва да плати 50 ст. превоз, когато самата тя не може да даде на производителя там повече от 80 ст., а тук, на пазара, не може да се продаде повече от 1.50 л. Защо са нашите държавни железници, ако те не могат да обслужват нашите производители, а само събират приходи за държавата със големите си тарифи? Тяхната задача е да стимулират, да въздействуват върху нашето стопанство, за да може то наистина поне вътрешния пазар да използва разумно и целесъобразно. Е добре, г. г. народни представители, можем ли ние по такъв начин да третираме нашето гражданство — да му вземем тия много и много средства, за да поддържа нашата държавна организация, без да услужим на неговите интереси? Вие подавате едно писмо от Кюстендил за Перник; тренът отива от Кюстендил за Перник за 2 ч., а писмото ще отиде в Перник на четвъртия ден! Г. г. народни представители! Това една добре организирана държава ли е? Може ли по такъв начин да се използват възможностите за бързо съобщение?

Т. Тонков (з): Кога са ставали тия работи?

Някой от земледелците: И при Сговора беше така.

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Виждате, г. г. народни представители, по какъв начин се дават във услуга на производителното население всички ония средства, които държавата има, за да улесни неговия стопански живот? Вие сте търговец, вие сте производител, вие сте комисонер, и ако вие искате да си служите в София с телефон, с тази такса, която внасяте по закона за бюджета, ще можете един път и половина на ден да прикажете, без да платите допълнителна такса — значи, 600 пъти в годината. За другото говорене вие ще плащате допълнителна такса. Е, г. г. народни представители, по такъв ли начин ние ще обслужваме нашите стопански съсловия? По такъв ли начин ще им даваме възможност да развиват нашия стопански живот? Накъде отиваме ние по този начин? И дали това е един лукс, който ние даваме в нашата страна? Азъ разбирам да посегнете на онова, което можем да наречем духовен живот. Най-сетне можем да живеем в своята духовна нищета, но дайте възможност да се ползуваме от едни човешки средства. На всичко онова, което е производство и търговия, вие не бива да посегате. Посегнете на онова, което е удоволствие, което е духовна култура — унищожете я! Най-сетне, можем в тъмнина да живеем една-две-пет години, докато мине тежният период на стопанската криза, но дайте ни възможност в това време ние да живеем човешки.

Ако по такъв начин ние вървим, ние ще отговорим ли на онзи задачи, които нашата държавна организация има в настоящия момент?

Г. г. народни представители! Не е само полицейска задачата на нашата държава. Ако щете, и в тази задача нашето правителство, всяко българско правителство има един голем дълг: да намали по възможност разходите, които осигуряват правовия ред в тая страна. А то ще ги намали тогава, когато ще може да добие наистина съчувствието не, а съдействието на българското гражданство, за да пази реда и спокойствието в тая държава. Уредете нашите селски общини, направете ги оржие на мир и спокойствие в тая страна. Дайте възможност селските и градски общини да поддържат мир в тях, но едновременно дайте и нужния контрол и вие ще видите, че те наистина ще изпълняват този обществен и държавен дълг; ще видите, че наистина мирът и редът ще бъдат запазени. Но ако вие разнебитите нашите общини и в тях назначавате „бдителци“ на реда, които да закрилят безредието, кражбите и безчинствата... (Възгласения от мнозинството)

Т. Тонков (з): Както беше през вашето време!

Н. Пждарев (д. сг. Ц): ... колкото и много разходи да правите за поддържането на вътрешния ред, ако щете и на правовия ред, тези разходи няма да ви помогнат. Няма физическа сила, която би могла да наложи на едно население да търпи едно управление и едно положение, което е отречено от него.

Отъ земледелците: А-ха! Много късно се сътихте!

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Няма нужда от голем физическа сила, за да се поддържа ред в една страна. Достатъчно е само населението да съзнава, че тази държава е негова; че във нея всичко се върши, за да му се създадат условия за добър и сносен живот; че то чувствува всеки момент съдействието на това, което се нарича българско правителство, българско управление, българска власт, а не да му противодейства. Ето, г. г. народни представители, вие виждате, че днес, с тези разходи, които правим за поддържане на вътрешния и правов ред в страната, ние не можем да успеем.

С. Патеф (з): Върно ли е, че читалището в Видин Ви е върнало подаръка, който сте му направили?

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Има ли днес правов ред? Чувствува ли се гражданството защитено в своите права? Вие може да ми кажете: въ сдилищата процесите намаляват. Наистина, въ сдилищата процесите намаляват, но те намаляват не защото споровете заглъхват, а затова, защото нашето правосъдие стана вече недостъпно за онзи, които имат нужда от него. Азъ зная сжжденията на един народен представител, който казваше: „Няма възможност нашата селянка да отиде в черква да се помоли Богу и да намери утешение за своите мъки и неволи...“

С. Ризов (з): Ама други Ви го казват. Вие не сте отишли да провърите.

Н. Пждарев (д. сг. Ц): ... защото няма няколко лева, които са нужни, за да запали свещ. Българският гражданин няма възможност да замъри средства, които му са нужни да отиде да запали свещ пред храма на Темида, за да получи правосъдие. Ако г. министърът на финансите разчита да получи днес това доходно перо в своя приходен бюджет, той ще остане излъган.

С. Патеф (з): Върно ли е, че Ви върнаха от читалището в Видин парит, които вие дадохте? Подарък дадохте на Видинското читалище, но отказаха да го приемат. Върно ли е това?

Н. Пждарев (д. сг. Ц): По този въпрос, уважаеми господине, азъ мога много да говоря. Ако вие смътате, че с това изпълнявате своя дълг на народен представител, азъ не мога освен да Ви съжаля.

Т. Тонков (з): Видинци Ви върнаха парит? Върно ли е?

С. Патеф (з): Отказаха да ги вземат. (Глъчка)

Председателстващ Н. Шопов: (Звъни)

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Всичко това няма да ви помогне; всичко това няма да ви освободи от оная тежка отговорност, която вие имате. Вие желаете да не говоря на тая тема, но не можете да ме отклоните.

Г. Маринов (з): Кажете: върно ли е, че Ви върнаха подарените 50.000 л.?

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Какво желаете? Желаете да не говоря!

Т. Тонков (з): Искаме да ни кажете: народът в Видин как гледа на такива като Вас, които лъжат крокодилски съзи от тая трибуна? Когато му занесоха крадени пари, той Ви ги върна.

Н. Пждарев (д. сг. Ц): Г-не! Азъ съм избран от Видинско и идвам не случайно народен представител тук. Азъ съм участвувал в разглеждането на 14 бюджета. Какво мислят видинци за мен, не вие ще го кажете.

Т. Тонковъ (з): Народътъ не ще крадени пари.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Когато въ нашитѣ обществени работи, когато въ нашитѣ политически работи се влага онова партизанство, което вие влагате тукъ, ще ставатъ много работи, за които последицитѣ ще носятъ тѣзи, които ги вършатъ.

Т. Тонковъ (з): Опровергай това, което ти казваме!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие, г-да, когато желаете, азъ да ви отговоря на този въпросъ, ще ми кажете; следите ли вие какво правятъ управниците; следите ли какво вършатъ тѣ за управлението на тази страна; следите ли това, което днесъ става въ нашата страна? Азъ това ви питамъ, а какъвъ съмъ азъ, ще оставите избирателитѣ въ Видинско да мислятъ и да решаватъ, когато му дойде времето.

Г. Мариновъ (з): Безъ стражаръ нѣма да дойдете тукъ.

Т. Тонковъ (з): Щомъ Ви върнаха паритѣ, нѣма и да Ви пратятъ тукъ вече.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Ще Ви покажа нѣколко писма, съ които ме молятъ да имъ дамъ тѣзи пари, за които говорите. Ако е въпросъ да приказваме за тази работа, да приказваме, но азъ не желая да се занимаваме съ тѣзи работи. Азъ не стоя тукъ, за да защитавамъ лично моя кауза или да издигамъ себе си, но азъ стоя, за да изпълня единъ дългъ, мой и на парламентарната група. Доволно азъ ще го изпълня, не вие ще ме сжидите, защото вие съ предубеждение гледате на всичко, но ще ме сжидатъ онѣзи, които следятъ какво става въ този Парламентъ, какво вършимъ ние и какво вършатъ вие, за да отговоримъ на онѣзи задачи, които съ поставени, и да удовлетвориимъ онѣзи нужди, които животътъ поражда. (Възгласения отъ земеделцитѣ).

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): По-спокойно, г-да!

Г. Мариновъ (з): Ти, който дѣлишъ розовото масло на първо, второ и трето качество, като кюстендилскитѣ славни, да мълчишъ! Това не е вино.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): И когато ние даваме тази картина на нашия общественъ животъ при ването управление; когато тази картина представяме на нашето гражданство, чудно ли е, че вече надеждитѣ въ управлението на тази страна сж изгубени? Не ми е за вашето управление, г. г. народни представители, не ми е и за управлението на тия, които ще дойдатъ следъ васъ. Но тази държава и този народъ иматъ нужда отъ едно авторитетно управление, иматъ нужда отъ едно управление съ престижъ, отъ едно управление, въ което народътъ ще вѣрва, за да го отклони отъ оная пакостенъ пътъ, по който други го канятъ тихомъ-мълкомъ, неусѣтно, тайно да върви.

Г. г. народни представители! Въ моментъ на отчаяние, когато той ще види, че неговитѣ надежди не могатъ да удовлетворятъ и тия, които идатъ съ такива голѣми обещания, азъ се много боя, че той нѣма да повѣрва, нѣма да послуша своитѣ голѣми доброжелатели и честнитѣ свои общественици, за да имъ даде подкрепа да водятъ тази страна въ по-добъръ пътъ, а ще тръгне по другъ пътъ, който не е пътътъ на болшевиизма и комунизма. Г. г. народни представители! Нито въ нашитѣ села, нито въ нашитѣ градове вие ще намѣрите граждани, които биха желали да промѣнятъ нашия общественъ строй; които биха желали да промѣнятъ нашия битовъ, нашия домашенъ животъ. Вие нѣма да намѣрите граждани и селяни, които биха желали въ тази страна да има сълованъ управление, но навсякъде вие ще намѣрите и селяни и граждани, недоволни отъ тази система на управление. Това недоволство тѣ не могатъ да го изразятъ организирано въ една политическа сила, защото българската интелигенция е заставена да стои далечъ отъ нашитѣ политически партии; въ последнитѣ нахлуватъ карьеристи и архаисти — онии, които не могатъ да издигнатъ нашия политически животъ на оная висота, на която той трѣбва да стои, за да има наистина едно парламентарно, народно управление, едно управление, начело на което да стоятъ най-достойнитѣ, най-големитѣ въ тази страна. И ако този народъ можъ въ времето много тежки, много мъчни да роди синове, които да му се явятъ въ помощъ и да искатъ да го водятъ къмъ добъръ, сигуренъ пътъ на успѣхъ, днесъ въ тази страна таквава синове нѣма.

Т. Тонковъ (з): Отъ кауза на V участъкъ въ хендека! Тамъ ще го водите вие.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Нашиятъ политически животъ, нашиятъ дребнавъ партизански животъ желае да припие всичко онова, което се мѣчи да се издигне. Защото ние сме доволни всички да се търкалятъ въ калъта; ние не желаемъ да видимъ никой да се издигне надъ обикновения уровень. Вие не допускате този народъ да го водятъ неговитѣ достойни синове, а ще го водятъ изъ кюшетата недобросѣвѣстнитѣ демагози, които ще разстройватъ и държава, и обществито. Сега тѣ се разстройватъ. Време е да се замислите по какъвъ начинъ ще спасявате обществената организация, защото тя се разлага, тя не може да бѣде основа на една държавна организация. Спасявайте я, докато е време. Вие не можете да я спасите. Тогава недейте се сърди, че въ тази страна народътъ ще трѣгне подиръ всѣки, който ще се яви и му каже: тази система на управление, противъ която си ти, ние ще я свалямъ. Народътъ не знае заднитѣ замисли, а иска да бѣде добре воденъ. И този народъ, който даде такива доказателства за жизнеспособностъ и за ценни качества на единъ издигнатъ народъ; този народъ, който можъ съ себеотрицание и съ родолюбие да пази държавата си въ време на война и да пази стопанството си въ миръ; ...

Т. Тонковъ (з): И да Ви уриме!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): ... този народъ, който можъ въ време на голѣми мъки да сложи всичко, за да може да се запази самостоятеленъ; този народъ, който живѣе въ въ една земя-рай, ...

Т. Тонковъ (з): Когато клахте 8 години.

С. Ризовъ (з): Този народъ, когато клахте, както турчинъ не го е клалъ, и който ви сваля.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): ... каквато малко има по земното кълбо — заслужава едно по-добро бъдеще, той търси своитѣ водачи, своитѣ ръководители. Вие имате дългъ да му ги дадете. Вие, народни представители, носите всичката отговорностъ предъ този народъ, ако не можете да му дадете управление, което да задоволи исканията му. Този народъ е недоволенъ.

Т. Тонковъ (з): Този народъ ви плуе.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): И затова, когато говоримъ за вашия бюджетопроектъ, ние поставяме въпросъ за нашето довърне. Вие не можете да имате нашето довърне, когато сте отречени отъ всички стопански и обществени организации, когато сте отречени отъ всичко здраво въ тази страна. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ — крило Цанковъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Христо Георгиевъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Преди да пристѣпя къмъ разглеждането на бюджетопроекта на държавата, считамъ за необходимо да се спра за малко върху начина, по който се процедира тази година отъ страна на правителството при внасянето и дебатирането му. Кѣсното внасяне на бюджетопроекта стана една лоша практика, която доби гражданственостъ въ нашия Парламентъ. Разискванията по бюджета се изоставятъ за едно време, когато всички очакватъ да се завърши сесията и да се отдадатъ на своитѣ частни работи. Това безредие, което датира отъ дълго време, въ последнитѣ години стана практика, която не прави вече никому впечатление. А това значи връщане назадъ. Трѣбва да изтъкна факта, че разискванията започнаха и приключиха въ едно заседание, преди да се раздадатъ бюджетопроектитѣ, съ което се отне на народнитѣ представители възможността да могатъ да се справятъ съ подробноститѣ на отдѣлнитѣ бюджетопроекти и да разбератъ правилно направенитѣ въ тѣхъ измѣнения. И азъ не мога да не протестирамъ, заедо съ прибрзаното приключване на дебатитѣ и недоваже думата на всички записани оратори се отне на Събранието възможността да чуе именити и компетентни народни представители отъ болшинството и отъ опозицията, които съ своитѣ познания биха прѣснали добра свѣтлина върху бюджетопроекта на г. министъръ Стефановъ. Но такава бѣше волята на г. министъръ-председателя и неговата воля стана.

Г. г. народни представители! Експозето на г. министъръ на финанситѣ бѣ пространно като речъ и зае много време, обаче то бѣ бедно по съдържанието. То не можъ да ни очертае нѣкакъвъ голѣмъ планъ за задръжаване на държавнитѣ

финанси и за стабилизиране на разклатеното изъ дъно народно стопанство. Г. министърът направи по-скоро единъ коментаръ на закона за бюджета и единъ аритметически разборъ на цифритъ по отдѣлнитъ пера. Неговото експозе правеше впечатление по-скоро на едно финансово словестно, а днесъ може да се върви къмъ сигурно заздравяване само ако смѣло и решително се тръгне по единъ пътъ добре проученъ, по единъ планъ сериозно обмисленъ. Ако г. министърътъ на финанситъ бѣ ни предложилъ такъвъ планъ, увѣренъ съмъ, че той щѣше да намѣри подкрепата не само на своето болшинство, а на цѣлото Народно събрание. За голѣмо съжаление, обаче, неговиятъ бюджетопроектъ, ако и да отговаря на известни нужди и да сочи икономии, освенъ че не може да се счита за реаленъ, но и не отговаря на главното условие за момента: не отразява една завършена финансова политика за заздравяване, която да дава гаранции за траенъ резултатъ. Въ него има много, което носи отпечатъка на случайността. Има и много, което изглежда да е наложено отъ вънъ и което каточели е най-доброто. Нима трѣбваше българската държава да остави при нареждането на бюджета да ѝ се даватъ най-добритъ съвети и напътствия за стопанско и финансово заздравяване отъ чужденци, та били тѣ и отъ Финансовия комитетъ на Обществото на народитъ? Ни помисльте има у мене да подкопавамъ чувствата на почитъ и благодарностъ, които българскиятъ народъ храни къмъ всички международни институти, създадени следъ войната, за да поддържатъ международната солидарностъ и да подпомагатъ по-слабитъ и нуждаещитъ се, обаче фактътъ си е налице. Можемъ само да съжаляваме, че правителството не е искало да се вслуша и да изпълни всичкитъ препорѣжки на Финансовия комитетъ отъ естество да подобратъ и стабилизиратъ разстроено финансово положение на държавата.

Г. г. народни представители! Единъ въпросъ, неразривно свързанъ съ закона за бюджета, е въпросътъ за чиновничеството — единъ боленъ въпросъ за българската държава и за българския бюджетъ.

Споредъ една таблица, дадена намъ отъ г. министра на финанситъ, числото на чиновницитъ на българското царство презъ 1932 г. е било 114.000 души. Предполагамъ, че тая цифра включва въ себе си и редовнитъ държавни работници, защото въ годишника на нашата Дирекция на статистиката числото на държавнитъ чиновници е фиксирано за 1931 г. на 86.601, а за 1932 г. — на 87.899. Особено впечатление прави фактътъ, че миналогодишниятъ бюджетъ, който г. министърътъ на финанситъ внесе съ съкращения и го сочеше като единъ бюджетъ, който ще върви къмъ намаляване на чиновническия кадъръ на българската държава, показва едно увеличение на чиновницитъ съ около 1.300 души — сведения безспорни и автентични, защото сѣ черпени, както казахъ, отъ годишника на Дирекцията на статистиката.

За заплати на българското чиновничество българската държава изразходва сумата 2.935.000.000 л., т. е., близо 60% отъ своя бюджетъ. Още въ 1928 г., при сключването на стабилизационния заемъ, Финансовиятъ комитетъ при Обществото на народитъ препорѣчва на българскитъ правителства, че тѣ ще трѣбва да тръгнатъ по пътя на съкращаване чиновничеството, и като една първа мѣрка къмъ туй съкращение препорѣчва едно намаление на чиновническия кадъръ въ размѣръ на 10.000 души. Нѣмахъ възможностъ съ цифри на ръка да се справя доколко числото на чиновницитъ е било намалено, но като имамъ предъ видъ, че миналогодишниятъ бюджетъ показва едно увеличение на чиновницитъ съ 1.300 души, при твърдото увѣрение на министра на финанситъ, че той е съкратилъ чиновническия апаратъ, смѣтамъ, че числото е останало най-малко също такова, каквото е било въ 1928 г., ако не е станало и по-голѣмо.

Това число на чиновницитъ у насъ не се дължи на нѣкакви държавни нужди, не се дължи на необходимостта българската държава да бѣде по-добре администрирана и управлявана. То се дължи на силно развития бюрократизъмъ и на усложненото дѣловодство, останало намъ още отъ руската окупация, на този бумагизъмъ, който царя въ всички наши учреждения. Най-подиръ то се дължи до известна степенъ и на факта, че политическитъ партии чрезъ чиновничеството много пъти уреждатъ, когато дойдатъ на властъ, свои партийни смѣтки, и желанието за съкращения престава, щомъ отъ оппозиция минатъ на властъ. Това число, казахъ, не отговаря на нуждитъ на българската държава и същевременно дадеко е надхвърлило възможноститъ на българската държава да поддържа такъвъ скъпъ административенъ апаратъ.

Г. министърътъ на финанситъ въ своето експозе не ни каза нищо какво смѣта да прави по този въпросъ, не ни и посочи дали действително съ направенитъ въ бюджетопроекта съкращения е посегналъ и върху числото на чиновницитъ. Отъ бюджетопроекта на г. министра виждамъ само едно — че той е увеличилъ размѣра на процентнитъ удрѣжки, които се правятъ върху заплатитъ на чиновницитъ. Г. г. народни представители! Не заплатитъ на чиновницитъ сѣ голѣми, но числото на чиновницитъ е голѣмо. И ако трѣбва да се правятъ икономии, трѣбва да ги търсимъ въ намалението числото на чиновницитъ, а не въ намаление на тѣхнитъ заплати.

Съ въпроса за намаление на чиновническитъ заплати се прави една демагогия. Нѣкои срѣди смѣтатъ, че сѣ извършили голѣма държавно-полезна работа, като сѣ предложили най-голѣмата чиновническа заплата да бѣде, да кажемъ, 10.000 л. или 8.000 л. месечно — една работа, която, изразена въ цифри, надали ще даде единъ-два милиона лева годишно икономия по държавния бюджетъ.

Г. г. народни представители! Едно стабилизирано и добре платено чиновничество е една абсолютна необходимостъ за правилното функциониране на държавната машина. У насъ липсва стабилитетъ за държавния служителъ, а тамъ, дето го има, много пъти не се спазва, не се строго съблюдава. Българскиятъ чиновникъ се намира подъ постояненъ тормозъ, той не е сигуренъ за положението си и очаква съ безпокойствие утрешния день. Това положение на чиновническия въпросъ дава възможностъ да се шири партизанскитъ — партизанскитъ, който стана една страшна язва на нашия държавенъ организъмъ и който носи съ себе си положението, че, покрай него, вече почнаха да се отричатъ и партиитъ, като единъ полезенъ и необходимъ инструментъ за управление. Кризата, която правителството на Народния блокъ преживѣ презъ м. януарий, даде единъ ярко очертанъ и сериозенъ примѣръ, че действително нѣкои отъ партиитъ се стремятъ да завзематъ властта не за да подобратъ управлението и да удовлетвориатъ държавнитъ нужди, но за да заематъ потлѣститъ министерства и чрезъ тѣхъ да охранятъ своитъ партизани. Оттамъ и бѣгството на блоковитъ партии да положатъ своитъ сили и знания въ служба на Министерството на правосѣдието и на това на просвѣтата — две министерства, които представляватъ два главни стълба на държавното управление, но представляватъ и две мършави джигерчета за партизанитъ. Тоя фактъ иде да докаже, че действително има нѣщо върно въ ония критики, които се отправятъ отъ известни мѣста противъ партиитъ въ България. Това поведение на партиитъ на Народния блокъ презъ м. януарий даде единъ силенъ аргументъ на тѣзи, които смѣтатъ, че партиитъ вече сѣ престанали да бѣдатъ единъ надежденъ инструментъ за управление, да твърдятъ, че се налага една промѣна на положението и че управлението би се подобрило, ако би излѣзло отъ срѣди вънъ отъ партиитъ или стоящи надъ партиитъ.

Това поведение на партиитъ, това използване властта за назначаване партизани не би било възможно, ако болниятъ чиновнически въпросъ би билъ правилно разрешенъ, ако би се дошло до едно стабилизиране на българското чиновничество. Г. министърътъ на финанситъ ни съобщи, че ще внесе законопроектъ за стабилизиране и авансиране на служащитъ въ Финансовото министерство.

Министъръ С. Стефановъ: Той е готовъ и ще мине сега паралелно съ бюджета.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): Това е много добро и напълно оправдано. Но азъ смѣтамъ, че е необходимъ не само единъ законъ за стабилизиране на финансовитъ служители. Още по-необходимъ е единъ законъ, който да стабилизира всички държавни служители, които би отговорилъ не на тѣснитъ нужди на финансовата администрация, а на голѣмитъ нужди на едно правилно държавно управление.

Независимо отъ стабилитета, който би трѣбвало да се създаде за държавнитъ служители, нужна е и една реорганизация на държавния апаратъ, която да сведе чиновничеството и сумата на неговитъ заплати до поносимо за нашата държава ниво и до необходимото за правилното функциониране на държавния апаратъ. Безъ тѣзи две реформи нищо не е направено за подобрене на положението.

Това за чиновничеството.
Г. г. народни представители! Какъвъ е билъ дефицитътъ отъ миналогодишното бюджетно упражнение? Г. министърътъ въ своето експозе ни посочи на три дефицита: единъ счетоводенъ, който изчислява на 1.593.000.000 л.; единъ касовъ, който изчислява на

1.076.000.000 л. и единъ действителенъ, който той означава съ цифрата 800 000.000 л. Ако приемемъ цифритъ на г. министъра на финанситъ за върни и ако приемемъ, че действителниятъ дефицитъ по бюджетното упражнение за миналата финансова година е билъ само 800 милиона, като припомнимъ къмъ него цифрата 560 милиона лева, които държавата дължи на чиновниците и пенсионеритъ за неизплатени заплати и пенсии, както и сумитъ за други неоформени разходи, които ще се оформятъ до края на оформяването разходитъ презъ изтеклата финансова година, а именно до края на м. юний, то пакъ дефицитътъ — колкото и да искаме да го намаляваме — ще се покачи до почтената цифра 1 милиардъ и половина, което значи, че близо 25% отъ сумитъ, които сме фиксирани въ бюджета, сж останали като дефицитъ на тоя бюджетъ. При това положение азъ не мога да намърямъ откъде г. министърътъ на финанситъ вади заключението, че бюджетътъ му за миналата финансова година билъ реализиранъ въ размъръ на 91% отъ предвиденото. Известно е, г. г. народни представители, че предвиденитъ приходи въ бюджета за миналата финансова година бѣха фиксирани на 6 милиарда лева. Отъ даннитъ, които черпя отъ внесенния бюджетопроектъ за 1933/1934 г., виждамъ че презъ изтеклата бюджетна година сж били реализирани постѣпления въ размъръ на 4.713.000.000 л. Като се извади тая цифра отъ предвиденитъ приходи 6 милиарда лева, следва, че дефицитътъ по изтеклото бюджетно упражнение, споредъ сведенията на г. министъра, е 1.386.000.000 л., което сочи на единъ процентъ на постѣпления много по-низъкъ отъ тоя, който той спомена.

Г. министърътъ на финанситъ, види се, за да намали процента на непостѣпилитъ приходи по бюджета и за да увеличи процента на реализиранитъ такива, събира къмъ приходитъ по бюджета на държавата приходитъ по бюджета на желѣзницитъ. И действително, ако къмъ приходитъ по бюджета на държавата прибавимъ постѣпленията по бюджета на желѣзницитъ — 1.386.000.000 л. — тогава ще се покачи и процентътъ на реализиранитъ приходи. Обаче азъ смѣтамъ, че тоя начинъ на изчисление дефицита не е правъ, че при изчисление процента на постѣпленията не може да се взематъ предъ видъ и приходитъ отъ желѣзницитъ, защото тѣ нѣматъ характеръ на данъкъ, тѣ се плащатъ отъ гражданитъ за известна услуга, която имъ се прави отъ желѣзницитъ било за превозъ лично на тѣхъ, било за превозъ на тѣхни стоки или материали.

Г. г. народни представители! За да можемъ да внесемъ подобрение въ бюджетопоекта за следващата финансова година, необходимо нужно е да установимъ причинитъ за дефицита въ миналия бюджетъ и да ги отстранимъ, за да не дадатъ дефицитъ и въ бюджета за идната финансова година.

Преди всичко, дефицитътъ по бюджета за миналата година се дължи на лошо направенитъ преценки при определяне на приходитъ пера. Прави впечатление, че абсолютно нито едно перо отъ приходитъ не е било реализирано въ размъритъ, предвидени въ миналогодишния бюджетъ. Ако направимъ единъ повърхностенъ разборъ на цифритъ на приходитъ пера, ще видимъ, че всички даждия сж постѣпили съ съществени намаления. Така, напр., отъ предвиденитъ да постѣпятъ отъ прѣки даждия 675 милиона лева сж постѣпили само 368 милиона лева, т. е. 50% по-малко отъ предвиденото. Това намаление се дължи главно на факта, че презъ течение разискванията по бюджета ние се съгласихме да ограничимъ облаганята съ поземеленъ налогъ и затова отъ предвиденитъ 300 милиона лева отъ тоя облогъ фактически постѣпиха само 30 милиона лева.

Сжщо така съ едно чувствително намаление е постѣпилъ и приходътъ отъ данъкъ занятие. Фиксирахме го въ бюджета 210 милиона лева, а сж постѣпили едва 160 милиона лева.

Косвенитъ даждия, които сж главнитъ ни приходни пера, сжщо така показватъ едно грамдно намаление. Отъ предвиденитъ да постѣпятъ 2.566.000.000 л. сж постѣпили само 2.100.000.000 л., т. е. съ едно намаление къмъ 20%. Особено чувствително е намалението на приходитъ отъ митницитъ — постѣпили сж 130 милиона лева по-малко. Съответно съ туй намаление на приходитъ отъ митницитъ, намалѣлъ е и приходътъ отъ магазинажъ съ 60 милиона лева. Отъ косвенитъ даждия, обаче, най-големо е намалението на приходитъ отъ тютюна: фиксиранъ е билъ приходъ 840 милиона лева, а сж постѣпили само 635 милиона лева, т. е. съ 205 милиона лева по-малко отъ предвиденото.

Безъ да влизамъ по-нататкъ въ по-подробенъ анализъ на всички други приходни пера, въ заключение ще кажа, както казахъ и въ началото на речта си, че отъ

предвиденитъ 6 милиарда лева приходи сж били реализирани само 4.700.000.000 л. За идната 1933/1934 финансова година г. министърътъ на финанситъ предвижда да получи единъ приходъ въ размъръ на 5 милиарда и 205 милиона лева. Ако извадимъ отъ тѣхъ сумата 65 милиона лева, която г. министърътъ на финанситъ е турилъ като разходъ за службитъ, които преминаватъ отъ окръжнитъ постоянни комисии къмъ държавата, излиза, че за нуждитъ на държавата въ тѣзи размѣри, въ които тѣ сж били опредѣлени миналитъ години, той е предвидѣлъ да постѣпи сумата 5 милиарда и 140 милиона лева. Ако сравнимъ тази цифра съ цифрата на постѣпленията презъ миналата година, ще видимъ, че разликата между дветъ цифри е около половинъ милиардъ лева, 500 милиона лева. Може ли да се получи такова увеличение на приходитъ презъ новата бюджетна година, г. г. народни представители? Вѣрно е твърдението на г. министъра на финанситъ, че той е намалилъ сега всички приходни пера въ сравнение съ предвиденото въ миналогодишния бюджетъ, но сжщо така е вѣрно, че всичкитъ приходни пера по новия бюджетопроектъ сж предвидени да постѣпятъ въ по-високи размѣри отъ реализиранитъ постѣпления презъ миналата година.

Министъръ С. Стефановъ: Въ връзка съ закона за увеличаване приходитъ на държавата, г. докторе.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Като се вземе предъ видъ засилването на стопанската криза, западането на занаятитъ и на индустрията, намалението ценитъ на земеделскитъ продукти и свързаното съ него обедняване на всички слоеве, на цѣлото българско население, вървамъ, че, въпрѣки всички нови облози, които г. министърътъ на финанситъ прокара презъ Народното събрание или смѣта да прокара, и въпрѣки всичкитъ увеличения, които направи на старитъ облози, въ идеалния случай нѣма да може да се реализиратъ по никой начинъ повече отъ миналогодишнитъ постѣпления, т. е. повече отъ 4 милиарда 700 милиона лева, и може смѣло да се предпече, че настоящиятъ бюджетъ ще завърши съ единъ дефицитъ най-малко отъ 1/2 милиардъ лева.

Азъ и сега ще повторя мисълта, която изказахъ, когато се разискваше законопроектътъ за засилване държавнитъ приходи: не чрезъ увеличаване на досегашнитъ облози и търсене нови обекти на облагане, а чрезъ икономии и реорганизация, както и чрезъ едно по-справедливо разпредѣление на данъцитъ ще може да се дойде до единъ уравнило съ реаленъ бюджетъ. Ето защо азъ твърдя още отсега, при разискванията по бюджетопоекта за 1933/1934 финансова година, че така предложениятъ бюджетопроектъ отъ г. министъра на финанситъ, който не държи смѣтка за фактическото положение — тежката криза, голѣмото обедняване на населението и намаление на постѣпленията презъ миналата година — сигурно ще завърши съ единъ дефицитъ, както казахъ, въ най-добрия случай отъ 1/2 милиардъ лева.

Г. г. народни представители! Какви сж намаленията спрямо миналогодишния бюджетъ, които г. министърътъ на финанситъ ни предлага съ своя проектъ за новия бюджетъ на държавата? Миналогодишниятъ бюджетъ е билъ въ размъръ на 6 милиарда лева, а сегашниятъ бюджетопроектъ е въ размъръ на 5 милиарда 160 милиона лева, или съ една разлика въ по-малко отъ 840 милиона лева. Тѣзи 840 милиона лева сж взети главно отъ две пера: отъ перото държавни дългове, което е намалено съ 740 милиона лева, а второто перо представляватъ всички други икономии и съкращения въ бюджета, които, взети заедно, представляватъ скромната сума 100 милиона лева. Тѣй че, ако може да се говори за намаления, въ смисълъ на съкращения и реорганизация, тия намаления се изразяватъ само съ сумата 100 милиона лева, която, съставена съ общата цифра на бюджетопоекта, едва достига скромния размъръ 2% отъ цѣлия бюджетопроектъ. Сумата 740 милиона лева, съ която сж намалени държавнитъ дългове, произхожда отъ неплащането на репарационния дългъ и отъ неплащането на нетрасфериранитъ суми по държавнитъ заеми. Нека да се надѣваме, че тѣзи суми нѣма да видятъ никога наново държавния бюджетъ. Много правилно е постѣпилъ г. министърътъ на финанситъ, като ги е отписалъ отъ разходния бюджетъ на държавата, поради това, че ние, по общо признание, не сме въ положение да ги плащаме. Трѣбва, обаче, да отбележа, че въпроситъ за неплащането на репарационитъ и на нетрасфериранитъ суми стоятъ открити, не сж получили своето окончателно решение. Въпрѣки увѣреността на всички ни, че въ бъдеще ще се ликвидира сж тѣхъ по начинъ задоволителенъ за българското държавно съкровище, тѣ още представляватъ грижи за българското правителство и за

българския финансов министър. Въ това направление ще тръбва да се има увърнеността, че, ако се наложи, цялото българско гражданство, всички политически партии ще дадат своята подкрепа, за да се достигне до тяхното окончателно ликвидиране.

Г. г. народни представители! Процентът на постъпленията по миналогодишния бюджет се фиксира на 77%, т. е. реализирани сж постъпления в размер на 77% от предвиденото. На какво се дължи това — слабо, според мене, реализиране на постъпленията? Една от причините, на която тръбва да посочим, е нежеланието у известни сръди на българския народ да посръщат своите фискални задължения, което е резултат на една пакостна демагогия, която се шири в разните краища на България и която, за голъмо съжаление, се подхранва и от разни политически фактори и даже органи на властта. Мене ми сж известни факти, които, смътам, не сж от малко значение и затова искам да ги споделя с вас тук, от трибуната на Народното събрание. Фактът безспоренъ за мене е това, което ми съобщи едно лице, стоящо надъ всички партии, и което заслужава пълно доверие, а именно, че въ единъ градъ, околийски центъръ, близо до Черноморския бръгъ, била образувана от представителя на Земледѣлската банка и отъ охотийския началникъ чека, която тормозила и наказвала онъзи отъ българските граждани, които сж желали да бждатъ изправни по отношение на хазната, било по отношение на тяхните частни задължения.

И. Василевъ (з): Какви приказки разправяш?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Касае се за гр. Карнобатъ. Тамъ околийскиятъ началникъ и началникътъ на Земледѣлската банка сж тормозили онъзи отъ българските граждани, които сж искали да бждатъ изправни по отношение на тяхните фискални задължения.

И. Василевъ (з): Да не сте сънували нѣщо?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Азъ изнасямъ фактъ. Лицето, което ми го съобщи, заслужава пълно доверие.

И. Василевъ (з): Кое е това лице, което стои надъ всички партии?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Не желая да го кажа, но за мене това лице заслужава пълно доверие. Азъ изнасямъ факта, а правителството, ако иска, нека го провърри. Органи на властта организиратъ чека, за да преследва онъзи граждани въ тая държава, които искатъ да бждатъ изправни по отношение на своите фискални задължения! Въ коя държава може да се търпятъ подобни скандални работи?

Г. г. народни представители! Друго явление, забелязано напоследъкъ, което сжщо така иде да подсили нежеланието въ известни кръгове да изпълняватъ своите фискални задължения, е това, че отъ отговорни мѣста, отъ отговорни хора се правятъ често изявления, какъво известни богаташи, голъми търговски или банкерски къщи не били плащали своите даждия. Съ туй косвено се подхранва у ония, които желаятъ да изпълняватъ фискалните си задължения къмъ държавата, желанието и тѣ да се възползватъ отъ това неплащане. И тѣ си казватъ: „Щомъ Иванъ не плаща, щомъ това предприятие не плаща, щомъ тая банка не плаща, защо ще бжда глупакътъ азъ да плащамъ своите даждия и да изпълнявамъ задълженията си?“ Такива изявления, правени отъ отговорни хора, много пѣти неотговарящи точно на истината, споредъ мене, допринасятъ твърде много, за да се засилятъ агитациите на известни сръди, които агитиратъ да не се изпълняватъ данъчните задължения. Че действително има нѣщо вѣрно въ това отношение, че действително има ченки на организиране едно гражданско неподчинение, се потвърждава и отъ факта, че министърътъ на вътрешните работи г. д-ръ Гиргиновъ издаде окръжно до своите органи, на които предписва да следятъ за подобни агитации и да съставятъ актове на престѣпните агенти на тѣзи агитации, които ходятъ между населението, за да го насѣкватъ да не плаща своите даждия и по такъвъ начинъ спъватъ правилното имъ събиране. Тази престѣпна демагогия, г. г. народни представители, за която се твърди, че се поддържа даже отъ хора, които изхождатъ отъ Парламента, тръбва да бжде жестоко преследвана, тя тръбва да престане. Тръбва да научимъ българския народъ, че между многото права, които притежава, има и едно голъмо задължение — да бжде изправенъ по отношение ка-

сата на своята държава. Главната причина, обаче, за това слабо реализиране на държавните приходи се крие въ лошото стопанско и поминъчно положение на населението, въ намаление податните сили на българския народъ. Податните сили на народа вече не могатъ да отговарятъ на наложените фискални тежести. Г. министърътъ на финансите даде потресаещи цифри за обедняването на българския народъ. Г. министърътъ съобщава, че докато презъ 1926 г. националниятъ доходъ е възлизалъ на сумата 40 милиарда лева, отъ които 25 милиарда лева произхождатъ отъ земеделски продукти и 15 милиарда лева произхождатъ отъ занаятчийски и индустриални продукти, презъ 1931 г. тая цифра намалява на 30 милиарда лева, за да слѣзе презъ 1932 г. на 20 милиарда лева и да я оценява за презъ текущата 1933 г. само на 16 милиарда лева, т. е. въ нѣколко години ние констатираме съ едно намаление отъ 250% на сумите, които реализираме като приходи отъ националното производство. А г. д-ръ Бешковъ даде цифри какъ се изразява това намаление на националния доходъ по отношение на лице. Докато презъ 1927 г. доходътъ на лице е възлизалъ на 7.700 л., въ 1930 г. този доходъ пада на 5.200 л.; въ 1931 г. на 4.000 л., за да спадне днесъ подъ 3.000 л.

С. Кирчевъ (з. Ст): Ето, демагогията за данъците е тамъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Има и демагогия, има и намаление на податните сили на народа. Тръбва да бждемъ справедливи и да обяснимъ причините тѣй, както сж. Съ този въпросъ не тръбва да се прави демагогия.

Ето защо при нареждане на приходните пера на бюджета ще тръбва да се държи сериозна смѣтка за промѣнените стопански условия. Не бива да бждемъ товарени повече, отколкото можемъ да понесемъ. Въ това отношение азъ смѣтамъ, че заслужава да се спремъ върху перото на поземелния налогъ — единъ налогъ, който сме оставили да стои въ бюджета въ размеръ само на 30 милиона лева. Смѣтамъ, че бихме могли да обсъдимъ въпроса, не е ли време да спремъ временно събирането на тая данъкъ дотогава, докогато земеделското население наново ще бжде въ възможностъ, чрезъ даждия върху своята земя да подпомогне държавните финансии.

Г. г. народни представители! Кризата въ земеделското производство не е само наше, домашно явление; тя е едно явление, което обгръща всички земеделски производителни страни. Ето защо наложи се свикването на една конференция на земеделските страни въ Стреза, която имаше за задача да обсъди мѣрките, които тръбва да се взематъ за облекчение на затруднените земеделски държави. У насъ земеделското население представлява повече отъ три четвърти отъ цялия български народъ и затова западането на земеделското производство води неминуемо къмъ голъми стопански и финансови затруднения. Финансовиятъ министъръ, мисля азъ, би тръбвало да даде една преценка на международните усилия за подобрене положението на земеделските страни и да обясни, какъ гледа на тая инициатива и какви сж очакванията отъ политетата инициатива за международното подпомагане на затруднените въ своето преживяване земеделски страни.

Г. г. народни представители! Единъ фактъ, който бие особено на очи, е, че презъ последните години показваме едно голъмо намаление на сумите, които ние добиваме отъ нашия износъ. Главното наше износно перо — тютюнятъ — ежегодно сочи намаление. Сжщо така второто съ значение и стойностъ перо за експорта — яйцата — сочи на едно постоянно растящо намаление. Независимо отъ общото спадане на цените и обезценяване до известна степенъ на доброкачествения тютюнъ и на яйцата; независимо отъ конкуренцията, която се върши на тѣзи наши продукти отъ страните, които произвеждатъ тютюнъ и яйца, това намаление на нашия износъ не малко се дължи и на нашите неуредени търговски отношения съ държавите консоматорки на тѣзи наши произведения. Ние виждаме, че Германия и Австрия, които сж най-добрите консоматорки на нашите яйца, напоследъкъ сж своите мѣрпрития — увеличаване на митата и пр. — направили много мъченъ вноса на нашите яйца въ тѣхните страни. А Швейцария, която стои на второ мѣсто въ износната таблица на нашите яйца, сж установяване на единъ по-малъкъ контингентъ намали значително възможността да се явяваме на нейните пазари и да внасяме достатъчно голъмо количество яйца. Протекцията, която се дава на тѣзи артикули отъ страна на нашата държава, се явява съвършено недостатъчна. Даже сключениятъ съ Германия търговски договоръ не можѣ достатъчно да улесни износа на нашите яйца и тютюнъ въ Германия. А съ много отъ дър-

жавитѣ консоматорки нѣма уредени абсолютно никакви търговски отношения.

Според мене, за да можемъ да засилимъ нашия износъ и да обезпечимъ пасирането на нашитѣ продукти, налага се едно бързо уреждане на нашитѣ търговски отношения, на първо мѣсто, съ странитѣ консоматорки и, на второ мѣсто, съ всички други държави. Прави впечатление, че търговскитѣ ни отношения съ нашата съседка Гърция, която въ миналото бѣше единъ отъ най-добритѣ пазари за нашия износъ, отъ дълго време стоятъ неуредени. Също така ние нѣмаме уредени търговски сношения и съ Ромъния — страна, която внася въ насъ 10 пѣти повече, отколкото ние внасяме въ нея. Ето защо бѣше отъ интересъ да чуемъ отъ устата на г. министъра на финанситѣ въ какво положение се намиратъ нашитѣ търговски отношения съ странитѣ консоматорки на нашитѣ продукти, какво смѣта да предприеме правителството, за да улесни търговския обмѣнъ съ тѣзи страни, има ли и каква е въобще политиката на правителството по тоя въпросъ.

Изглежда, че г. министърътъ на финанситѣ не отдава голѣмо значение на този въпросъ и затуй не намѣри за умѣстно да спомене нито дума по него въ своето експозе.

Г. г. народни представители! Днешното тежко стопанско и финансово положение на нашата държава и на всички държави се дължи не само на домашни, локални причини, но и на общи, свѣтлови причини, които, кѣде повече, кѣде по-малко, допринасятъ за влошаване на положението, на което ние сме свидетели. За установяване на тѣзи причини и за вземане общи мѣрки за подобрене на положението ставатъ международни разговори и размѣна на мисли. Свѣтътъ, застрашенъ въ свѣто стопанско съществуване, се готви да вземе мѣрки за излизане отъ тази небивала криза. Въ скоро време въ Лондонъ ще се събере стопанска конференция за разрешение на свѣтовната стопанска проблема. Отъ г. министъра на финанситѣ очаквахъ да чуя въ какво положение се намиратъ подготовителнитѣ работи за тая конференция, какви гледища се очертаватъ, какво е становището на нашето правителство и какви сѣ очакванията на г. министъра на финанситѣ и на правителството отъ тая всемирна конференция. Обаче и по този въпросъ г. министърътъ на финанситѣ не намѣри за нужно да каже нѣщо.

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че министърътъ на финанситѣ не е само единъ органъ за събиране и разходване на държавнитѣ срѣдства, че той не е счетоводителъ на държавнитѣ финанси и контрольоръ на държавната каса. Министърътъ на финанситѣ е ръководното лице, което чертае финансовата и, въ тѣсна връзка съ нея, стопанската политика на държавата. Чухте ли вие отъ неговото изложение нѣщо, което да ни подсказва, че той има своя финансова политика, която той чертае и провежда? За себе си трѣбва да ви кажа, че азъ такава политика въ неговото изложение, за голѣмо съжаление, не можахъ да видя. Ето защо, повтарямъ, неговото изложение имаше характеръ повече на една аритметическа смѣтка и на единъ разборъ на параграфитѣ на бюджета, но не на едно изложение, което чертае финансовата политика на държавата.

Нѣколко думи и за Женева, г. г. народни представители. Следъ завръщането си отъ Женева г. министър-председателътъ и г. министърътъ на финанситѣ направиха изложение предъ Народното събрание. Отъ него ние научихме само това, което ни се каза. Г. Данаиловъ сѣ право настояваше да сѣ донесатъ до знание на народнитѣ представители размѣненитѣ кореспонденции между насъ и анкетиторитѣ, между насъ и Финансовия комитетъ, и между Финансовия комитетъ и Съвета на Обществото на народитѣ, за да може народното представителство да си състави ясна представа за разглежданитѣ и решени въпроси въ Женева. Но такава изложение намъ не се даде. Трѣбваше всички тия въпроси да научимъ и разберемъ отъ пресата. Отъ публикувания докладъ, който финансовият комитетъ е направилъ до съвета на Обществото на народитѣ, ние виждаме, че препорѣжитѣ, които ни сѣ дадени, не сѣ само тия, които чуваме тукъ отъ г. министър-председателя. Споредъ този докладъ до съвета на Обществото на народитѣ българското правителство се е задължило: първо, да гласува своя бюджетъ до 30 юний т. г., като намали своитѣ разходи въ размѣръ на 300 милиона лева и като увеличи приходитѣ въ размѣръ на 540 милиона лева; второ, до 30 юний т. г. да гласува 4 закона: единъ законъ, който да осигури на чиновницитѣ при финансовото министерство стабилитетъ и гаранция за авансиране; единъ законъ, който да измѣни закона за държавната отчетност и който въ връзка съ месечнитѣ бюджети да до-

пуска едно разрешение за ангажиране на разходи, а не само едно разрешение за изплащане на разходи; единъ законъ, който да осигури за въ бъдеще редовното изплащане на заплатитѣ и пенсийтѣ, и единъ законъ, който да създаде амортизационна каса за изплащане недоизплатенитѣ заплати и пенсии; трето, българското правителство е поело задължение до 31 декемврий 1933 г. да гласува единъ общъ законъ върху бюджетната система на държавата; единъ единственъ или нѣколко закони, които да замѣнятъ разнитѣ досегашни закони, засѣгащи задълженията, конкурдатитѣ, лихвения процентъ и банковата деятелност,...

Министъръ С. Стефановъ: Касае е се не за нѣкаква нова бюджетна система, а за това последното, което казахте.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): Азъ цитирамъ това, което виждамъ въ доклада на Финансовия комитетъ до Обществото на народитѣ. — ... като за изработването на текстовѣтъ на тия закони — това, което е отъ особено важно значение — правителството ще използва сътрудничеството на комисаря на Обществото на народитѣ, т. е. преди да ги внесе въ Народното събрание, ще трѣбва да вземе неговото съгласие за текстовѣтъ, които тия закони ще съдържатъ.

Г. г. народни представители! Азъ не бихъ ималъ нищо противъ да използваме съдействието и сътрудничеството на всички просвѣтени люде,...

Министъръ С. Стефановъ: Това не е ново. То продължава отъ 1928 г. Нито една йота нова нѣма. То се повторява.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): Разбирамъ. — ... но смѣтамъ въ всѣки случай, че това използване на сътрудничеството трѣбва да се движи въ най-тѣсни рамки, въ такива рамки, които отговарятъ на буквалния смисълъ на текста, който намираме въ този докладъ на Финансовия комитетъ, отправенъ до съвета на Обществото на народитѣ. Нищо повече. Мисля, че ме разбирате.

Най-подиръ, г. г. народни представители, азъ трѣбва да спра вниманието ви и на другъ единъ пунктъ отъ доклада, който, споредъ менъ, е особено същественъ, който е най-деликатниятъ пунктъ, по който би трѣбвало малко да се приказва, но който всички трѣбва да се мѣчимъ да разбираме така, както вчера г. министър-председателътъ искаше да го разбираме. Този пунктъ има следното съдържание: „Българското правителство заявява, че ако Финансовият комитетъ презъ своята сесия отъ м. септемврий признае и намѣри за необходимо — следъ разглеждане на полученитѣ резултати отъ приложение на горното — отъ предложенитѣ препорѣжки — може да покани единъ експертъ, назначенъ въ съгласие съ Обществото на народитѣ, да сътрудничи временно за приложение на решението за създаване на едно тѣло за върховенъ контролъ“. По този пунктъ не ща да говоря нищо повече отъ това, което казахъ вече.

Министъръ С. Стефановъ: Прочетете французкия текстъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): Азъ чета това, което намѣрихъ случайно, понеже вие не пожелаете да дадете на народното представителство автентичния текстъ на този докладъ, за да нѣма сега спорове относно съдържанието на доклада. — Та, казвамъ, бихъ желалъ този текстъ да се разбира тъй, както го разбира г. министър-председателътъ.

Министъръ С. Стефановъ: Точно тъй трѣбва да се разбира.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): И увѣрявамъ Ви, г. министре на финанситѣ, че всѣко друго тълкуване на този текстъ ще срещне енергичната съпротива на цѣлия народъ, на всички ни, на политическитѣ партии, особено на опозиционнитѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Може да заповѣдате при мене да се информирате. Ще ви дамъ всички подробности, за да се убедите, че е точно тъй. Тия мои думи сѣ стенографирани. По-голѣма декларация не мога да направя.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): Г. министре! Желая да ме разберете много добре.

Министъръ С. Стефановъ: Много добре Ви разбирамъ.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Не желая да говоря повече; въ всеки случай, този пункт, който говори за контрол, не може да се тълкува другояче, освен както го тълкува г. министър-председателят, ако искаме да бъдем спокойни. Толкова по този пункт.

Г. г. народни представители! Изложението на Финансовия комитетъ чертае цяла една политика за заздравяване на държавните финанси. Тази политика, колкото добре да е обоснована, тръбваше да бъде наша; да бъде наше дѣло, наша инициатива, на нашия министър на финансите, на нашето правителство.

Министъръ С. Стефановъ: Точно така е. Изложението приповтаря нашата декларация, нашия докладъ. Прочетете добре!

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Г. министре! Щѣхте да ме избавите да правя тази констатация, ако бѣхме имали Вашия докладъ. Г. Данаиловъ бѣше много правъ като искаше да ни се докладва автентичниятъ документъ, за да не изпадне въ заблудение и да можемъ да си съставимъ истинска представа за това, което се върши. Та, казвамъ, щѣхъ да бъда гордъ, ако действително тѣзи препорѣки бѣха наши, на нашия министър на финансите, на нашето правителство. Така се създава впечатлението, че ние нѣмаме компетентни и просвѣтени финансисти и политици, които биха могли да начертаятъ една добра политика за оздравяване на държавните финанси, та отгъръ трѣбва да дойдатъ добритъ рецепти за това заздравяване. Въ тази декларация има точки, които биха могли да доведатъ до едно истинско заздравяване на финансите и стопанството на държавата.

Споредъ мене, само въ едно препорѣкитъ на Финансовия комитетъ не отговарятъ на нашитъ възможности, именно въ искането за увеличение на държавнитъ приходи въ размѣръ на 560 милиона лева, като се установятъ нови налози и се увеличатъ сегашнитъ такива.

Министъръ С. Стефановъ: Това не фигурира въ нашия докладъ.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Смѣтамъ, че съ тази препорѣка Финансовиятъ комитетъ е взелъ едно решение, което не отговаря на нашитъ възможности. Нима е възможно, ако направимъ тѣзи увеличения, да ги реализираме? Г. министърътъ на финансите, чрезъ закона за засилване на държавнитъ приходи и чрезъ другитъ финансови мѣроприятия, иска да постигне такова увеличение, но, както казахъ и по-рано, то ще бъде само на книга, то нѣма да бъде реализирано, защото българскиятъ данъкоплатецъ е въ края на своитъ податни възможности, защото той не може да даде повече отъ това, което е давалъ досега. И ако ние впишемъ тия приходи въ държавния бюджетъ, ние ще ги впишемъ, безъ да можемъ да ги получимъ.

Ето защо, като смѣтамъ, че въ тази си точка Финансовиятъ комитетъ дава препорѣки, които не отговарятъ на нашитъ възможности и не могатъ да се реализиратъ, трѣбва да обърнемъ особено внимание на друга една точка отъ препорѣкитъ на Финансовия комитетъ, а именно на препорѣката да се правятъ икономии, като казва, че могатъ да се получаватъ значителни икономии чрезъ систематическо опростотворяване на известни държавни служби. Смѣтамъ, че тази препорѣка е много здрава, че въ нея има казано много нѣщо, но намирамъ, че г. министърътъ на финансите е направилъ много малко, за да отговори на тази препорѣка на Финансовия комитетъ, защото въ настоящия бюджетопроектъ е съкратилъ държавнитъ административни разходи само въ нищожния размѣръ отъ 100 милиона лева. Г. министърътъ на финансите въ своето експозе каза, че реорганизирането на държавния апаратъ е много сложна работа, за която сега не било времето. Азъ пъкъ смѣтамъ, че ако е имало време, когато ще трѣбва и може да стане тази реформа, то е именно настоящето. Забавянето на реорганизирането на държавния апаратъ даже съ единъ денъ е грѣхъ по отношение стопанското бъдеще на нашата държава. Ето защо, азъ не мога да се съглася по никой начинъ съ тази констатация на г. министра, че сега не му било времето. Напротивъ, азъ мисля, че само чрезъ реорганизирането на сложната държавна машина и опростотворяването на държавното дѣловодство ще може да се дойде до истински, трайни и разумни икономии. Най-добъръ примѣръ за това е закриването на окръжнитъ съвети. Докато доскоро всички политически партии, съ малки изключения — следъ като нашата партия повдигна въпроса за тѣхното закриване — твърдѣха, че закриването на окръжнитъ съвети ще бъде единъ голѣмъ ударъ върху правилното функциониране

на много държавни служби и че тѣхното закриване не би донесло никакви икономии за държавното съкровище, отъ представения бюджетопроектъ на г. министъра на финансите виждаме, че той реализирва отъ закриването на окръжнитъ съвети почтената цифра отъ 115 милиона лева. Въмѣсто 180 милиона лева, които държавата е харчила за издрѣжката на окръжнитъ съвети и постояннитъ комисии, съ 65-тѣ милиона лева, които се разпредѣлятъ между министерствата на търговията, на земледѣлнето, на благоустройството и на вътрешнитъ работи, върху които се прехвърлятъ службитъ на окръжнитъ комисии, ще се поддържатъ тия служби и се реализирва една чиста икономия отъ 115 милиона лева за държавния фискъ, безъ отъ това да пострада ни най-малко каквато и да било държавно-полесна функция на тия съвети.

Министъръ С. Стефановъ: Вие го казвате това въ упрѣкъ!

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Не. Казвамъ това, защото искамъ да констатирамъ, че реорганизацията е възможна и може да даде добри, реални резултати, само трѣбва да имаме куражъ и съзнание да я направимъ. Това ни показва така добре закриването на окръжнитъ съвети. Закрихме ги и нито една отъ тѣхнитъ важни функции не пострада, а реализирахме за държавния бюджетъ една икономия отъ 115 милиона лева.

Министъръ С. Стефановъ: Не за бюджета, а за общественитъ сръдства.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): За фиска.

Ако това може да стане съ окръжнитъ съвети, азъ питамъ, защо да не може да стане и съ реформирането на административното дѣлене на държавата? Какви държавно-полесни функции ще пострадатъ, напр., ако съберемъ Кюстендилския и Софийския окръзи въ единъ, ако Шуменъ и Варна образуватъ единъ окръжъ или ако Русе и Търново станатъ единъ окръжъ? Защо ни сж 16 окръжа? Ако вземемъ предъ видъ, че това намаление нѣма да бъде само въ администрацията, а ще се разпростре върху всички служби, които следватъ административното дѣлене, ще видимъ, че такова едно административно устройство ще донесе значителни икономии за държавното съкровище. Ако това административно дѣлене оставимъ въ тия размѣри, въ това положение, въ което се намира сега, неговото оставане не може да се оправдае съ нищо друго, освенъ че има нѣкакви партийни смѣтки, които прѣбчатъ да се пристѣпни къмъ една толкова належаща организационна реформа. Ако едно време това скѣпо и разклонено административно дѣлене е било необходимо поради това, че сж липсвали всѣкакви съобщителни сръдства и че въ отдалеченитъ центрове е трѣбвало да има по единъ по-авторитетенъ представителъ на властта, за да се справя съ мѣстнитъ нужди на населението, сега, при така развититъ съобщителни сръдства — шосета, желѣзници, автомобили, телефони — смѣтамъ, че по-нататѣшното търпене на туй дѣлене е едно престѣпление по отношение на държавния фискъ, и правителството на Народния блокъ върши едно голѣмо престѣпление, като продължава да търпи това скѣпо и ненужно административно дѣлене.

Г. г. народни представители! Докладътъ на Финансовия комитетъ до Съвета на Обществото на народитъ обръща вниманието ни и върху другъ единъ много важенъ въпросъ — кредита — и иска чрезъ законодателни мѣрки да се дойде до едно положение, което да дава гаранция за необходимията стабилитетъ на кредита. А трѣбва да признаемъ, че частниятъ, пъкъ и държавниятъ кредитъ не сж били никога така подобити, както сега. И господата отъ Финансовия комитетъ препорѣчватъ като мѣрки, които биха стабилизирали кредита: преработване на досегашнитъ закони или създаване на нови такива, които да уредятъ материята по задълженията, по лихвенния процентъ, по банковото дѣло и по конкордата, което, както казахъ и по-рано, ще трѣбва да стане при използване сътрудничеството на комисаря на Обществото на народитъ.

Г. г. народни представители! Въпроситъ за урегулиране на задълженията и за лихвения процентъ, сж въпроси, които отъ нѣколко години занимаватъ българската обществено. Бездействието на блоковото правителство и неговата бедна политика въ туй направление не намиратъ оправдание дори и въ самитъ блокови сръди. Ние виждаме, че парламентарнитъ групи на отдѣлитъ блокови партии въ своитъ частни заседания се занимаватъ съ изработване на отдѣлни проекти за разрешението на тия въпроси, а една отъ тѣхъ, групата на властващитъ националлиберали, даже прави отъ бързото и целесъобразно

разрешение на този въпрос, въпрос за нейното по-нататъшно участие въ властта. Тази бездейност на правителството на Народния блок тръбва да бъде отбелязана, за да се види, че тия голъми въпроси, които сж така жизнени за българския народ и за правилното стопанско развитие на българската държава, и до този момент, въпреки исканията от всички страни, по вина на правителството стоятъ неразрешени, и Народното събрание, което заседава вече близо девет месеца, и до този моментъ не е било занимаемо даже съ единъ проектъ по тия въпроси. Отъ името на групата азъ протестирамъ за това бездействие.

Г. г. народни представители! При разглеждане причинитъ за лошото стопанско положение на държавата особено внимание отдаде г. министърътъ на финанситъ на девизния проблемъ, като отбеляза, че той е голъмиятъ факторъ, който характеризира днешния стопански моментъ. Значението на девизния проблемъ не бива да бъде подценявано, защото действително той е основата на затрудненията на цѣлия стопански животъ не само у насъ, но въ цѣлия свѣтъ. Никой не може да отрече, че положението на девизитъ у насъ е отчаяно. Само за три години ние имаме едно намаление на девизнитъ постъпления въ размъръ на повече отъ 300%. Докато презъ 1930 г. ние сме разполагали срѣдно месечно съ 500 милиона лева девизни постъпления, сега, презъ 1933 г., г. министърътъ на финанситъ казва, че може да разчита на 150 милиона лева месечно, но азъ смѣтамъ, че даже тази цифра не ще може да бъде достигната.

Министъръ С. Стефановъ: Точно така е.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Г. г. народни представители! Девизниятъ режимъ у насъ се упражнява отъ управата на Българската народна банка. У насъ имаме единъ абсолютенъ девизенъ монополъ, въ смисълъ, че ограниченията сж абсолютни. Българската народна банка е абсолютенъ господаръ и распоредителъ съ девизитъ на българската държава и на българскитъ подданици. Цѣлиятъ стопански животъ, цѣлиятъ търговски обмѣнъ е вложенъ въ ръцетъ на управата на Народната банка. Този начинъ на уреждане на девизния монополъ, споредъ менъ, не дава гаранции за компетентностъ и целесъобразностъ. Ако се съгласимъ, че този режимъ тръбва да остане при централното управление на Народната банка, непременно ще тръбва да придадемъ, когато се касае за упражнението на режима на девизнитъ ограничения и търговския обмѣнъ, до единъ представителъ на съответнитъ стопански министерства и съсловия, които, заедно съ управата на банката, да урегулирватъ движението на търговския обмѣнъ съобразно съ девизната наличностъ, девизнитъ наредби и стопанскитъ нужди. Азъ отивамъ по-нататъкъ и казвамъ, че понеже девизниятъ режимъ държи въ ръцетъ си, тъй да се каже, цѣлия стопански животъ на държавата, упражнението му тръбва да става подъ прѣкото ръководство и отговорностъ на г. министра на финанситъ. И въ това отношение бихъ молилъ г. министра на финанситъ да направи всичко възможно, чрезъ участието на представители на съответнитъ компетентни министерства и съсловия и чрезъ неговото лично участие да се дадатъ гаранции за едно по-правилно и по-целесъобразно упражняване на девизнитъ нареджания въ нашата страна.

Независимо отъ организацията, която ще прилага девизния режимъ, тръбва да се спремъ и на системата, по която се използватъ девизитъ, въ смисълъ, че ще тръбва да поотпустнемъ малко този стегнатъ девизенъ режимъ, който сме наложили на българското стопанство. За да има, г. г. народни представители, девизи, тръбва да има износъ, а за да има износъ, износителътъ тръбва да има интересъ, да направи тоя износъ и да понесе риска. Тъй, както е уреденъ девизниятъ режимъ у насъ, интересътъ на износителя се ограничава само въ износа и той разчита само на него, ...

Министъръ С. Стефановъ: Тритъ четвърти отъ износа е преминалъ вече на компенсационна база.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): ... когато много пъти се изнася не за да се направи само износъ, но за да се внесе — вносътъ да компенсира евентуалната загуба на износа и да донесе съответна печалба на износителя.

Ето защо, както казахъ, тръбва да стане едно отпускане на девизния режимъ, било, както каза г. министърътъ на финанситъ, като се възприеме началото на компенсация, или, както е направено другаде, напр., въ Ромъния — една частъ отъ девизитъ да се оставя свободна, въ смисълъ, износителятъ да може да разполага съ нея, като все пакъ държавата запазва известенъ контролъ при ангажирането на девизитъ.

Дадохъ си усилия да проуча какво е положението другаде, обаче такъвъ режимъ, какъвто имаме въ България, другаде не можахъ да намеря. Навсѣкѣде системата е смѣсена: има силенъ контролъ, значително ангажиране на девизнитъ постъпления отъ страна на държавата, но и единъ известенъ процентъ девизи се оставя на разположение на тѣзи, които изнасятъ, за да може по такъвъ начинъ да се даде едно поощрение на износа, за да могатъ да постъпятъ девизи.

Безъ да претендирамъ, че съмъ могълъ да дамъ една правилна преценка, смѣтамъ, че, може би, този стегнатъ девизенъ режимъ е една отъ причинитъ за така стремглавото намаление на девизнитъ постъпления въ последно време у насъ.

Г. г. народни представители! Финансовото и стопанското положение на държавата е тежко. Положението на финансовия министъръ е извънредно трудно. Той е поставенъ да работи при много тежки условия. Държавата и народното стопанство сж поставени подъ знака на едно засилващо се обедняване. Поради това, отъ правителството се изисква едно вълбочаване въ проблемитъ и една засилена реформна дейностъ. Експозето и бюджетопроектътъ на г. министра на финанситъ не отразяватъ нито едно правилно разбиране на омѣненото стопанско и финансово положение на държавата, нито единъ решителенъ замахъ за преустройство и реформи. Напротивъ, впечатлението отъ бюджетопроекта на г. министра на финанситъ е, че грижитъ му не надминаватъ едно обикновено балансиране, една аритметическа смѣтка. Ни поменъ отъ голъми грижи и преустройственъ замахъ, които биха извели страната отъ тежкото финансово и стопанско положение. Ние не считаме, че чрезъ механическо съкращаване бюджетитъ на отдѣлнитъ министерства ще може да се чертае една нова финансова политика, която да може да донесе заздравяване на финансовия животъ на държавата. Ние не виждаме въ изложението на г. министра на финанситъ нито начало на единъ стопански планъ, дълбоко обмисленъ и систематизиранъ, който да донесе така необходимото спокойствие и „да свърже двата края“ — както често обича да се изразява г. министърътъ на финанситъ. И този бюджетопроектъ на правителството на Народния блокъ не внася ободрителна надежда за едно по-добро стопанско и финансово бъдеще на народъ и държавата. И той носи въ себе си сигуренъ дефицитъ. Ето защо такава една финансова политика нашата партия не може да подкрепи и такъвъ единъ бюджетъ не може да гласува. (Ръкоплѣскания отъ националлибералитъ — обединени и отъ Г. Т. Данайловъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димо Бурилковъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст.) Г. председателю! Азъ бѣхъ записанъ преди г. Бурилковъ. За днесъ азъ бѣхъ записанъ трети. Оставихме г. Пѣдаревъ да говори преди насъ, понеже се чувствувалъ неразположенъ и не можалъ да чаква.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Вие бѣхте записани въ листата; но не се явихте да говорите първия пътъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст.): Азъ съмъ се презаписалъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: При кого?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст.): Презаписалъ съмъ се още снощи.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Не зная.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тръбва да благодаримъ на г. министра на финанситъ ...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Димитровъ. Вие обвинявате председателството! Кога сте записани?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст.) Г. Бурилковъ знае, че съмъ записанъ да говоря.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Захариевъ заявява, че не сте записанъ при него; и при менъ не сте. Заявете предъ кого сте се записали.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Г. председателю! Защо има нужда да заявявамъ предъ кого съмъ се записалъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Защото обвинявате председателството.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Да, обвинявамъ председателството, защото не държи сметка кой кога се е записалъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Азъ Ви казвамъ, че не сте записани. При кого сте се записали?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ призовавамъ за свдетелъ...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви се, нѣмате думата!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст):... началника на канцеларията да Ви каже кога и при кого съмъ се записалъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: И разсипанитъ да призвете!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие винаги сте се държали така. Още като се качихте на председателското мѣсто, азъ знаехъ, че ще измѣдрите нѣкаква история! Не съмъ билъ записанъ!

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Захариевъ)

Д-ръ Д. Т. Бурилковъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ние трѣбва да благодаримъ на г. финансовия министъръ, че съ голѣма откровеностъ и искреностъ ни изложи финансовото положение на държавата и ни постави по тоя начинъ предъ голѣмата задача да съдействуваме за създаване единъ, колкото се може по-уравновесенъ при нашитѣ условия, бюджетъ. Но азъ искамъ да отбележа, че би било добре и въ нашия Парламентъ да се заведе една практика, щото при внасяне бюджетопроекта на държавата да се дава едно писмено изложение, въ което да бждатъ посочени най-важнитѣ стопански и финансови факти и положения, за да може народното представителство по тоя начинъ да бжде поставено въ течение на истинското положение на работитѣ и съ по-малко трудъ да си състави правилни мнения и правилно да разреши поставенитѣ му въпроси.

Какъ е приключено бюджетното упражнение за изтеклата финансова година? Реалнитѣ постѣпления по тоя бюджетъ сж били кръгло 4.714.000.000 л., срещу предвидената сума отъ 6 милиарда. Постѣпленията сж били само 79% отъ това, което се е предвиждало; ние сме съ 21% постѣпления въ по-малко, отколкото се е очаквало.

По бюджета на желѣзницитѣ и пристанищата сжщо така сме предвиждали да постѣпватъ 1.394.000.000 л., а сж постѣпили 1.121.000.000 л., или само 80% отъ предвиденото. Както виждате, както постѣпленията отъ данѣцитѣ, така и постѣпленията въ стопанската областъ—Министерството на желѣзницитѣ—въпрѣки предвижданията, сж сжщо така намалени съ почти еднакъвъ процентъ, което показва, че едни общи причини сж опредѣлили, сж предизвикали това намаление на постѣпленията.

По цѣлия бюджетъ постѣпленията сж въ по-малко съ 1 милиардъ 559 милиона лева. И това въпрѣки двѣтѣ добри реколти, които имаме въ последнитѣ години, особено реколтата презъ 1931 г. Въпрѣки това, ние виждаме, че нашитѣ предвиждания не се оправдаватъ отъ постѣпленията по държавния бюджетъ. Ние опредѣляме въ бюджета разходитѣ и почти винаги се задължаваме да ги изпълнимъ изцѣло. Наистина, има въ Финансовото министерство специално учреждение, което гледа да съобразява изпълнението на разходитѣ съ постѣпленията. Обаче има нужди, има разходи, които вървятъ редовно и които никой не спира. Това сж така нареченитѣ административни разходи, разходи по отправлението на службитѣ—заплати, по наемъ на здания, канцеларски и пр.—които текатъ непрекъснато и ангажирватъ държавнитѣ срѣдства. Направениятъ разходъ—има или нѣма срѣдства—трѣбва да бжде платенъ. Не се ли плати, той ангажирва държавата за въ бждеще.

Презъ изтеклата финансова година сж били направени разходи на сума 6.909.000.000 л., а сж били платени само 5.386.000.000 л.; или на 1 априлъ е останало да се плаща 1.523.000.000 л. Наистина, г. финансовиятъ министъръ ни обясни, че сж платени и стари задължения или така наречени ариерета, на сума 863 милиона лева. Така че, споредъ него, реалниятъ дефицитъ е на една сума отъ 760 милиона лева.

Обаче, г. г. народни представители, трѣбва сжщо така да подчертая, че презъ изтеклата година е имало и, така да кажа, случайни приходи, приходи непредвидени въ нашия бюджетъ, които сж дали възможностъ да се подпомогне изплащането на тия задължения. Тия извънбюджетни приходи сж отъ нетрансфериранитѣ суми по заемитѣ—358 милиона лева; остатъкъ отъ печалбитѣ отъ насичане на сребърнитѣ монети—100 милиона лева и заеми отъ фондоветѣ—116 милиона лева.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): А то е съвсемъ неправилно. Г. министърътъ на финанситѣ съвсемъ неправилно постави въпроса, че това сж приходи съвършено отдѣлно отъ бюджета.

Д-ръ Д. Т. Бурилковъ (р): Това е заемъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Да, това е заемъ. Да се знае, че това е заемъ.

Д-ръ Д. Т. Бурилковъ (р): Това е заемъ, направенъ негласно отъ държавни срѣдства; това сж случайни приходи.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Това е дългъ—тѣй бихме казали.

Д-ръ Д. Т. Бурилковъ (р): Така че истинскиятъ дефицитъ е надъ единъ милиардъ лева.

Днесъ, г. г. народни представители, рѣдко има държава, която да свършва съ уравновесенъ бюджетъ, а още по-рѣдко—съ излишекъ. Дефицититѣ сж въ последнитѣ години обикновено, постоянно явление въ бюджетитѣ на държавитѣ. Ние сме имали дефицити почти постоянно по нашитѣ бюджети, особено презъ последнитѣ години. Презъ финансовата 1930/1931 г. дефицитътъ е билъ 1.337.000.000 л., презъ 1931/1932 г.—910 милиона лева; презъ 1932/1933 г. ще бжде вѣроятно надъ единъ милиардъ лева—даватъ се разни цифри: бюджетътъ още не е приключенъ, но дефицитътъ се очертава надъ единъ милиардъ лева.

Ние признаваме, че има мъчности, но винаги, а особено въ тия трудни времена, се налага повече отъ всѣкога да следваме здравия принципъ на финансовата наука—че бюджетътъ трѣбва да бжде уравновесенъ. Дефицититѣ, особено хроническитѣ дефицити, водятъ къмъ много тежки послѣдствия, къмъ голѣми бедствия. Тѣ могатъ да създадатъ истинска катастрофа, особено за една стопански слаба страна като България. Дефицитътъ поставя държавата въ положение да не може да плаща своитѣ задължения, да не може да плаща на чиновници, на предприемачи, на доставчици. Да не може да плаща заслугитѣ, които й сж направени, материалитѣ, които й сж предадени. Дефицитътъ подкопава държавния кредитъ. Той подбива въ най-голѣма степенъ положението и на ония, които сж свързани съ държавата. Освенъ това, дефицититѣ заставятъ да се търсятъ нови приходи, често пѣти да се въвеждатъ нови данѣци, недобре мотивирани, и най-после дефицититѣ—ако продължаватъ—турятъ въ опасностъ и здравината на националната монета. Инфлацията е винаги резултатъ на голѣми и хронически дефицити въ държавнитѣ бюджети.

Държавнитѣ финанси, г. г. народни представители, иматъ голѣмо значение за стопанския животъ на страната. Днесъ у насъ държавата е най-голѣмиятъ стопанинъ, най-голѣмиятъ предприемачъ. Държавата чрезъ своята финансова политика има възможностъ да вземе отъ едно мѣсто, да натисне едни повече, други по-малко, споредъ своята политика, и да получи срѣдства, които да пласира въ една или друга областъ, сжщо така споредъ политиката на тия, които управляватъ държавата.

Но вѣрно е сжщо така, че въ още по-голѣма зависимостъ се намиратъ държавнитѣ финанси отъ народното стопанство. Безъ здраво народно стопанство, безъ здрава стопанска политика, не могатъ да се очакватъ здрави финанси, не може да има бюджетъ, който наистина да задоволява всестраннитѣ нужди на държавата и на народа. Ето защо ще ми позволите да изнеса два-три по-важни, споредъ мене, въпроси отъ стопански характеръ, въ връзка съ бюджета.

Г. г. народни представители! Ние отъ нѣколко години насамъ правимъ една политика по въпроса за зърненитѣ храни. Ние дадохме право на Министерския съветъ да може да прилага единъ режимъ на монополъ, по-пълненъ или по-ограниченъ, споредъ изискванията на момента. Тая политика ние правимъ вече отъ нѣколко години, ние харчимъ около нея, но азъ не виждамъ въ този бюджетно-проектъ съ какви срѣдства тя се прилага.

Г. министърът на финансите по този въпрос ни даде тук нѣкои цифри, които, обаче, докожко азъ схванахъ, не можаха да очертаятъ положението на смѣтките по храноизноса. Той спомена за една цифра отъ 820 милиона лева, която сума вѣроятно изразява цѣлата загуба на държавното съкровище по храноизноса. Ние сме предъ нова реколта, предъ нова кампания, която навѣрно ще ангажира нови срѣдства на държавата и необходимо е да знаемъ точно отъ къде ще се взематъ тѣзи срѣдства; като се вършатъ покупки и продажби и се реализиратъ загуби, отъ къде ще се покриватъ тѣзи загуби? Споредъ менъ, не е възможно съ малките срѣдства, които постѣпватъ отъ хлѣбните марки, да се върши една реална и голѣма защита на българското земледѣлско производство. Ето защо бихъ желалъ, щото финансовиятъ министъръ, респективно министъръ-председателятъ да дадатъ на народното представителство възможностъ да види въ какво състояние се намиратъ смѣтките на храноизноса, неговитѣ приходи и разходи и неговитѣ задължения, за да бждемъ наясно, а така сжщо да знаемъ, че като вършимъ една политика за защита на зърненитѣ храни, какво трѣбва да дадемъ, какво трѣбва да платимъ и отъ къде ще го вземемъ.

Другъ единъ въпросъ отъ извънредно голѣма важностъ — това е въпросътъ за нашето тютюнопроизводство и за организацията на търговията съ тютюна. Следъ войнитѣ, поради това, че ние захемъ нѣкои нови области, които се славятъ съ своитѣ добри качества тютюни, тютюневата култура получи твърде голѣмо значение. Производството на тютюнъ преди войнитѣ служеше почти изключително за нуждитѣ на вътрешната консомация, а следъ войнитѣ тютюнътъ почна да взема все по-голѣмо и по-голѣмо мѣсто на нашия износъ. Съ културата на тютюна у насъ се занимаватъ срѣдно около сто хиляди земледѣлски стопанства, а въ нѣкои години повече. Така въ 1923 г. тютюнъ сж засѣли 193 хиляди домакинства.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г-да! Часътъ е 8. Предлагамъ да се продължи заседанието, докато се изчерпятъ разискванията по бюджетопроекта.

Който сж съгласни да се продължатъ разискванията по бюджетопроекта, докато се приключатъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Д-ръ Д. Т. Бурилковъ (р): Производството на тютюна се е движило както следва:

Въ 1916 година	12.300.000	килограма
" 1918 "	26.100.000	"
" 1920 "	29.300.000	"
" 1921 "	16.300.000	"
" 1922 "	26.700.000	"
" 1923 "	52.200.000	"
" 1924 "	49.000.000	"
" 1925 "	40.000.000	килограма,

следъ това постепенно намалява, за да достигне:

въ 1928 година	15.700.000	килограма
" 1929 "	32.800.000	"
" 1932 "	14.100.000	килограма.

Тия цифри най-добре посочватъ голѣмото колебание въ нашето тютюнопроизводство: една година 52 милиона килограма, друга година — 14! Това страшно колебание зависи изключително отъ нашия износъ, който почти изцѣло се намира въ чужди рѣце.

Износътъ на тютюна срѣдно годишно, смѣтнатъ по периоди, е билъ:

въ периода 1911—1915 година	4.200	хиляди килограма
" " 1916—1920 "	11.300	" "
" " 1921—1925 "	26.300	" "
" " 1926—1932 "	23.500	хиляди килограма.

Въпрѣки колебанията въ производството и търговията на тютюна, той въ последнитѣ години заема все по-важно и по-важно мѣсто въ нашия износъ. Така, въ 1921 г. той е представлявалъ по стойностъ 25-6% отъ цѣлия износъ, въ 1925 г. — 41%, въ 1930 г. — 43-5%, въ 1932 г. — 31-9%; срѣдно около 40%. Това внушително подчертава важността на тютюна въ външната ни търговия и за народното стопанство въобще.

Вътрешната консомация на тютюна е сравнително много по-слаба; тя се движи около 5 милиона килограма, а въ 1932 г. е достигнала 3½ милиона.

Въ търговията на тютюна днесъ у насъ има голѣма несигурностъ и българскиятъ тютюнопроизводителъ се пита всѣка пролѣтъ: да сѣ ли тютюнъ или не; повече ли да сѣ или по-малко? Той не знае, като сѣ тютюнъ, дали ще намѣри пазаръ за него. Той се намира постоянно въ мъгла и всичко зависи отъ това, дали миналата година е продалъ тютюна си и на каква цена. Ако е намѣрилъ

добра цена, пакъ ще сѣе. Когато прибере своята реколта, той чака да дойде търговецътъ, обаче нѣма никаква представа за това, колко струва фактически на пазара неговото производство. Той е изоставенъ на милостта, на благоволенieto на купувача. Обикновено първитѣ покупки въ разнитѣ райони опредѣлятъ цената на тютюнитѣ. Ние сме оставили единъ незнаещъ, беденъ и немогущъ тютюнопроизводителъ срещу нѣколко голѣми фирми и режими, които водятъ съ него преговори и опредѣлятъ ценитѣ. Явно е, че, когато дветѣ страни не сж еднакво силни, тѣ не могатъ еднакво да защитятъ своитѣ интереси.

Потърсихме да помогнемъ на това лошо положение чрезъ кооперациитѣ, да може съ общи усилия да се създаде, чрезъ тия кооперации, възможностъ за по-голѣма защита на тютюнопроизводителя, за по-ефикасно отстояване интереситѣ му по време на продажбата. За жалостъ, досега не сме постигнали голѣми резултати въ това отношение. Кооперациитѣ, г. г. народни представители, не се създаватъ съ закони, тѣ изискватъ условия, изискватъ хора, изискватъ време, за да могатъ да се закрепятъ и да играятъ онази роля, която имъ предстои въ бъдеще. Следователно, налага ни се да потърсимъ още днесъ единъ по-другъ пътъ, чрезъ който да осигуримъ по-голѣма защита на интереситѣ на българския тютюнопроизводителъ.

По това поводъ азъ си спомнямъ, че покойниятъ нашъ колега Адамъ Нейчевъ — единъ крайно трудолюбивъ и силно преданъ на интереситѣ на народното стопанство човекъ — застъпи отъ тая трибуна миналата година въпроса за държавния монополъ на тютюна. Налага се да бжде тоя въпросъ обсъденъ отъ нашето правителство, да бжде проученъ въ всичкитѣ му детайли и да бжде окончателно разрешенъ въ една или въ друга посока. Защото туй, което сега съществува у насъ въ тая областъ — играта съ тия голѣми народни интереси — не може да продължава. Нека кажа, че монополътъ на тютюна е въведенъ въ много отъ европейскитѣ държави. Има го въ Полша, която въ 1931 г. е добила отъ него доходъ въ български пари повече отъ 6 милиарда 100 милиона лева. Въ Австрия, малка държава, безъ свое тютюнево производство, тоя монополъ на тютюна дава на държавата приходъ 7 милиарда лева. Въ Чехословакия монополътъ дава на държавата надъ 9 милиарда лева, а въ Франция — около 25 милиарда лева. Унгария, Испания така сжщо иматъ пълненъ монополъ на тютюна. Нашитѣ съседи — Югославия, Ромъния и Турция — иматъ единъ по-ограниченъ монополъ, който засѣга главно производството на папириси, така наречената тютюнева индустрия. И въ тия държави, обаче, се получаватъ доходи сравнително по-голѣми отъ нашитѣ и се прокарва една политика, която постепенно отваря нови пазари и разширява старитѣ пазари за тѣхното тютюнево производство.

Въ Италия, благодарение на монопола, държавата има единъ приходъ надъ 20 милиарда лева и е направенъ голѣмъ успѣхъ въ областта на тютюносоденето. А у насъ, една страна съ толкова благоприятни условия именно въ тази областъ, държавата получава само 700—800 милиона лева отъ бандерола, а производителътъ едва получава срѣдства за едно мизерно, сиромашко съществуване.

Задачитъ на тютюневия монополъ сж преди всичко стопански. Той е заинтересованъ да насърчава това производство, да се грижи за неговото качество, за неговото събиране, пазене, манипулиране, изобило да полага непрестанно грижи въ тази областъ, за да може нашата страна да извоюва едно по-добро мѣсто на международнитѣ пазари; той ще пропагандира и разпространява нашитѣ тютюни въ чужбина; той ще намира пазаритѣ и ще пласира тютюнитѣ. Монополътъ ще има и своитѣ социални послѣствия по отношение работничеството, което днесъ наистина е твърде злоупоставено въ нашитѣ тютюневи складище.

Не е мѣстото тукъ, по поводъ на бюджета именно, да се простирамъ надлъжъ и наширъ и да излагамъ всички доводи за и противъ монопола на тютюна, но смѣтамъ, че му е мѣстото да апелiramъ къмъ правителството да проучи тоя въпросъ въ всичкитѣ му подробности, за да можемъ да направимъ въ тази областъ това, което се налага.

Ние можемъ да тръгнемъ по единъ по-лекъ и по-възможенъ пътъ — чрезъ единъ частиченъ монополъ въ началото, ограниченъ само върху тютюневата индустрия. И когато тоя монополъ създаде своитѣ органи, подготви своя апаратъ, тогава, въ зависимостъ отъ условията, да го разширимъ. Ето днесъ вече се третира въпросътъ за комплексационни сдѣлки съ тютюни между България и нужди държави. Държавата, вмѣсто да прави такива сдѣлки за смѣтка на търговцитѣ, може да ги направи за

сметка на своя собствен тютюн, който е вземала от производителя, и по тоя начин ще бъде много по-добре ориентирана в изгодността на сделката.

Когато, г. г. народни представители, държавата предприема една нова работа в стопанска област, обикновено ще се срещнат много пръчки, много трудности, между другото и поради нашата неподготвеност. И там именно днес е нашият трагизъм — че държавата от административна, постепенно става стопанска организация. А в тая област ние се явяваме новаци, много често негодни да отговорим на нуждите на времето. Но налага ни се постепенно да създадем нужния персонал, да го подготвим и след това, в процеса на работата, държавната машина да спечели ония качества, които и сж необходими за нейните нови, широки стопански функции.

Най-после, ще кажа няколко думи за една друга култура, която, благодарение комбинираният усилия на Министерствата на земледелието, на търговията и на финансите, получава възможност да се затвърди и постепенно заеме по-голям терен. Думата ми е за растителното влакно — за конопа, за памука и за лена. В последните години има едно засилване в тая област. Така в 1931 г. ние сме имали засѣти с памук 52.970 декара и сме добили 1.063.000 кгр. влакно; в 1932 г. засѣтата площ с памук вече се увеличава от 52.970 декара на 79.740 декара, а производството от 1.063.000 кгр. на 1.822.000 кгр. влакно. Това е за памука.

Така е и с конопа. В 1931 г. ние сме имали посѣта площ с коноп 37.044, а в 1932 г. — 45.060 декара. В 1931 г. сме добили влакно 1.900.000 кгр., а в 1932 г. — поради по-слаба реколта — 1.771.000 кгр. Вие виждате, че в тия две култури ние вървим напред и трѣбва да пожелаем, щото в бъдеще да създадем по-благоприятни условия в тая област, за да може наистина нашата текстилна индустрия, която преработва растителни влакна, да използва само местни, български материали.

Това сж, обаче, изключения. Общо взето, нашето земледѣлско стопанство страда от страшно низки цени и от липса на пазари.

Върѣски стопанската криза, нашата индустрия намѣри специални благоприятни условия и показва едно засилване. Поради голѣмит вносни мита и поради редь ограничителни за вноса постановления, нашата индустрия в последните години непрекъснато се разширява. Нѣма нужда — и нѣмамъ и възможност — да ви приведа подробни данни, за да ви убедя в това. Но ще се спра само на факта, че броят на работниците от 1931 г. на самъ — като се вземат статистическите данни само за месеците януарий и февруарий — непрекъснато расте. Така през м. януарий 1931 г. ангажираният в индустрията работници сж 50.641, в 1932 г. — 58.043, в 1933 г. — 62.416. Тия цифри говорят за едно постоянно увеличение числото на работниците, ангажирани в индустрията.

Но докато виждаме цените на земледѣлските произведения, общо взето, постоянно и непрекъснато да падат, ние констатираме, че цените на индустриалните произведения не само че не падат, но в последните нѣколко месеца показват ясно изразена тенденция къмъ покачане. Вие знаете много добре, че днес в България, особено в нашите села, нѣма другъ въпросъ, който повече да интересува хората, отъ въпроса за голѣмото различие, за голѣмата, тъй да се каже, дисхармония между цените на земледѣлските произведения и ония на индустриалните артикули. Това различие най-силно засѣга днес интересит на нашето население, и ние не можемъ да не се спремъ на него.

Когато се започна кризата — 1929 г. — има спадане в цените и на индустриалните, и на земледѣлските произведения, обаче за земледѣлските произведения това спадане е много по-силно и по-бързо, отколкото за индустриалните. Така, ако вземемъ индекса на цените на земледѣлските и на индустриалните произведения в 1929 г. за 100, то в 1930 г. цената на земледѣлските произведения е спаднала на 72.83, а на индустриалните — на 89.43; в 1931 г. цената на земледѣлските произведения е спаднала на 51.77, значи, намалѣла е наполовина, а на индустриалните стоки — на 75.62, т. е. намалѣла е с $\frac{1}{4}$; в 1932 г. цената на земледѣлските произведения е намалѣла на 45.27 отъ първоначалната цена през 1929 г., а на индустриалните стоки — на 72.87; а в месеците януарий, февруарий и мартъ т. г. ние виждаме, че цените на земледѣлските произведения продължават да падатъ все повече и повече, като през м. мартъ достигатъ 40.27, а цените на индустриалните произведения показватъ едно малко покачане и в м. мартъ достигатъ 76.17. Следователно, тая разлика, тази дисхармония, за която ние говоримъ досега,

вмѣсто да изчезне, вмѣсто да се изглади, се увеличава. А това създава, разбира се — основателно, бихъ казалъ — много голѣмо недоволство вѣрѣдъ населението, което изнемогва и не може да задоволи своите нужди.

Коя е причината на това явление? Една отъ главните причини азъ сѣтамъ, че е нашата покровителстваща индустриална политика. Ние — разбирамъ Народния блокъ — приложихме къмъ индустрията една политика не толкова стопанска, за поевтиняване, колкото политическа фискална, сѣгледъ да получимъ доходи отъ индустрията. Безспорно, държавата има нужда отъ срѣдства, тя трѣбва да ги търси всѣкъде, където може да ги намѣри; и тя получи и ще получава повече срѣдства. Но когато ние чрезъ нашите закони, особено сѣ последния законъ за усилване на държавните приходи, се стараемъ да обложимъ всичко онова, което досега се ползуваше сѣ безмитенъ вносъ, чрезъ въвеждане и увеличение на адвалорните такси, а когато не успѣваме чрезъ тия такси да вземемъ всичко онова, което искаме, прибѣгваме къмъ специални такси, абонаменти и пр., ние по този начинъ закрепяваме досѣашните цени и не даваме възможност да паднатъ по-долу.

Азъ признавамъ, че г. г. фабрикантите никога нѣма да склонятъ сами да намалятъ тия цени. Но ние имаме едно оръжие, едно срѣдство противъ тяхъ — това бѣше митническата тарифа. Само чрезъ нея ние можемъ да намалимъ цените. Е добре, ние пазимъ тая тарифа като свѣтия, като сѣтаме — сѣ право или погрѣшка — че тя ще бѣде силно наше оръжие вѣ предстоящите преговори сѣ другите държави за търговски договори. Обаче пазейки тая тарифа, ние дадохме възможност да се закрепятъ високите цени, а чрезъ последните наши закони и намалението на митата вече нѣма да помогне. Вѣ най-последно време, поради девизните затруднения, вследствие невъзможността да се внася свободно отъ вънъ стока, която да конкурира нашето индустриално производство, цените отново се повишаватъ, вмѣсто да се понижаватъ. По тоя начинъ проблемата, вмѣсто да бѣде разрешена, става, споредъ менъ, по-парлива и по-трудна, отколкото бѣше по-рано.

Характеренъ белегъ за нашата стопанска криза, която все повече и повече се влошава, е главно това, че нашиятъ националенъ доходъ, изчисляванъ по единъ и сѣщъ начинъ, намалява. Докато нашиятъ националенъ доходъ през 1926 г. е билъ 46 милиарда лева, сега, вѣ 1933 г., той се изчислява къмъ 22—23 милиарда лева — наполовина. При така намаления националенъ доходъ, безспорно е, че нито държавните финанси, нито държавниятъ бюджетъ могатъ да останатъ вѣ онова положение, вѣ което сѣ били, когато този националенъ доходъ е билъ двойно по-голямъ.

Общото положение ясно се изразява и вѣ външната ни търговия. Нашиятъ износъ вѣ 1930 г. е билъ 6.191.000.000 л.; вѣ 1931 г. спада на 5.934.000.000 л. и вѣ 1932 г. на 3.382.000.000 л. Докато презъ месеците януарий, февруарий и мартъ миналата година сме направили износъ за 862 милиона лева, тази година презъ сѣщите месеци износътъ възлиза на 516 милиона лева. Значи, продължава процесътъ на свиването на нашата външна търговия, процестътъ на все по-голѣмото ограничение на чуждите девизи и по този начинъ настѣпватъ голѣми трудности за нашата външна търговия. Днесъ вече нѣкои търговски предприятия сж принудени да спратъ само поради това, че не могатъ да поддържатъ своя чешитъ, не могатъ да внасятъ стока отъ вънъ, макаръ че има купувачи, които я търсятъ.

Кризата се отразява и върху нашата спестовност. Спестовността е най-добриятъ показателъ дали вѣ една страна има излишъкъ отъ добитото следъ съответната консомация. Само влоговетъ вѣ Българската земледѣлска банка продължаватъ да показватъ едно увеличение. Вѣ 1929 г. тя е имала влогове 3.962.000.000 л., вѣ 1930 г. — 4.300.000.000 л.; вѣ 1931 г. — 4.864.000.000 л. и вѣ 1932 г. — 5.374.000.000 л. Следователно, влоговетъ вѣ Земледѣлската банка непрекъснато растатъ, макаръ и слабо.

Вѣ Централната кооперативна банка, обаче, е имало влогове: вѣ 1931 г. — 812 милиона лева, а вѣ 1932 г. — 663 милиона лева, или едно намаление отъ 149 милиона лева.

Вѣ популярните банки влоговетъ сж били: вѣ 1931 г. — 2.493.000.000 л., вѣ 1932 г. — 2.445.000.000 л.; значи, има едно намаление, макаръ и много слабо.

Вѣ голѣмите софийски банки влоговетъ падатъ твърде бързо. Така тѣ сж били: вѣ 1929 г. — 5.030.000.000 л., вѣ 1930 г. — 4.083.000.000 л., вѣ 1931 г. — 3.216.000.000 л. и вѣ 1932 г. — 2.799.000.000 л.; значи, намалени сж наполовина вѣ сравнение сѣ 1929 г.

Другите софийски банки сж имали влогове: вѣ 1929 г. — 926.000.000 л., вѣ 1930 г. — 760.000.000 л., вѣ 1931 г. — 416.000.000 л. и вѣ 1932 г. — 385 милиона лева, или едно намаление на повече отъ половината.

Провинциалните банки сж имали влогове: въ 1930 г. — 1.044.000.000 л., въ 1931 г. — 831.000.000 л., а въ 1932 г. — 686 милиона лева.

Общо, *summa summarum*, имаме едно намаление на влоговетъ: докато въ 1929 г. сме имали влогове 13.474.000.000 л., въ 1932 г. общо имаме — 12.847.000.000 л. Въобще, има едно малко намаление въ спестяванията.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не казахте, че влоговетъ въ Спестовната каса показватъ едно увеличение отъ 115 милиона лева.

Д-ръ Д. Т. Буриковъ (р): Нейните влогове сж превърнати въ Земледѣлската банка.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не, тя е отдално.

Г. Т. Данаиловъ (д. ст): Фактътъ, че се строи толкова много, е достатъчен да ви убеди, че имаме спестявания, само че стопанският животъ не дава възможност тия спестявания да оползотворяятъ българския трудъ, българската търговия, българското земледѣлие.

Д-ръ Д. Т. Буриковъ (р): При това именно стопанско положение ние сме предъ новия бюджетъ, който има три особености. Първата е, че въ него за пръвъ пътъ не фигуриратъ три четвърти отъ плащанията по нашитъ външни задължения. Какво ще стане съ тѣхъ — това е въпросъ на бъдещето; въ всѣки случай засега тѣ не фигуриратъ въ бюджета. Втората особеностъ е, че има едно намаление отъ 300 милиона лева. Третата особеностъ, която не е въ самия бюджетъ, а около него, е, че сж взети известни мѣрки, чрезъ които настоящиятъ бюджетъ се освобождава отъ задълженията по миналия бюджетъ. Касае се, именно, за уреждането въпроса за заплатитъ, за изплащане отчужденията и за задълженията къмъ частни лица на обща сума 900 милиона лева. Съ уреждането на тия задължения отъ миналото по тоя начинъ, безспорно, ние ще освободимъ бъдещия бюджетъ отъ голѣмата опасностъ една голѣма частъ отъ него да отиде за посрещане на стари задължения; той нѣма да бѣде затрудненъ, както стана съ миналия бюджетъ, по който се платиха повече отъ 800 милиона лева за посрещане стари задължения.

Новиятъ бюджетъ, на обща сума 5.205.000.000 л., дали наистина ще може да бѣде уравновесенъ? Да се предскаже е много трудно; но като имаме предъ видъ тенденцитъ въ досегашния финансовъ животъ на страната, може да направимъ известни заключения.

Нека ви кажа, че приходитъ по бюджетитъ, редовни и извънредни, общо казано, отъ 1929 г. насамъ постепенно спадатъ. Редовнитъ приходи, които въ 1929/1930 финансовъ година сж били 6.713.000.000 л., въ 1930/1931 финансовъ година спадатъ на 5.657.000.000, въ 1931/1932 финансовъ година 5.219.000.000 л. и въ 1932/1933 финансовъ година спадатъ на 4.714.000.000 л. Значи, имаме едно редовно, постепенно падане на държавнитъ постѣпления. Като прибавимъ и извънреднитъ постѣпления презъ 1931 г., приходитъ сж по-малко съ 800 милиона лева, или съ 15% отъ предшестващата година.

Можемъ ли да очакваме презъ настоящата година тази тенденция къмъ намаление на приходитъ да изчезне или да отслабне? Досега поне признаци за стопанско подобрене не сжществуватъ, и, следователно, не можемъ да очакваме тази тенденция да спре. И ако постѣпленията намаляватъ съ сѣция темпъ, както досега, нашитъ бюджетъ трѣбва да бѣде намаленъ не съ 300, а най-малко съ 700—800 милиона лева. Това още повече се налага, защото ние въ миналия бюджетъ имаме и извънредни сръдства отъ фондоветъ, отъ нетрансфериранитъ суми отъ заемитъ и отъ печалобитъ по насичането на монетитъ, на обща сума 570 милиона лева, които сръдства сега нѣмаме. Налага се, следователно, да се направятъ усилия отъ наша страна и за други възможни намаления въ представения бюджетъ, още повече, че въ тоя бюджетъ ние никѣде не предвиждаме сръдства за покриване на евентуалнитъ загуби, които могатъ да дойдатъ отъ храноизноса.

Така сжщо има пера, вписването на които е належашо, които сж просто неотложни и които не сж вписани. Думата ми е за задълженията на държавата къмъ фонда „Обществени осигуровки“. Държавата дължи повече отъ 300 милиона лева на тоя фондъ, тя не изпълнява своитъ задължения къмъ него. Въ тоя фондъ днесъ се числятъ повече отъ 120 хиляди души бѣдещи пенсионери, и ние вървимъ къмъ тоя день, когато тия, които сега внасятъ

въ фонда, ще се явятъ да искатъ своитъ пенсии. Тоя фондъ трѣбва да трупа капитали, да образува резерви, да прави пласменти, да се готви за утрешния день, а ето, държавата не изпълнява своитъ задължения и готвимъ една катастрофа, която ще бѣде много тежка за страната. Или една държава ще върши социалната политика честно и почитено, или интъкъ тя окончателно може да подрие доврето на населението къмъ тоя социаленъ институтъ, какъвто сж „Общественитъ осигуровки“. Та, казвамъ, ние сме длъжни да впишемъ и тия суми. А това ще сторимъ само тогава, когато намалимъ други разходи по бюджета.

Не е тайна за никого отъ васъ, че населението мѣчно плаща данѣцитъ, че тѣ станали тежки поради неговитъ ограничени сръдства, отъ една страна, и, отъ друга страна, може би поради нашата данѣчна система, която, за голѣмо съжаление, ние твърде много усложнихме. Тукъ му е мѣстото да помоля г. министра на финанситъ да не бави своитъ закони за данѣцитъ. Тѣ трѣбва да бѣдатъ внесени по-скоро съ пожелание чрезъ тѣхъ да се внесе по-голѣмо опростотворяване, по-голѣмо единство и по-голѣмо съкращение на тия безброй вече данѣци, за които не могатъ да дѣжатъ смѣтка и самитъ финансови органи.

Сжщо така трѣбва да пожелаемъ да се реорганизира по-скоро данѣчната администрация по такъвъ начинъ, че да се направи по-продуктивна нейната работа и да се тури повече редъ въ разхвърлянето и събирането на данѣцитъ.

Трѣбватъ още съкращения. Какде могатъ да се направятъ? Има два вида разходи: първо, разходи административни, за персоналъ, за наеми, за канцеларски потрѣби — тия разходи въ нашитъ бюджети минаватъ отъ година на година почти автоматично; второ, разходи за държавно-стопански предприятия, кредититъ за които ние постоянно съкращаваме. И става едно очевидно противоречие: ние не само пазимъ сегашния административенъ апаратъ, но дори го увеличаваме, а намаляваме сръдствата за работа, която той трѣбва да извършва. Азъ ще ви приведа единъ примѣръ въ това отношение, който, споредъ мене, е твърде франпантенъ.

Така кредититъ въ бюджета за заплати на личния съставъ на Главната дирекция на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството въ 1929/1930 г. е билъ 64 милиона лева — сега го увеличаваме на 76, въ 1929/1930 г. сме харчили 20 милиона лева за пѣтища — сега само 10 милиона. По-малко пѣтища ще правимъ, а повече персоналъ ще поддържаме! Така е и съ мостоветъ, така е и съ всички държавно-стопански предприятия — предприятия намаляваме, а персонала увеличаваме.

Това е несъобразно. Никой частенъ стопанинъ така не би постѣпилъ. Споредъ работата, ще бѣде и персоналтътъ. Ние въ държавното управление вървимъ по единъ обратъ пѣтъ, което при днешното стѣснено положение не бива да продължава.

Така сжщо съкращенията въ вещественитъ разходи сж съкращения, които водятъ подире си двойно по-голѣми разходи. И тамъ не можемъ да бѣдемъ напълно безогледни и да оставимъ държавниятъ инвентаръ да се похабява и после да не може да бѣде поправенъ.

Г. министърътъ на финанситъ изложи предъ насъ всички трудности, които предстои да преодолѣмъ, за да имаме единъ уравновесенъ бюджетъ. Той има да се бори съ много мѣчнотии отъ различно естество. Той има да се бори още повече съ своитъ колеги министри, всѣки отъ които желае да се прояви съ своя бюджетъ, като не държи смѣтка за реалнитъ възможности. Ние трѣбва да го подкрепимъ въ тая борба, която той води, за да ни даде единъ уравновесенъ бюджетъ, защото, както ви казахъ, уравновесениятъ бюджетъ днесъ е по-голѣма необходимостъ, отколкото въ миналото. Предъ насъ стои дългътъ да подпомогнемъ г. министра на финанситъ и азъ заявявамъ, че нашата парламентарна група ще му даде всичкото си съдействие, за да може той, да може и Парламентътъ да даде колкото се може по-скоро единъ по-уравновесенъ бюджетъ за въ бъдеще. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Оставямъ настрана оня неприятенъ случай, когато името на единъ народенъ представител може да бѣде зачертавано отъ списъка на записалитъ се да говорятъ, за да не може да говори тогава, когато му дойде редътъ; оставямъ, казвамъ, това настрана за смѣтка на манталитета и на възпитанието на оня, който го върши. Азъ имамъ единъ дългъ и ще се опитамъ да го изпълня

така, както аз го разбирам; и тоя дълг ме кара, вършки всичко, да чакам, за да си кажа думата не затова, че смътам, какво нѣкого ще убеди, не затова, че смътам, какво ще промѣни политиката на правителството, но затова, защото смътам, че поне ония народни представители, които се интересуват по-живо от положението на страната и от положението на своя народ, ще вземат бележка, за да могат за себе си да си съставят едно убеждение за начина, по който и днес се управлява, за да си съставят едно убеждение по-точно за онова, което става съ българския народ и съ българската държава.

Г. г. народни представители! За мене престѣплението, че бюджетът се внася толкова късно, не играе толкова голяма роля, колкото съдържанието на самия бюджет. Би могло наистина да се закѣсне съ внасянето на бюджета — то е незаконно, то е нарушение на една традиция; но ако на нас бѣше представен единъ бюджет, който би могъл да се реализира така, както правителството поне се старее да ни докаже, че ще бѣде реализиранъ, ние пакъ бихме били доволни. Азъ смътамъ, обаче, че внесенниятъ бюджетъ е нереаленъ, бюджетътъ е консомативенъ; бюджетътъ е, ако щете, и неискренъ, има всички качества на единъ лошъ бюджетъ, макаръ и толкова късно внесенъ, и всички качества на единъ бюджетъ, който нѣма да допринесе нищо за стопанското и финансовото заздравяване на страната, за частичното излѣкуване на дълбокиятъ рани, оставени отъ миналото и създадени дори и въ настоящето.

Азъ смътамъ, че и съ тоя бюджетъ се върви изъ стария път и дори, ако щете, съ известни положения се отива къмъ нѣкои по-големи крайности. Достатъчно е да видимъ, че въ бюджета сѣ предвидени отъ прѣки данъци само 424.000.000 л., а отъ косвени данъци 2.217.000.000 л., за да ви кажа и за да разберете, че облагането е неправилно, че има нѣщо въ бюджета, което куца, че имаме единъ бюджетъ, който не отговаря на нуждитъ и на податнитъ сили на българския народъ, че има едно неправилно разпредѣление на тежеститъ.

Азъ смътамъ, че косвенитъ данъци иматъ за целъ, преди всичко, да засенятъ луксознитъ предмети, онѣзи предмети, които не сѣ една абсолютна необходимост. Ние виждаме тукъ обратното. Косвенитъ данъци засѣгатъ — и то тежко и непоносимо — най-много консомативнитъ предмети, предметитъ отъ първа необходимост, предметитъ, които се консоматиратъ отъ най-слабитъ икономически слоеве, предметитъ, които най-малко би трѣбвало да бъдатъ облагани. Ето основната черта на внесенния бюджетъ.

Но това не ви ли навежда на мисълта, че ако наистина се засѣга широката народна консомация, тя ще намалѣе; а намалѣе ли консомацията, бюджетътъ нѣма да се реализира такъвъ, какъвто е, приходитъ, които сѣ предвидени, нѣма да постѣпятъ? И азъ смътамъ, че е прекалено да се върва — даже още отъ сега — че бюджетътъ за 1933/1934 г. може да се приключи съ единъ дефицитъ отъ 1/2 милиардъ лева. Ако това бѣде, то ще бѣде горе-долу поносимо. Но азъ смътамъ, че дефицитътъ ще бѣде много много по-голямъ, тъй както днесъ виждаме дефицитътъ на миналия бюджетъ да е много по-голямъ, отколкото се очакваше отъ всички. И ето, вие имате предъ васъ нѣколко интересни данни.

Г. г. народни представители! Можете ли да смѣтнете, преди всичко, че разпредѣлението на данъчнитъ тежести споредъ тоя бюджетъ е справедливо? Когато националниятъ ни доходъ, споредъ финансовия министъръ, е спадналъ вече на 16 милиарда — а нѣкои смѣтатъ, че той е спадналъ на 14 милиарда — може ли тоя националенъ доходъ да понесе единъ бюджетъ отъ надъ 6 милиарда лева? Безспорно, има една несъобразностъ, една несъразмѣрностъ, една дисхармония между националния доходъ и цифрата на бюджета за тая година. И тъй както не е съобразено спадането на платежоспособността на българския народъ, така не сѣ съобразени и приходитъ, които сѣ вписани въ бюджета. Достатъчно е само да видите, че въ тоя бюджетъ сѣ вписани да постѣпятъ отъ данѣкъ върху дружествата всичко 30 милиона лева, когато само отъ поземеленъ данѣкъ — отъ който миналата година сѣ постѣпили 16 милиона лева — се очакватъ 30 милиона лева. Когато облагате дружествата съ 30 милиона лева, вие облагате съ 360 милиона лева солта, която се консомира, безспорно, отъ широкитъ народни маси, отъ най-слабитъ икономически слоеве, отъ онѣзи, които най-много употребяватъ солъ и за храна на добитѣка си и за себе си — солта имъ е основната храна.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ама не е само солта.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И следъ това се предвижда: отъ акцизъ върху материали, отъ които се вари ракия — 16 милиона лева; отъ акцизъ върху виното — 30 милиона лева — толкова, колкото ще вземете отъ дружествата; отъ продажбата на кибритъ — 95 милиона лева — пакъ консомиранъ отъ тая сѣщата категория хора, за които нѣма електрическо освѣтление и които най-много си служатъ съ кибритъ. Отъ продажба на цигарени книжки, на карти за игра и пр. — 45 милиона лева. Вие виждате, че това сѣ едни пера — да не изброявамъ останалитъ по-нататѣкъ — за които, вървамъ, всички сте убедени, че наистина приходитъ по тѣхъ нѣма да постѣпятъ, че не могатъ да постѣпятъ, че е невъзможно да постѣпятъ. Днесъ, когато повече отъ всѣки другъ пътъ е намалѣлъ доходътъ на българския земеделецъ, на българския работникъ вие пакъ слагате тежко бремене върху неговитъ плещи. Вие пакъ искате да вземете отъ тамъ, отъ кѣдето не може да се взема; вие сте убедени, че не може да се взема отъ него, а искате отъ него да вземете, за да уравновесите бюджета си.

Г. г. народни представители! Понеже съ бюджета се засѣга най-вече земеделското население, азъ ще се спра на предвидения поземеленъ данѣкъ. И бихъ желалъ само съ нѣколко цифри да илюстрирамъ положението на оня земеделецъ, отъ който вие ще искате да събирате поземелния данѣкъ. Азъ се надѣвахъ, че тая година правителството ще ликвидира съ поземелния данѣкъ. Азъ се надѣвахъ да видя въ бюджета заличенъ и предвидениятъ приходъ отъ беглика — единъ не само архаиченъ, но и единъ смѣшенъ данѣкъ; единъ данѣкъ, налаганъ нѣкога отъ църквата, следъ това прехвърленъ върху държавата; единъ данѣкъ, който сега е не само осѣдителенъ, но който и на времето е билъ осѣдителенъ, защото бейтъ е вземалъ на 10 овце една. Вие и днесъ продължавате да събирате тоя данѣкъ по сѣщия начинъ, по който сѣ го събирали старитъ турски бейове и султани, отъ онзи народъ, който най-малко може да ви даде.

И когато се касае въпросътъ до ликвидирането, до премахването и на поземелния данѣкъ, азъ смѣтамъ, че никой нѣма да има нищо противъ, ако внимемъ по-добре въ положението на българския селянинъ и видимъ какъвъ доходъ има и българскиятъ земеделецъ и колко може да бѣде обложенъ той. Въ списание „Икономическа борба“ намирамъ интересни данни. Въ смѣткитъ се взема за основа стопанството отъ 100 декара. По 10 кофи жито отъ декаръ, всичко това стопанство ще добие 15 хиляди килограма пшеница. Срѣдно килограмъ пшеница е смѣтнатъ по 2 л.; защото знаете, че не всѣка година нивитъ се засѣватъ съ пшеница, а оставатъ и угари.

А. Капитановъ (з): По колко кофи на декаръ слага?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): По 10 кофи на декаръ.

А. Капитановъ (з): Много е.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Толкова слага, максимумъ, за да убеди и последния недобросѣтеленъ, че смѣтката му не е тенденциозна. И като смѣта срѣдно по 2 л. килограма пшеницата или царевичата, защото предвижда засѣване презъ година и на царевича — 15 хиляди килограма даватъ 30 хиляди лева доходъ. Ако се спаднатъ, безъ да се спада семето, торѣтъ, оранѣта, жетвата, вършитбата, загубитъ и др. нѣкои дребни разходи — само задълженията и лихвитъ, тогава чистиятъ доходъ на това стопанство пада на 18 хиляди лева. А 18 хиляди лева сѣ признати като минималенъ доходъ, който не се облага нито съ данѣкъ върху приходитъ, нито съ който и да било другъ законъ, който предвижда необлагане съ данѣкъ на единъ търговецъ, индустриалецъ или на човѣкъ отъ друга професия, щомъ има доходъ подъ 18 хиляди лева. Значи, очистениятъ доходъ на земеделеца е подъ 18 хиляди лева; значи, тоя доходъ трѣбва да бѣде необлагаемъ. Следователно, само това е достатъчно, за да ви накара да премахнете поземелния данѣкъ. Но при 100 декара земя стопанинътъ взема 100 хиляди лева заемъ отъ Земеделската банка съ 10% лихва и отъ лихвари — 40 хиляди лева съ 30% лихва и т. н. И следъ като изчислява само лихвитъ, излиза, че на това стопанство отъ 100 декара ще му останатъ най-много 7.000 л. чистъ приходъ.

А. Капитановъ (з): На 100 декара никога не може да има 100 хиляди лева задължения.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Слушайте, г. докторе, ако следвате теоритъ на г. Пиперовъ отъ „Икономическа борба“ — че стопанството отъ 100 декара имало

100 хиляди лева дълг къмъ Земледѣлската банка, ще се катурне държавата и ще отидемъ съ нея наедно както азъ, така и Вие. Недейте чете тая „борба“.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Дълга да ви кажа, че знова, което се пише специално по отношение на земледѣлците, е абсолютно точно.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. докторе! Ако има нѣщо вѣрно, което да бие въ очи, то е, че земледѣлска България плаща 15—20 милиона лева поземеленъ данъкъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И него трѣбва да махнете.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Защо чоплите тия работи?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Има начинъ да обложите земледѣлца. Поземелниятъ данъкъ е единъ данъкъ, който не съществува никѣде. Само вие го практикувате. Той е единъ несправедливъ данъкъ. Върху каква база облагате? Кое ви дава право да смѣтате, че всѣка година има приходъ отъ тия декари? Защо нѣмате предъ видъ прихода отъ земята, за да го облагате?

А. Капитановъ (з): Но 100 хиляди лева задължения за 100 декара не може. Никой нѣма да ви даде 100 хиляди лева.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Г. Капитановъ! Има земледѣлци, които иматъ много повече отъ 100 хиляди лева задължения.

А. Капитановъ (з): Ама не за 100 декара.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Има хора съ 100 декара, които иматъ много повече задължения отъ 100 хиляди лева. Азъ смѣтамъ, че да се спори върху това, е непознаване на нѣщата. Но вие имайте предъ видъ само едно, че васъ ви даватъ тукъ чистъ приходъ 7.000 л. безъ да спадатъ всичкитъ разходи по стопанството — безъ да спадатъ надницитъ на семейството, което е ангажирано въ работа, безъ да държатъ смѣтка за храната на добитъка, безъ да държатъ още смѣтка за загубата, за страничните разходи, които не сж взети предъ видъ. Ако и тѣ се взематъ предъ видъ, безспорно, земледѣлското стопанство е дефицитерно и страшно дефицитерно. Има ли нѣкои да сж на обратното мнение?

П. Дичевъ (д): (Казва нѣщо)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Много съмъ щастливъ, че чувамъ потвърждение на думитъ ми отъ тая страна. И азъ смѣтамъ, че тоя фактъ е достатъченъ, щомъ вие по начало признавате, че поземелниятъ данъкъ е абсолютно отреченъ, абсолютно нечовѣшки, несправедливъ. Но нека вземемъ сжщо така една малка смѣтка.

П. Дичевъ (д): (Казва нѣщо)

А. Капитановъ (з): Той го знае.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): За беглика, отъ който вие сте предвиждали 55 милиона лева постѣпления. Нѣма никакво облекчение, защото вие предвиждате тукъ по 9 л. на овца и по 12 л. на коза.

А. Капитановъ (з): Вие не го разбрахте. Той казва, че за поземелния данъкъ горе-долу въпросътъ е разрешенъ, а въпросътъ за беглика не е разрешенъ и трѣбва да се разреши.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие знаете много добре такситъ, които се налагатъ отъ общинитъ за пасището. Нѣма го тукъ г. Ризовъ, който ми съобща, че въ тѣхния край облагането стига 100 л. на коза.

А. Капитановъ (з): 130 л.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Така, 130 л., толкова по-зле. И сега една малка смѣтка. Като се взематъ за база 100 овце за единъ човѣкъ, който се занимава съ овцевѣдство, отъ 100 овце той ще получи 4.000 кг. млѣко годишно. Пада се по 40 килограма отъ овца. То е много, но все пакъ поставени сж 4.000 килограма млѣко годишно

отъ 100 овце. Цената на млѣкото е срдѣно 3 л. на килограмъ, особено когато го даватъ на мандри. Отъ 4.000 кг. млѣко, по 3 л. на килограмъ, се получава 12.000 л. доходъ. Следъ това сж сложени 80 агнета, продадени за месо срдѣно по 100 л. едното. Никой не ги купува по 100 л. Сега сж по 60 л. агнетата. Азъ имамъ случая да присѣтствувамъ на много пазари, кждето се продава по 50 л. агнето и нѣма кой да го купи. Това прави 8.000 л. Следъ това се турятъ 100 килограма непрана вълна по 40 л. килограмъ — а тя се продава по 30 л. килограма — ето ви 4.000 л. Добити отъ торъ 2.000 л., което никога не става. Имате общо неочистенъ приходъ отъ 100 овце 26.000 л. За да добие 26.000 л. приходъ, той туря за храна 8.000 л., за соль 1.000 л. — харчи се и повече; знаете, че се дава на добитъка да лиже соль. И като слага за пастиръ, заплатата, храна и т. н., годишно 7.000 л.; за бегликъ, за пасене на стадото 2.000 л.; за лихви на дълговетъ само 2.000 л. — а който има 100 овце, сигурно има много повече отъ 2.000 л. лихви на задълженията си — получава всичко 20.700 л. Значи, чистиятъ приходъ, който, споредъ мене, не се реализира, е 5.300 л. На него се плаща 700 л. държавенъ данъкъ, когато, както казахъ въ началото, 18.000 л. приходъ за всѣки занаятчия, търговецъ, индустриалецъ се освобождава като минималенъ необлагаемъ доходъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Колко е млѣкото отъ овца?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): 40 литра на годината.

Сжщиятъ земледѣлецъ: На каква цена се продава?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): По 3 л. килограма.

П. Дичевъ (д): За другитъ има данъкъ върху дохода, патентъ и т. н.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Обаче тамъ се спадатъ всички разходи по инвентара, съ който се упражнява занятието, спадатъ се лихви, странични разходи и т. н. — това, което не се спада за земледѣлца-скотовѣдецъ.

Та, г. народни представители, първото основно положение е несправедливото, неправилното разпредѣление на данѣчнитъ тежести. Ако правителството иска да облага справедливо, каква нужда има да запази единъ поземеленъ данъкъ; каква нужда има да се излага съ единъ бегликъ? Ако иска да облага справедливо всѣкиго, споредъ неговитъ податни, платежни сили, то може да въведе единъ данъкъ, който да засегне прихода. Той е онзи данъкъ, който навремето земледѣлското правителство въведе и който, смѣтамъ, всѣко правителство, което дойде въ името на добре разбранитъ народни интереси, ще бжде принудено да въведе, ако иска справедливо да разпредѣля данѣчнитъ тежести. Това е прогресивно-подоходниятъ данъкъ.

Г. г. народни представители! Не знамъ дали има нужда да ви кажа, че съ икономитъ, които се правятъ сега, фактически не се засѣгатъ онѣзи, които трѣбва да бждатъ засегнати. Има ли нѣкой отъ васъ да смѣта, че намалението на заплатитъ, така както е проведено, е справедливо? Мислите ли, че днесъ вече се намаляватъ голѣмитъ заплати? Намаляватъ се заплатитъ на малкитъ;...

Министъръ С. Стефановъ: Не е вѣрно.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... намаляватъ се заплатитъ на онѣзи, които не могатъ да протестиратъ. Намалението се прави процентно.

Министъръ С. Стефановъ: Не еднакво за всички

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не еднакво, знамъ, но процентътъ, съ който намалявате, е абсолютно високъ за малкитъ заплати, а много низкъ за високитъ. Вие, г. министри, твърдите, че днесъ сте намалили заплатитъ въ автономнитъ учреждения? Азъ бихъ желалъ да чуя отъ Васъ колко получаватъ чиновницитъ въ тия учреждения, защото Вие никога не сте се изказвали по тоя въпросъ. Азъ съмъ убеденъ, че Вие не знаете колко получаватъ чиновницитъ въ Народната банка не само като заплати, но и като тантиеми, командировачни, отъ комисии, пѣтни и дневни.

Министъръ С. Стефановъ: Всички тия работи сж промѣнени. Не е старото.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Единъ день Вие казахте, че управителътъ на Народната банка получава около 45.000 л. на месецъ. Това е заплатата му. Но тантиеми? Но командировачни? Но отъ комисии?

А. Капитановъ (з): Предварително не може да се знае.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Тъкмо затова и азъ казвамъ, че г. министърътъ не знае колко получаватъ тия чиновници въ сжщностъ. И ако за него 45.000 л. месечна заплата не сж много, азъ смѣтамъ, че за днешното време особено, извънъ другитъ добавъчни, които тѣзи чиновници получаватъ, това е наистина върховна несправедливостъ, която едно правителство, особено като днешното, което се мъчи поне да каже, че е народно, е длъжно да вземе предъ видъ и да посегне да я премахне, за да не посѣга тамъ, отгдето не може да се вземе.

Министъръ С. Стефановъ: Извинявайте, г. докторе, но заплатитъ на персонала въ Народната банка сж намалени съ 15%; отдѣлно още заплатитъ на по-високитъ длъжности сж намалени съ 10% и ние съ закона за прѣжитъ данъци ги обложихме съ 8%, които вземаме за бюджета, което е противъ закона за Българската народна банка.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Докторътъ нѣма да намѣри нищо добро у насъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Много превратни по-нятия.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Вие сте помладъ и, ако единъ день дойдете на властъ, трима нѣма да Ви търпятъ. Ще Ви видятъ какъвъ сатрапъ ще сте като управникъ. Азъ съмъ виждалъ такива.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Съгласенъ съмъ съ Васъ, може и да бжда сатрапъ, но ще бжда такъвъ спрямо онѣзи, спрямо които трѣбва да бжда. Азъ Ви го заявявамъ, г. министъръ-председателю, защото поне моята дейностъ досега иде да Ви покаже, че не съмъ се уплашилъ нито отъ икономически силнитъ, нито отъ политически силнитъ и ще бжда сатрапъ именно спрямо онѣзи, спрямо които трѣбва да бжде сатрапъ едно правителство, ако иска да въведе редъ. Защото, споредъ мене, днесъ има анархия.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Защо?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Защото въ всѣко едно учреждение чиновницитъ ви дирижиратъ; не вие дирижирате чиновницитъ, а чиновницитъ дирижиратъ васъ. Българската държава днесъ е бюрократизирана и, ако сме стигнали до положение да имаме 160 хиляди души чиновници, както каза г. Георги Петровъ тукъ, то е наистина печално, страшно.

А. Капитановъ (з): Интересно е, че го казва, следъ като падна отъ властъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): По-добре късно, отколкото никога. Азъ пакъ съмъ доволенъ, че и сега започна да говори трезво. Наистина, човѣкъ трѣбва да бжде опозиция, за да може да разсждава по-трезво и за да може да бжде искренъ и обективенъ въ преценкитъ си. (Оживление)

Г. г. народни представители! Азъ споменахъ за Народната банка и искамъ г. министърътъ да се изясни по този въпросъ. Въ чл. 7, буква з, отъ настоящия бюджетопроектъ се прави изключение за Народната банка, когато е въпросъ да се премахнатъ страничнитъ възнаграждения. Единъ пътъ азъ даже имахъ случай да го констатирамъ предъ него. Известно ли е на г. министра и какво е положението по отношение на старитъ възнаграждения, които чиновницитъ въ Народната банка получаваха, следъ като бждатъ уволнени, състоящи се въ разликата между опредѣлената пенсия и заплата, която е получавана, за година и половина време наведнѣжъ.

Г. г. народни представители! Безспорно, тия привилегии за чиновницитъ въ едно такова автономно учреждение не могатъ да не бждатъ осѣдителни и не могатъ да не се взематъ подъ внимание. Защото, когато е въпросъ да се правятъ икономии, азъ смѣтамъ, че трѣбва да се направятъ такива тамъ, където могатъ да се добиятъ по-голъми пера, а не да засѣгамъ хиляди дребни чиновници, откъдето нѣма да добиешъ, може-би, една четвъртъ отъ онова, което можешъ да добиешъ само отъ заплатитъ на нѣколко привилегировани висши чиновници.

А. Капитановъ (з): Не е тъй.

И. Василевъ (з): То е малко погрѣшно.

А. Циганчевъ (з): Има много по-голъмъ оборотъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Да, оборотъ и пазена интереситъ на съкровището!

Г. г. народни представители! Направи ми впечатление чл. 7, буква б, алинея втора — въпросътъ за пенситъ на депутатитъ, които се възстановяватъ фактически, но отъ които се удържа само една трета въ полза на засилване фондовѣтъ на държавното съкровище. Не знамъ кое е накарало министра да отмѣнява съ закона за бюджета единъ току-що гласуванъ, само преди едно кратко време, законъ и не знамъ дали това е наистина едно законодателство, което може да се търпи. Ако министърътъ на финанситъ не може да се наложи наистина въ тоя Министерски съветъ, трѣбва да тегли заключението си и да напусне мѣстото, което заема. Азъ смѣтамъ, че такова законодателство, каквото се прави съ тоя бюджетъ, е недопустимо; азъ не мога да допусна, че е и по волята на г. министра на финанситъ.

Министъръ С. Стефановъ: Това е решение на Министерския съветъ — корекция въ тоя законъ, каквито корекции има и по много други закони.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Това още не е извинение за мене, г. министре. Ако е корекция на Министерския съветъ, вие можете да не бждете съгласни съ тая корекция, която излага правителството, която отмѣнява вчерашни закони, която отмѣнява закони, гласувани отъ Камарата, които сж разисквани дълго време. Азъ не знамъ какво е това законодателствование на този Министерски съветъ, който може да се абстрахира отъ вчерашния вотъ на своето болшинство въ Камарата.

Министъръ С. Стефановъ: Г. докторе! Въ законопроекта има още 7—8 поправки по други специални закони, където сж допустнати грѣшки. Вие ще ги прецените и ще ги гласувате отново.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Законътъ за бюджета е невъзможенъ — и азъ пропуснахъ да го кажа това още въ началото. Тая практика, г. министре, трѣбва да бжде изоставена — и миналата година ние я осѣдихме — съ закона за бюджета да измѣняваме 10 други закони.

Министъръ С. Стефановъ: И азъ съмъ съгласенъ съ Васъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ето азъ какъ разбирамъ бюджета. Ако искате да имате солиденъ, искренъ, реаленъ бюджетъ, дайте предварително нѣколко закони, съ които да уредите основнитъ положения, върху които ще бжде изграденъ Вашиятъ бюджетъ.

Министъръ С. Стефановъ: Моята задача не е така лека, г. докторе, както си я представлявате.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие имайте две години време да го направите.

Министъръ С. Стефановъ: Двесте закони прокарахме, повече не мога.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Никаква целъ не постигнахте съ тѣхъ. Азъ очаквахъ отъ Васъ стопански планъ. Вие излъзохте на времето съ изявления за голѣмъ стопански планъ. Кажете ми, какво донесе Вашиятъ стопански планъ?

Министъръ С. Стефановъ: Преценете корекциитъ въ законитъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие смѣтате, че сте получили голѣми резултати съ последния законъ за увеличаване на приходитъ? Да, много лесно е да се увеличаватъ данъцитъ, много лесно е по такъвъ начинъ да се търсятъ приходи!

Министъръ С. Стефановъ: А по кой?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): А много е мъчно да се търсятъ тамъ, където действително трѣбва да се търсятъ и където ще се намѣрятъ.

Министъръ С. Стефановъ: Тъкмо тамъ сме ги намѣрили, където сме ги търсили; търсили сме ги навсѣкжде. Само стопански регламентации сж моитъ закони.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Никаква разлика не намирамъ между миналия и сегашния бюджетъ. Сегашниятъ бюджетъ е също така консомативенъ, както бѣше и миналогодишниятъ.

Министъръ С. Стефановъ: Съ единъ замахъ не може всичко да се постигне.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Кажете ми едно министерство, кждето консомативната частъ на бюджета да е по-малка отъ она, която се отнася до стопанскитъ, до икономическитъ мероприятия на правителството. Можете ли да смѣтате, че такъвъ бюджетъ, който ще бѣде изяденъ утре, но който нищо ново нѣма да донесе, което да увеличи приходитъ следващата година, е единъ реаленъ бюджетъ и искренъ бюджетъ; че това е единъ бюджетъ, който може да бѣде гласуванъ, може да бѣде признатъ за единъ редовенъ, за единъ възможенъ при днешното положение на нѣщата бюджетъ? Азъ не виждамъ надничарскитъ кредити да сѣ премахнати. Азъ не виждамъ да сѣ премахнати и превознитъ сръдства — единъ голѣмъ въпросъ — за които много се говори навремето, че ще бждатъ премахнати. И когато миналата година току-що трѣбваше да бждатъ премахнати, веднага се извъртѣха работитъ и пакъ превознитъ сръдства останаха! Това дразни обществото; това дразни онѣзи, които трѣбва да ги плащатъ съ своитъ скъпи стотинки; това дразни онѣзи, които гледатъ отстрана, че когато българската държава стопански умира, не умиратъ; слава Богу, онѣзи прахосничества и онѣзи разходи нашироко, съ които е отрупанъ и бюджетътъ, съ които е отрупана и държавата, съ които е отрупанъ и данъкоплатецътъ въ България.

Министъръ С. Стефановъ: Г. докторе! Първиятъ бюджетъ отъ войната насамъ, откогато стопанскитъ конюнктури сѣ въ колебание и сѣ промѣнени; първиятъ бюджетъ, който държи смѣтка за тия колебания и за тия перспективи, Вие го имате предъ Васъ. Ние предвиждаме 10—15% по-малко приходи и нови постъпления по новия законъ — който наскоро гласувахме — въ размѣръ на 500 милиона лева, които, колкото и да сѣ аритметически — а тѣ сѣ аритметически въ този смисълъ, че, ако нѣмаме промѣна въ конюнктурата, тѣ ще постѣпятъ до последенъ сантимъ — ние се надѣваме, че ще ги съберемъ. Изобщо Вие изпускате изъ предъ видъ условията, при които днесъ се съставя този бюджетъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ Ви обърнахъ вниманието само върху нѣкои цифри, които съмъ убеденъ, че нѣма да постѣпятъ така, както сѣ вписани.

Министъръ С. Стефановъ: Кажете какъ ще постѣпятъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ако бждемъ живи, ще видимъ, какъ ще постѣпятъ. И миналата година Вие разправяхте, че дефицитътъ нѣма да бжде по-голѣмъ отъ милиардъ, милиардъ и половина, а нѣкои смѣтаха, че нѣма да бжде по-голѣмъ отъ четвъртъ милиардъ. Вие днесъ имате дефицитъ милиардъ и 700 милиона лева. Това е достатъчно, понеже днешниятъ бюджетъ не се различава отъ миналогодишния.

Министъръ С. Стефановъ: Вчера казахъ, г. докторе, че това е ликвидация на цѣла епоха на стопанска анархия; азъ не мога въ една година да я ликвидирамъ. Помѣчете се да разберете какъвъ е бюджетътъ за миналата година, изолиранъ самъ за себе си, какво е постѣпило и изразходвано, а не какъ счетоводно е приключенъ, за което азъ не давамъ петъ пари. Азъ имамъ куража да заявя това. Когато една държава се е намирала 10 години въ анархия, не може изведнѣжъ да се уреди. Направете анализъ на бюджета, какво е постѣпило и какво е изразходвано. А когато се прави ликвидация на едно прахосническо минало, азъ не мога да направя това за една година. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Г. министре! Азъ зная много добре и познавамъ добре дѣлата на миналото управление. Азъ зная, че е мжно да се ликвидира сега, но също зная, че вие дойдохте да ликвидирате, а не виждамъ да правите това. Защото арнеретата, които ще плащате, не зная дали нѣма да ги оставите въ наследство на следващия бюджетъ, и затова азъ ви казвамъ: не виждамъ да намалявате разходитъ тамъ, гдето трѣбва да бждатъ намалени.

Министъръ С. Стефановъ: Въ голѣмитъ линии тѣ сѣ намалени.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Кжде, въ кой голѣми линии? Безотчетнитъ фондове намалени ли сѣ, надничарскитъ кредити намалени ли сѣ, въобще имате ли нѣкжде чувствителни намаления, каквито въ миналия бюджетъ не сте имали? Имате едно процентно намаление по единъ особенъ начинъ. Намалявате най-вече вещественитъ разходи, защото утре съ свръхсмѣтенъ кредитъ ще възстановите положението, ще бждете принудени да ги гласувате, за да можете да посрещнете нуждитъ, които ще се явятъ тепърва. По такъвъ начинъ лесно се уравновесява бюджетъ. Уравновесявате го и по другъ, също така много лесенъ начинъ за уравновесяване на бюджета — съ закона за увеличаване приходитъ.

Министъръ С. Стефановъ: Кажете Вие какъ да го оправимъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ смѣтамъ, че не можете да уравновесите бюджета по този начинъ, а можете да го уравновесите, като пипате здраво и като обложите силнитъ икономически.

Министъръ С. Стефановъ: Кой другъ е обложилъ силнитъ икономически, както ги обложихъ азъ? Само гдето не ги обесихме. Искамъ да чуя въ тази Камера, откогато сѣществува България, кой другъ тѣй е обложилъ силнитъ икономически?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Стотици фирми изброявахте. Нека бждатъ 20 — 30.

Министъръ С. Стефановъ: Г. докторе! Понастоящемъ ликвидираме 1.160 преписки на такива фирми. Азъ съмъ принуденъ да ги ликвидирамъ съ тия комиси, които назначихме по силата на стария законъ, понеже конституцията не позволява законитъ да иматъ обратна сила. Всички фирми ги ликвидираме по стария законъ и нѣма да вземемъ нищо. А можехме да вземемъ 500 милиона лева върху база на измѣнението на прѣжитъ и косвенитъ данѣци. Но не мога да ги взема!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не да ги чакате. Следъ като сѣ чакани 10 години да ги обложите, вие ги чакате още 2 години и следъ като обявятъ фалитъ, следъ като пренесатъ капиталитъ, следъ като извършатъ шмекеритъ, не ще можете да ги хванете и да имъ съставите актове. Г. министъръ-председателътъ заяви, че сте съставили актъ за 120 милиона лева на фабриката въ Горна-Орѣховица. Но какво ще вземете, самъ той каза, е въпросъ. Защо сте чакали да се дойде до това дередже; защо сте чакали фабриката да дойде въ това положение, да не може нищо да вземете? Вчера, когато фабриката изнасяше, можехте да вземете.

Министъръ С. Стефановъ: За десетъ години установяваме данѣцитъ. Вие имате ли представа какво значи да се изучаватъ на една фирма смѣтитъ за 10 години? Това е извънредно мжно.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Какъ е мжно? Вие имате тѣзи смѣтки винаги подъ ржка; вие имате хилядно чиновничество въ Министерството на финанситъ, което винаги може да ви даде данни, съ колко сѣ били обложени фирмитъ въ миналото. Вие можехте да направите това още щомъ стѣпихте въ Министерството на финанситъ.

Министъръ С. Стефановъ: Още отъ първия день го почнахме.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Позволете ми да ви кажа единъ примѣръ — съ името на лицето — една история, не зная дали не Ви е известна, съ Давидъ Ароновъ, който има магазинъ на ул. „Клементина“, а наскоро е купилъ другъ магазинъ, ако се не лъжа, на пл. „Свети Никола“, за да видите какъ сѣ се облагали и колко се е вземало отъ онѣзи, отъ които трѣбва преди всичко да се вземе, а не отъ бедняцитъ. Комисията по ревизиране на търговскитъ книги открива, че тоя Давидъ Ароновъ има цѣла маза, 5 — 6 вагона укрита захаръ, че има пиперъ, солъ и не знамъ още какви десетки други различни стоки, безъ да има една търговска книга. Комисията въ момента, когато отива, намира, че търговецътъ има въ чекмеджето си 2 и половина милиона лева банкноти, за които той казвалъ, че отъ 2—3 дена не билъ ги занелъ горе въ касата. Комисията също открива, че само преди нѣколко часа той направилъ една добра сдѣлка...

Министъръ С. Стефановъ: Кога е било това?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Скоро, преди месецъ. Но запомнете, г. министре, другото, по-интересното, за да си вземете бележка.

Министъръ С. Стефановъ: Кажете.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Комисията открива, че само преди нѣколко часа той е направилъ една сдѣлка, отъ която е реализиралъ 700 хиляди лева печалба! А Давидъ Ароновъ е билъ обложенъ съ 11 хиляди лева данъкъ!

Министъръ С. Стефановъ: Кога?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Съставятъ му актъ, пращатъ го въ Финансовото министерство, ...

Министъръ С. Стефановъ: Министерството не събира данъцитъ, а данъчното управление.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... търсятъ го, обаче и до днесъ не могатъ да го намѣрятъ. Моля, вземете си бележка.

Министъръ С. Стефановъ: Нѣма нужда да си вземамъ бележка, защото разбирамъ случая отъ какво произхожда. Това е отъ преди единъ-два месеца, когато покачихме акциза на захарта съ 4 л. на килограмъ и въ закона турихме постановление, че увеличението на акциза на захарта влиза въ сила отъ 19 февруарий 1933 г., преди да гласуваме закона на трето четене. Ние дадохме телеграфическо нареждане да се направи описъ на захарта и наличното количество захаръ да се обложи допълнително съ акцизъ. Вѣроятно и този е такъвъ случай. Тази провѣрка не е по поводъ опредѣляне данъкъ, а по поводъ описването на захарта.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие мислите, че това е само единъ случай? Ако се заемете, ще откриете много такива.

Министъръ С. Стефановъ: Слава Богу, 800 хиляди килограма укрита захаръ открихме, обложихме я съ акцизъ въ троенъ размѣръ и събрахме милиони. Елате въ министерството да се увѣрите. Колкото пъкъ се отнася до данъцитъ, ще ви кажа единъ случай въ Габрово, безъ да ви казвамъ име. Единъ данъкоплатецъ е билъ обложенъ съ 120 л. данъкъ, защото досега законътъ за прѣжитъ данъци позволяваше да се укриватъ напълно приходитъ и можеше на законно основание човѣкъ да не плаща нищо. Същиятъ господинъ сега го обложихме съ 2 милиона лева и той си ги глътна, защото новиятъ законъ не позволява никакви пробиви, каквито ставаха по досегашния законъ. Ние заварихме въ София 30.000 декларации, ликвидирахме ги и сега сѣ останали около 1.100, които, обаче, облагаме по стария законъ и затова не сме въ състояние да вземемъ, колкото и Вие, и азъ, и всички да сме съгласни, че трѣбва да вземемъ. Нека се разбере, че още отъ първия день азъ съмъ започналъ да работя въ това направление.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Защо не почнахте още тогава, когато трѣбваше да почнете?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Отъ 30 хиляди декларации да останатъ 1.100 — това показва, че е работено.

Министъръ С. Стефановъ: Отъ първия день съмъ почналъ да работя, обаче какъ ще бждатъ вземени тия данъци, когато 10 години стоятъ необложени и когато се облагатъ по стария законъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Може ли да бжде рано следъ 2 години, откато сте на власт, когато ние си изгубихме времето съ толкова смѣшни закони?

Министъръ С. Стефановъ: Кои сѣ тѣ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Какъ да не сѣ смѣшни? Да ви говоря ли за закона за оржжието?

Министъръ С. Стефановъ: Азъ говоря за моитъ закони.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ ви говоря за правителственитъ закони. Защото, когато е въпросъ да се законодателствува ...

А. Капитановъ (з): По бюджета се приказва само за финансовитъ закони.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ разбирамъ другъ да ме апострофира, но не и Вие.

А. Капитановъ (з): Ако говорите по тронното слово, можете да говорите и по закона за оржжието, но не и когато говорите по бюджета.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Г-да! Азъ смѣтамъ, че не е време за дребни закачки. Азъ не знамъ дали нѣкой отъ васъ, като тури рѣка на сърдцето си добросъвестно, ще признае, че се е законодателствувало системно. Азъ искамъ да подчертая, че не е имало система въ законодателството на правителството, че не сѣ слагали на дневенъ редъ закони, които не сѣ търпѣли отлагане и които ще дадатъ приходи на правителството, които ще му дадатъ възможностъ да заздравя стопанското и финансовото положение на страната, а сѣ ни сервирали тукъ законъ за печата, законъ за оржжието, даже законъ за сѣдоустройството на сѣдилищата, като-че-ли той не можеше да потърпи още малко време, а се отложи законътъ за наемитъ ...

Министъръ И. Качаковъ: Трѣбваше да се облекчатъ сѣдилищата. Говоришъ по една материя, по която хаберъ нѣмашъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Законътъ за наемитъ може да търпи, може да се отлага, а законътъ за оржжието не може да търпи!

Министъръ С. Стефановъ: Защо не кажете за закона за пенсиитъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Сега ще ги обезоржжиге — спокойна и мирна България! Ще видимъ какво ще направите. Измѣни се законътъ за трудовитъ земеделски стопанства, безъ да се засегнатъ чифликчиитъ, безъ да се възстанови онова постановление отъ закона за трудо-вата поземелна собственост, което даваше едно справедливо разрешение въобще на поземелния въпросъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Въ какъвъ смисълъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Въ смисълъ, че трѣбва да се експроприиратъ частнитъ земи, а не общественитъ, които експроприира и Сговорътъ. Сега пакъ общественитъ земи се взематъ, а частнитъ земи се оставятъ на страна. Това искамъ само да отбележа.

Г. г. народни представители! Когато е въпросъ за държавнитъ дългове, азъ смѣтамъ, че тѣ сѣ именно резултатъ на политиката, водена и въ миналото, и сега.

Министъръ С. Стефановъ: И сега?!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не зная дали е необходимо да ви цитирамъ цифри; смѣтамъ, че ще сгана баналенъ, ако ги приповторя. Но азъ искамъ само едно да подчертая: ако наистина сме стигнали до положението да имаме консолидиранъ дългъ 25.935.000.000 л. и разни висши дългове надъ 3.000.000.000 л., азъ не зная може ли нѣкой да смѣта, че така, съ половинчати мѣрки, можемъ да задоволимъ нуждитъ на народното стопанство. Не зная дали и г. министърътъ на финанситъ смѣта, че съ това, което се прави сега поне, по отношение на нашитъ задължения, и вътрешни и къмъ чужбина, може да се постигнатъ нѣкакви особени резултати. И тукъ азъ искамъ да обърна вашето внимание върху нѣколко факти. Ако правителството искаше да посегне здраво и да лѣкува ранитъ, ако искаше на законно основание да търси отговорноститъ и срѣдствата, които сѣ крадени и отъ държавата, и отъ народа, то можеше още на втория день следъ идването си на властъ да пристѣпи къмъ една ревизия и, като установи отговорноститъ, да потърси начинъ да възстанови ограбеното или да вземе поне онова, което може да се вземе въ днешния моментъ. И позволете ми да ви припомня нѣщо отъ миналото. Г. министъръ председателътъ и г. министърътъ на финанситъ ходятъ да се молятъ сега на Финансовия комитетъ да ни прави дребни, мѣнички отстъпки, колкото да не издѣхнемъ. А правителството на България, въ лицето на министъръ-председателя, можеше да се яви и трѣбваше да се яви да каже на чуждия свѣтъ, че намѣсването ни въ войната се извърши противъ волята на българския народъ, противъ неговитъ интереси, че се извърши единъ атентатъ спрямо добре разбранитъ интереси на българската държава. И азъ ви питамъ: какво направи правителството по

отношение валоризиране дълговетъ на миналото, какво направи правителството, за да поиска ревизия, колко пъти я поиска? Правителството, след като се помъчи да изпълни исканията на Финансовия комитетъ, след като се помъчи да изпълни, ако щете, напълно онова, което не можем да дадемъ, чакъ тогава, когато се намъри предъ невъзможността по-нататъкъ да плаща, то започна само да говори по този въпросъ, но той още не е повдигнатъ сериозно.

Министъръ С. Стефановъ: Има протоколъ отъ 4 мартъ 1932 г., подписанъ отъ менъ, че по принципъ портъфоритъ признаватъ ревизията.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И, въпрѣки това, ревизията не стана...

Министъръ С. Стефановъ: А, искате отведнѣжъ, съ ножъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... и нѣма изгледи да стане.

Министъръ С. Стефановъ: Фактически е станала.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не зная дали е станала, но онова, което Вие казвате тукъ, показва, че нищо не е станало. Преди всичко азъ Ви питамъ: потърсихте ли отговорности за миналото? Вие често пъти казвате, па и вчера казахте на сговориститъ: „Срамно е да говоря за вашитъ дѣла, срамно е да ви рисувамъ“. Не смѣтате ли, че сте съучастникъ въ престѣпленията, които сѣ извършили тѣ? (Сочи сговориститъ)

Министъръ С. Стефановъ: Не съмъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Този, който премълчава едно престѣпление, не е ли съучастникъ и не е ли отговоренъ за него? Какво, напр., направихте по онова голѣмо престѣпление въ миналото, по тѣй нареченитъ черни списъци относително срѣдствата, които трѣбваше да плащаме за задълженията, които имаме къмъ носителитъ на български титри въ разнитъ чужди държави и специално тѣзи въ Срѣдна Европа? Правителството на Стамболийски бѣше извоювало тѣ да се плащатъ въ книжни пари, на всѣка държава съ нейнитъ книжни пари. То дори имаше смѣлостта да иска да ги плащаме въ български левове и тѣ бѣха се съгласили съ ония мотиви, които се изнесоха предъ чуждия свѣтъ, а именно че българското правителство е имало свои авоари въ тѣзи държави, че търговци и частни лица сѣ имали сѣщо свои авоари, които сѣ стопени отъ инфлацията. Правителството на Стамболийски можа да извоюва това, защото имаше морална база, на която да застане и да иска, щото онова, което дължимъ на портъфоритъ, да го плащаме съ левове, съ книжни франкове, съ крони, обезценени навремето, и т. н. Обаче правителството на Сговора въ 1926 г. валоризира тия наши задължения, заличи чернитъ списъци.

Министъръ С. Стефановъ: Една поправка: не бѣше въ български левове, а по книжната стойностъ на чуждитъ девизи: 4 л. и нѣщо за чехската крона, 5-20 л. за франка, а днесъ ние плащаме по-малко отъ тази база. Понеже плащаме само 25%, смѣтайте колко прави.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Най-малкото, поне българитъ, които носѣха облигации отъ тия заеми, щѣха да получатъ вземанията си въ български левове. А какво се направи? Вие знаете много добре, че следъ валоризацията всѣка облигация бѣше щемпелована отъ държавата, въ която се намира въ момента, за да не може да се прехвърля отъ една държава съ по-евтина монета въ друга държава съ по-скѣпа монета.

Министъръ С. Стефановъ: Това не е наша работа.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Знамъ. Не казвамъ, че е ваша работа. Азъ искамъ да кажа друго: тѣзи, които имаха въ България такива облигации, веднага ги прехвърлиха въ чужбина и получиха не въ български левове, а въ златни французки франка, въ златни швейцарски франка и т. н. и така ограбиха собствената си държава. Какво направихте вие? Каква анкета предприехте, за да установите тази отговорностъ и да се помъчите да потърсите известно възмездие, каквото може да се потърси?

Министъръ С. Стефановъ: Сѣщината на въпроса сме решили.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Досега жбѣ не сте обѣлили по това престѣпление; приказвате само, но на дѣло абсолютно нищо не сте направили. Казвате, че сте намалили трансфера. Добре, съгласенъ съмъ. Но самъ Вие бѣхте онии, които ни казахте, че катастрофално сѣ спаднали постѣпленията на чужди девизи — отъ 500 и не знамъ колко милиона лева месечно, на 140 милиона лева, ако се не лъжа. Добре. Какво сте направили въ сѣщностъ? Понеже нѣмате чужди девизи, съ които да посрѣщате плащанията, както сѣ намалѣли постѣпленията на чужди девизи, така сте намалили и трансфера. Кѣде е разликата, че вчера, когато сте имали 500 милиона лева месечно чужди девизи, сте плащали 50% трансферъ, а днесъ, когато имате само 140 милиона лева, плащате 25%? И 5% да бѣде трансферътъ, пакъ не можемъ да го платимъ. Правителството трѣбваше да каже: даже и българскитъ левове, които се блокиратъ, не можемъ да плащаме, нѣмаме възможностъ да ги плащаме. Какъ Стамболийски навремето когато стоеше начело на управлението, можеше да каже: „Не можемъ да плащаме сега, защото сме зле“? Нима тогава бѣхме по-добре? Нима може да се сравнява онова положение съ сегашното? Защо тогава можеше да се каже: „Не плащаме“, а днесъ не може да се каже това?

Позволете ми тукъ да ви кажа, че вие въведохте една система на девизитъ, която, смѣтамъ, не само нѣма да даде благоприятни резултати, но страшно ще съсипе народното стопанство.

Министъръ С. Стефановъ: Нима вие чакате резултати днесъ? Азъ не чакамъ резултати.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие трѣбваше да държите смѣтка за това, че като вземате мѣрки да не се изнасятъ девизи, другитъ държави сѣщо ще взематъ мѣрки да не се внасятъ въ България девизи. Вие трѣбваше да знаете, че България не може по никой начинъ да дирижира външната търговия, вноса и износа на девизи, че ако другитъ държави ѝ обявятъ блокъ, тя ще бѣде съсипана, и да не вземате тѣзи ограничителни мѣрки за девизитъ.

Министъръ С. Стефановъ: А какво да правимъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Или, ако трѣбваше да се взематъ, да се взематъ тогава, когато имаме надъ 4 милиарда лева чужди девизи.

Министъръ С. Стефановъ: Въ наше време ли?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не. Азъ казвамъ, че тогава можеха да се взематъ мѣрки да се запазятъ чуждитъ девизи.

Министъръ С. Стефановъ: 4 милиарда девизи никога не е имало.

А. Капитановъ (з): По него време не е имало 4 милиарда чужди девизи.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Тогава представителитъ на Финансовия комитетъ сѣ съветвали да се продѣлжи износътъ на девизи, а сега ви съветватъ да го спрете, когато най-малко ще трѣбва да го спирате. Азъ не зная дали винаги ще трѣбва да се слушатъ съветитъ на Финансовия комитетъ и да се изпълняватъ дословно така, както се даватъ.

Министъръ С. Стефановъ: Ограничителниятъ режимъ на девизитъ азъ го въведохъ мимо тѣхнитъ съвети. Порано тѣ бѣха на друго мнение.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ако е така, смѣтамъ, че правите грѣшка.

Министъръ С. Стефановъ: Кажете каква.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Грѣшка правите, защото питамъ Ви: откъде ще постѣпятъ сега девизи? Какви мѣрки взехте, за да осигурите постѣпленията на чужди девизи въ България, какви мѣрки вземате, за да не излизатъ български девизи? Доколкото се простиратъ сведенията ми, ние имаме повече вносъ...

Министъръ С. Стефановъ: Моля, моля, какво четете? Търговския балансъ ли?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Пардонъ...

Министър С. Стефанов: Какво четете — търговския баланс ли?

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Не.

Министър С. Стефанов (Поглеждайки към книгата пред оратора) Това е статия от вестник, където цифрите се основават на фалшивия търговски баланс.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Това е статия от „Финансов вестник“, която дава сведения по един голъм въпрос.

Министър С. Стефанов: Това е търговският баланс.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Смятате ли, че не е вървен?

Министър С. Стефанов: Съ 1½ милиарда не е вървен.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Не вървате ли, че въ Германия, Австрия, Унгария, Швейцария, Дания, Египетъ имаме повече износ от България, отколкото внос?

Министър С. Стефанов: Къде?

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Въ тия държави, които споменах.

Министър С. Стефанов: А като внася Ромъния у нас за 500 милиона, пък ние внасяме у нея само за 50 милиона!

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Именно това е — че повечето държави внасят повече у нас, отколкото изнасят.

Министър С. Стефанов: Разбира се.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Това тръбваше да ви накара да имате пред вид, че като ограничите износа на чужди девизи от България, засегнатите страни също ще го ограничат.

Министър С. Стефанов: Ограничиха го.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Да, и днес нѣмаме нищо.

Министър С. Стефанов: Извинете, докторе, но по този въпрос малко не сте наясно.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Кой не е наясно?

Министър С. Стефанов: Тръбва да разберете какво значи девизи. Девизи значи равностойността на нашия износ. Нашият износ не може да стигне повече от 2 милиарда. Съ какво ще посрещнем вноса у нас, щом равностойността на нашия износ е 2 милиарда лева? Кажете.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Тъкмо това ви казвам аз: че не можете да посрещате днес вноса. И ако тук се говори за монополизиране търговията съ известни артикули, това нѣщо се свързва именно съ тая политика, за която преди малко ви намерках. И ако вчера г. Георги Петров намерка тук за вноса на масла, както днес се намерка за други монополи, аз съмтам, че това съвсем не е дребна работа. (Възгласения от мнозинството)

Г. г. народни представители! Когато се говори сега за успѣхи на правителството, аз си позволявам да ги поставя под знака на съмнението и да ви кажа, че не само нѣма успѣхи, но, тъй както се изнася и въ пресата, така както гласи и протоколът на Финансовия комитет — не го знаа добре, защото го нѣмам наръка — ние нѣмаме нищо окончателно уредено. Аз съжалявам, че го нѣма сега тук г. министър-председателът, който навремето разправяше, че на нетрансферираните левове не плащате лихва и че това, което вземахте от там, не е като заем, понеже не плащате лихва, и се мъчеше да обясни, че там искали 6% лихва, защото Народната банка, като минават сумит през нея, по закон си удържала 6% за шконто. Сега вече, както казвате сами, от м. септември сумит не минават през Народната банка, а отиват направо на името на комисаря, но, въпреки това, сте признали 2% лихви. Какво е това, та не е заем?

Министър С. Стефанов: Без нищо не можем да вземем тия суми.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Какво е това, та не е нов заем? Г. министър-председателът не позволяваше тук да се говори за заем, но вие сами сега съ бюджета на държавните дългове признавате, че това е заем.

Министър С. Стефанов: Аз, докторе, и въ моите обяснения казах, че 340 и толкова милиона лева съ от нетрансферираните левове. Аз сам признавам това.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Въ § 24 от бюджета на държавните дългове сте вписали: „Лихви и погашение по вътрешния държавен 4% и 5% заем 1933 г.“ Вие сами сте го назовали заем. Защо не позволявате и на нас да го наречем заем?

Министър С. Стефанов: То се отнася за друго: за ония облигации съ 4% и 5% лихва, които ще пустнем от сега нататък, за изплащане на стари задължения, на отчуждени земи и т. н. Тия 30 милиона лева за това съ предвидени. Не се отнася за нетрансферираните левове. А не можем да платим отчуждените имоти.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): И това не било заем!

Министър С. Стефанов: Заем, но не е от наше време задължението.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Не ме интересува от кое време е.

Министър С. Стефанов: Ще плащаме стари задължения, от преди 10 години.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Щом сега го посочвате като заем, той е ваш заем.

Министър С. Стефанов: Ама аз не мога съ един бюджет да очистя всички задължения от миналото. Не съм въ състояние да направя това. Разберете от какъв характер е това задължение.

Е. Шидерски (з): От 8 години натрупани боклуци ринем сега.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Г. г. народни представители! Аз мисля, че и въпросът за нетрансферираните левове, които ви позволиха сега да не ги вписвате въ разходната част на бюджета, още не е уреден окончателно.

Министър С. Стефанов: И ние казваме, че не е уреден.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Така е. Но най-важното е, че това, което фактически се оформява като заем, минава без да бъде разисквано въ Народното събрание. Диктуват се условия, които дори не съ ни известни на нас.

Министър С. Стефанов: Ще дойде законопроектът, г. докторе.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): И ние не знаем дали тия условия, които сега ви се диктуват, ще бъдат приети от Народното събрание. Вие разправяте тук, че не сте поели никакви ангажменти, . . .

Министър С. Стефанов: Нѣма ангажменти.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): . . . че ще имаме само сътрудничеството на Финансовия комитет при Обществото на народитѣ.

Министър С. Стефанов: Така е.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Това е деликатен израз. По-рано се казваше, че ще дават мнение, а сега се казва, че ще сътрудничат.

Министър С. Стефанов: Точно същият израз е. Всичко е същото; нѣма нищо изменено.

Д-р Г. М. Димитров (з. Ст): Но не е само това, има и нѣщо друго. Не знам дали е върно изнесеното днес от в. „Зора“ относно онова, което не е изнесено пред нас от спогодбите, които не съ общени тук.

Казва се така: (Чете) „Правителството заявява, че ако Финансовият комитет през своята сесия на м. септември признае за необходимо, след разглеждането получените резултати от приложението на горното, може да покани един експерт, назначен въ съгласие съ Обществото на народитѣ, да сътрудничи временно за приложението на решението за създаването на едно тѣло за върховенъ контролъ“.

Министъръ С. Стефановъ: Одеве Ви казахъ какъ се разбира това.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Друго едно нѣщо сѣщо ми прави лошо впечатление. Тия изключителни права, които Ви даватъ на Васъ, като финансовъ министъръ на България, или, по-право, които се даватъ на министра на финансите на България — това не мислите ли на диктатура? Да се даде право на единъ министъръ на финансите да каже на другъ министъръ къде може да се ангажира съ известни разходи!

М. Дочевъ (д. ст): И ние сме противъ диктатурата. Това е право.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Единъ министъръ да не може не само да упражнява контролъ на разходите, но и да поема ангажментъ за известни разходи, ако не му разреши финансовият министъръ!

Министъръ С. Стефановъ: Много естествено!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Тогава за какво сж другитѣ министри, щомъ тѣ не могатъ по своя инициатива да поематъ ангажментъ за известни разходи?

И. Василевъ (з): Докторе! Ти защитаваши наша кауза!

М. Дочевъ (д. ст): Даже въ сговоритско време нѣмаше такива работи!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Народното събрание не е дало такива права, защото, ако бѣше ги дало, щѣше като Хитлеровиятъ Райхстагъ да гласува само пълномощия и да бѣде разпуснато. Народното събрание нѣма намѣрение, споредъ мене, да дава диктаторски права, защото тѣ сж въобще опасни. И азъ смѣтамъ, че тѣ (Сочи сговоритѣтѣ) сж доволни, защото вие имъ подражавате, защото могатъ да се извиняватъ съ това. И наистина, вие съ вашитѣ действия ги оправдавате, и тѣ сж въ настоящиение, а вие сте въ отстъпление днесъ, когато вие, ако искате да бѣдете на мѣстото си управници, трѣбваше, щомъ дойдохте, да ликвидирате съ едно страшно минало, да ги направите невъзможни като управници. А сега тѣ сжичитѣ, които забатачиха България до гуша, претендиратъ, че утре могатъ да я управляватъ по-добре отъ васъ.

М. Дочевъ (д. ст): То се знае. Нѣма споръ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ето кѣе ме кара да смѣтамъ, че вие фактически нищо положително не сте направили. Г. г. народни представители! Вчера г. министъръ-председателътѣ разправяше, че тѣ (Сочи сговоритѣтѣ) не изпълнили задълженията, които сж поели къмъ Финансовия комитетъ и той се сърдѣлъ. Ако тѣ не бѣха ги изпълнили, азъ бихъ ги поздравилъ. Жалкото, обаче, е тамъ, че тѣ ги изпълниха и ги изпълниха по такъвъ начинъ, че ангажираха държавата.

А. Капитановъ (з): Другитѣ условия изпълниха, но 10 хиляди чиновници не уволниха.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Тѣ не ги уволниха, но не ги уволни и днешното правителство. И не само не ги уволни, ами увеличава чиновницитѣ.

А. Капитановъ (з): Това не е вѣрно. Чиновницитѣ се намаляватъ, не се увеличаватъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Увеличаватъ се. Никой не опроверга цифрата 160.000 чиновници. Това е чудовищно.

А. Капитановъ (з): Отъ Георги Петровъ я чухте.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Той е вчерашенъ министъръ, и не може да не държи смѣтка какво говори. Той говори предъ хора, съ които е билъ въ единъ кабинетъ и

е седѣлъ тукъ рамо до рамо съ тѣхъ, и не може да не държи смѣтка, че може да бѣде изобличенъ.

А. Капитановъ (з): Колкото вие държите смѣтка, че вчера бѣхте на тая страна. (Сочи болшинството)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Тѣмъ заради това, защото държа смѣтка, искамъ да бѣдемъ наясно, за да можемъ утре пакъ да бѣдемъ наясно, г. Капитановъ и г. г. народни представители.

Днесъ, когато се говори за сътрудничество съ Обществото на народитѣ, азъ съмъ длъженъ да спомня, че Стамболийски, всрѣдъ протеститѣ на другитѣ срѣди у насъ, направи постѣпки за приемането на България въ Обществото на народитѣ, което днесъ се величае, но, въпрѣки че той пожела и направи постѣпки за влизането ни въ Обществото на народитѣ, съвсемъ не стана робъ нито на Финансовия комитетъ, нито на Обществото на народитѣ. Азъ се страхувамъ и предупреждавамъ, заедно съ тѣзи, които преди мене предупредиха, за ония страшни, сѣдбоносни последици, които утре могатъ да ни изненадатъ. Азъ не зная доколко утре вие ще можете да извоювате наистина нѣщо отъ Финансовия комитетъ и специално отъ онѣзи, при които той ви праща — портъоритѣ. За мене наистина е необяснимъ този магически кръгъ, въ който се движатъ нашитѣ представители; портъоритѣ ги пращатъ при Финансовия комитетъ, Финансовият комитетъ ги праща при портъоритѣ. Азъ питамъ: кога ще спре това, кога този въпросъ ще бѣде поставенъ на разрешение и имате ли вие нѣкакви гаранции, преди всичко, за това, че конвенцията отъ 1926 г. ще бѣде ревизирана и че нашитѣ дѣлове ще бѣдатъ намалени?

К. Кирковъ (д): Ако обичате, кажете нѣщо за телеграмата отъ Римъ до правителството на Стамболийски, да се приематъ а tous prixъ всички условия на италианската фирма по експлоатацията на рилскитѣ гори.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Този въпросъ не познавамъ и затова не мога да Ви отговоря. Можете да провѣрите и да го изнесете, моля. Азъ съмъ за това: да се казватъ недостатѣцитѣ. Ама ваши, ама наши — не ме интересуватъ. На когото и да бѣдатъ, колкото и страшни да бѣдатъ, колкото и скандални да бѣдатъ, колкото и много хора близки да изобличатъ, азъ съмъ съгласенъ да бѣдатъ изнесени на показъ.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да обърна вниманието на правителството върху повдигнатия въпросъ. Когато ние говоримъ тукъ за мораториумъ, когато правителството наистина трѣбваше да поиска мораториумъ, г. министъръ-председателътѣ ни каза: „Азъ не искамъ мораториумъ; ако го искамъ, ще го получа“. То е въпросъ; азъ се съмнявамъ дали ще го получи. Но той каза: „Азъ искамъ най-напредъ да се намалятъ задълженията ни, че тогава да искаме мораториумъ“. Какво прѣчи, ако ни дадатъ мораториумъ, докато той трае, да работите за намаляние на задълженията ни и да го извоювате?

А. Капитановъ (з): Тукъ, докторе, не дадеши право на други да редятъ тая работа. Тая рецепта е погрѣшна.

Министъръ С. Стефановъ: А какво ще стане съ стопанския кредитъ на страната?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ами ако не ви намалятъ задълженията и нѣмате мораториумъ?

А. Капитановъ (з): По-лесно се иска мораториумъ, г. докторе, когато се намалятъ задълженията. Това трѣбва да го разберете. За мораториума ще питате адвокати. Тя не е медицинска работа.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Г. г. народни представители! Г. министърътѣ на финансите говори за кредита. Дали по този начинъ вие ще заздравите кредита, то е въпросъ. Нали е дошло положението дотамъ, щото само следъ като отидете въ Женева, да можете да готвите закънъ за запазването на довѣрието, на кредита, азъ се съмнявамъ, че вие ще го заздравите. Съмнявамъ се, че по тоя пътъ ще стигнете до известни резултати. Единъ вестникъ изнесе, че дори законопроектътъ за задълженията, за който ни приказватъ тукъ, билъ изготвенъ отъ заинтересовани срѣди въ България, билъ занесенъ за прегледъ въ Женева и сега донесенъ готовъ.

Министъръ С. Стефановъ: Протестирамъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ще ниаме случай да го видимъ. Наистина, опасно е и би било скандално, ако правителството се ангажира с такова предателство спрямо интереситъ на цѣлъ народъ.

И. Василевъ (з): Можете ли да вървате подобно нещо?

Министъръ С. Костурковъ: Това сѣ сведения отъ удиката.

А. Капитановъ (з): Решили сте всичко да отричате, още щомъ излъзохте на трибуната.

М. Дочевъ (д. ст): Дайте възможност на единъ опозиционеръ да приказва.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не желая да отричамъ нищо добро. Бихъ желалъ да го видя, бихъ желалъ да го почувствува българскиятъ народъ, бихъ желалъ страната да ви е благодарна за онова, което вършите днесъ. Азъ виждамъ, обаче, че вие отивате по катастрофаленъ пътъ, виждамъ, че вие разслабвате и довършете ни въ чужбина. Зашто недейте смѣта, че когато угаждате, печелите довърше. Недейте смѣта, че като поемате въ чужбина ангажменти, често пъти не въ интереса на държава и на народъ, отъ тамъ ще ви кажатъ браво. И тамъ хората, въ своето съзнание, нѣма да ви оправдаятъ. Тѣ правятъ политика, и тъкмо затова, защото се прави политика съ тия въпроси, азъ смѣтамъ, че българското правителство трѣбваше да бѣде много по-внимателно, много по-осторожно, много по-предпазливо. Вестници тукъ писаха, че вие не сте казали всичко, каквото е станало тамъ, не сте изнесли тукъ всички ангажменти, които сте поели тамъ.

А. Капитановъ (з): „Пладне“ пише това.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И наистина, въ последствие се доказва, че много работи не се изясниха тукъ, не се изнесоха, за да не се дразни народното представителство.

Министъръ С. Стефановъ: Кога това?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Сега, следъ завръщането отъ Женева.

Министъръ С. Стефановъ: Следъ връщането всичко, каквото е станало, е пълно достойние на васъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие по-рано ни казахте, че законътъ за засилване на държавнитъ приходи е ваша собствена инициатива,...

Министъръ С. Стефановъ: Това е само наша инициатива.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст):... а билъ все пакъ съставенъ съ сътрудничеството на Финансовия комитетъ.

Министъръ С. Стефановъ: Протестирамъ, г. докторе, защото и г. Вато протестира, че не съмъ му далъ проекта.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): При туй условие той се съгласи — че съ приходитъ, които ще получатъ по тоя извънреденъ законъ, ще посрѣщате дефицититъ.

Министъръ С. Стефановъ: Защо говорите така, г. докторе? Нашитъ нужди ни наложиха тоя законъ.

И. Василевъ (з): За какво сътрудничество на Финансовия комитетъ, когато Парламентътъ гласува закона?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Нуждитъ налагатъ, но не бива да бѣдатъ удовлетворявани по такъва рецепта, каквито се предписватъ отъ тукъ и тамъ. Днесъ тукъ се спомена за монопола на тютюна. Отъ печалбитъ на нѣколко монополи, които ще вземе държавата, а не да ги дава въ ръцетъ на ненаситни капиталисти и спекуланти, ще имате приходитъ, който ви сѣ необходими, за да посрещнете нуждитъ на народъ и на държава. Но когато вие отивате да ги посрѣщате съ извънредни налози, съ увеличаване на данъцитъ, бѣдете сигурни, че вие днесъ ще уредите временно положение, вие ще платите временно на чиновницитъ, но азъ питамъ: какво ще правите утре? Азъ питамъ: какво ще прави онова правителство, което ще дойде утре? Вие днесъ се оплаквате и се извинявате съ онова, което е направилъ Сговорътъ. Другото правителство, което

ще дойде утре, ще се извинява съ вашитъ дѣла, съ дѣлата на правителството, което е било преди него.

М. Дочевъ (д. ст): Още по-тежко наследство ще остави.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Възрастътъ не е тамъ; въпросътъ е за връщане на българската държава къмъ онова положение, при което и народътъ ще може да посрѣща своитъ нужди отъ своя трудъ,...

Министъръ С. Стефановъ: Кажете какъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст):... отъ своитъ доходи, като не му вземате онова, което му е насъщна необходимостъ, като не му вземате онова, което е необходимо за изхранване и за обличане на семейството му, като вземате приходи за държавата отъ предприятията, които днесъ взематъ приходитъ на българското население и ги изнасятъ навън, трупатъ ги въ чужди банки. Въ това отношение не сте направили много. Трѣбва да ви кажа, че и днесъ спестяванията не сѣ привличени още въ Земледѣлската банка; вие ги прогонвате дори, тѣ отиватъ въ чужди банки, тѣ отиватъ по единъ скандаленъ начинъ и въ чужди държави, за да строятъ тамъ, където има достатъчно построено, а въ България, където е необходимо да останатъ, вие вземате последнитъ стотинки...

Министъръ С. Стефановъ: Българскитъ спестявания не могатъ да отиватъ въ странство, защото сѣ въ левове.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Отиватъ, защото печалбитъ на тия банки, въ които сѣ тия спестявания, се пренасятъ въ странство.

А. Капитановъ (з): А въ България отъ невидѣлица се купуватъ съюзни домове. Предизвикжете да Ви се каже.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Какъ е купенъ съюзенъ домъ?

А. Капитановъ (з): Не зная, казвамъ само.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ако сте честенъ човѣкъ, отговорете.

А. Капитановъ (з): Азъ съмъ честенъ, но вие, ако сте честенъ, отговорете. Азъ съмъ стоялъ отначало до края на едно мѣсто, а вие на колко мѣста стоите?

М. Дочевъ (д. ст): Той иска да каже за „Врабча“.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Той може да иска да каже за „Врабча“; той може да иска да каже за когото ще; азъ го разбирамъ, че иска да хвърли другата стрелата.

А. Капитановъ (з): (Къмъ М. Дочевъ) Стани му адвокатъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Нѣкой има дързостта да приказва за купуване за 8 милиона лева зданието срещу двореца, въ което се помещава съюзниятъ домъ „Александъръ Стамболийски“; следъ нѣколко месеци се премѣстиха въ друго здание, което, по логиката на г. Капитановъ, пакъ е купено. Може-би следъ известно време ще бѣде премѣстенъ въ друго нѣкое здание, за да бѣде пакъ купено. Ние сме щастливи, наистина, че можемъ да купимъ толкова много здания за съюзенъ домъ. Но азъ мисля, че когато се говори по единъ такива сериозни въпроси, не бива да се правятъ такива несериозни заклички, още повече като знаете, че това сѣ единъ заклички недостойни за единъ човѣкъ като Васъ.

А. Капитановъ (з): Недостойно е вие да приказвате отъ тамъ така по бюджета и да отричате всичко, което е направено отъ правителството.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И вашиятъ ораторъ го отрече.

А. Капитановъ (з): Не го е отрекълъ нашиятъ ораторъ. Той се обяви противъ беглика.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И той нарече бюджета композитивенъ, и той каза, че нѣма да се реализира. Като търпите едно беззаконие, кое ми дава право да не смѣ-

тамъ, че и другитѣ беззакония не ще търсите? Когато се говори за бюджета, когато се говори за стабилизиране на държавата, азъ смѣтамъ, че чувствата могат да бъдат оставени малко по-настрана. Има мѣста, където могат да се проявятъ.

А. Капитановъ (з): Вие не сте ги оставили.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Дали сме ги оставили или не, ще видимъ — близкото бъдеще ще покаже.

А. Капитановъ (з): Блажени вѣрующи!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ смѣтамъ, че нашата държава има нужда отъ спокойствие. Азъ бихъ желалъ правителството, което наистина не отговори на нуждитъ на народа, да трѣгне по единъ новъ пътъ, защото сегашниятъ пътъ е катастрофаленъ и държавата я грози опасностъ. Не само вътрешната ви политика отива къмъ пропастъ. И днесъ нѣма спокойствие въ България, и днесъ има убийства, и днесъ терорътъ е такъвъ, какъвто бѣше презъ сговористко време — дори въ известни отношения надминава сговористкия тероръ — и днесъ започнаха да ставатъ безследни изчезвания, и днесъ става онова, противъ което ние се борихме до 21 юний 1931 г. и което вие дойдохте да лѣкувате. Вие до днесъ нищо не направихте.

А. Капитановъ (з): Безследни изчезвания! Не Ви е срамъ да говорите това!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ бихъ искалъ отъ васъ да отговорите: има ли законностъ, има ли миръ и спокойствие въ нашата страна? Гарантиранъ ли е животътъ на българския гражданинъ въ България? Ето къде е голѣмиятъ въпросъ. Азъ не мога да се съглася съ една такава политика. Трѣбва да бѣде много голѣмъ недобро съвѣстникъ онзи, който не би призналъ, че ние минахме презъ единъ страшенъ режимъ, борихме се на животъ и смъртъ и не току така, отъ слободия, правимъ критика на днешното правителство. И ние бихме могли да лежимъ на спокойствие тамъ, където лежатъ другитѣ, ...

А. Капитановъ (з): Кой сте Вие?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... и ние бихме могли да ограбваме, както другитѣ. Но когато вие сте дошли отъ името на това, да пазите интереситъ на народа и да установите едно законно управление, за което цѣлиятъ народъ се бори и ви прати тукъ, въ Парламента, и когато вие, следъ като не сте направили нищо, нѣмате съзнанието, че не сте направили нищо, нѣмате съзнанието, че трѣбва да почнете поне, кажете ми, г. г. народни представители, какво може да очаква утре българскиятъ народъ отъ едно ново правителство? Ами че той даде толкова много довѣрие на правителството на Народния блокъ, колкото на никое друго правителство не е давалъ.

М. Дочевъ (д. сг): И народътъ остана измамненъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Какво даде правителството на Народния блокъ? Никое правителство не се е подиграло съ интереситъ на единъ народъ така жестоко, както се подигра правителството на Народния блокъ съ интереситъ на българския народъ! Сговорътъ дойде чрезъ конспирация, чрезъ насилие, и естествено бѣше, че той ще управлява чрезъ насилие, естествено бѣше, че отъ него не можеше да се очаква нѣщо по-друго. Но когато вие дойдохте въ името на мира и спокойствието, а продължавате политиката на терора и насилието, и го засилихте дори — ако щете, въ много отношения надминахте Демократическия сговоръ — (Възражения отъ мнозинството)...

К. Кораковъ (д): Вие сте единъ безсрамникъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... кажете, въ името на какво ще ви даде довѣрие българскиятъ народъ?

К. Кораковъ (д): Вие сте единъ безсрамникъ!

А. Капитановъ (з): Какво искашъ отъ единъ малолѣтенъ човѣкъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Когато е въпросъ да се защитятъ интереситъ на българския народъ, азъ ви заявявамъ, че сме готови да ви направимъ всички концесии, ...

А. Капитановъ (з): Не искаме да ни правите концесии! Дама души ще правите концесия на цѣль народъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... готови сме да направимъ всички жертви — защото азъ не познавамъ по-голяма жертва отъ това, да изложишъ живота си на рискъ, на опасностъ, както го излагахме 8 години, ...

А. Капитановъ (з): Само ти!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): ... както го излагаме и днесъ. (Възражения отъ земледѣлицѣ) Не само азъ, цѣлиятъ български народъ го излага, и азъ заедно съ него. — И когато ние даваме тая голѣма жертва, какво повече искате?

И. Василевъ (з): Това е само реклама!

А. Капитановъ (з): (Къмъ д-ръ Г. М. Димитровъ) Какво е затворъ — не знаешъ ти! Ще си правишъ реклама!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вамъ може да не ви изнася.

А. Капитановъ (з): Какъ не те е срамъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ се чудя, какъ не Ви е срамъ Васъ!

М. Дочевъ (д. сг): Г. председателю! Дайте възможностъ да говори ораторътъ! Може ли това нѣщо?

И. Василевъ (з): Не говоришъ по отговоръ на тронно слово, а говоришъ по бюджетъ. Правишъ си реклама!

М. Дочевъ (д. сг): Тѣй си правѣхте реклама навремето!

К. Кораковъ (д): Г. председателю! Обърнете му внимание! Или е чуждъ агентъ? Това е провокация отъ негова страна! Безсрамникъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Наистина, по-голямо безсрамие отъ вашето — нѣма!

К. Кораковъ (д): Какъ можете да говорите, че има безследно изчезнали и че сме надминали Демократическия сговоръ? Бждете малко обективенъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ние знаемъ добре, че за васъ бѣше лесно да правите опозиция, защото вие и презъ сговористко време бѣхте на властъ, но попитайте земледѣлския народъ, който е изнесълъ борбата срещу тогавашното правителство, който я води и днесъ, какъ се прави опозиция. Вамъ ви е широко около врата, вамъ ви е добре, вамъ ви е топло, но не е топло на българския народъ. И когато се касае за неговитѣ интереси, ние сме готови да приемемъ и вашитѣ мизерни обвинения!

А. Капитановъ (з): Недейте оскърбява!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ние сме готови да отстояваме борбата. Ние нѣма да се откажемъ отъ нашитѣ разбирания. Нѣма да се откажемъ отъ една голѣма борба.

А. Капитановъ (з): Я си оттегли думитѣ. Нашитѣ обвинения не сѣ мизерни! Вие не знаете какво правите.

Председателстващъ Н. Захариевъ (Звъни)

А. Капитановъ (з): Г. председателю! Не може да държи такъвъ езикъ отъ трибуната на Народното събрание!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вие можете да ни заплашвате, вие можете да упражнявате насилие, но вие нѣма да ни уплашите.

Отъ мнозинството: Ха-ха-ха!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Ние сме преживѣли много, ще преживѣемъ и това. Най-после може да се мине и презъ насъ, но азъ съмъ убеденъ, че българскиятъ народъ нѣма да ви прости. Българскиятъ земледѣлски народъ нѣма да бѣде уплашенъ и въ края на крайщата, както бѣше въ миналото, той ще бѣде потърсенъ пакъ да спасява държавата си. Както въ миналото, следъ като докараха катастрофата, потърсиха предателитѣ, потърсиха униженитѣ и оскърбенитѣ да лѣкуватъ ранитѣ и да спасяватъ положението, така ще бѣде и сега. Азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители, че въпрѣки всички искания, че въпрѣки всички пререкаания, недостойни за едно правителство, дошло на властъ по единъ такъвъ начинъ, по какъвто дойде правителството на Народния блокъ, българскиятъ народъ ще преодолѣе всички мъжнотии, всички препят-

ствия и въ края на крайщата вие пакъ ще потърсите предателитъ, отреченитъ, родоотстъпникитъ да спасяватъ България, така както Стамболийски бѣше потърсенъ отъ затвора, за да спасява България, която той щѣл да продава, споредъ мнението на нѣкои, които и днесъ го твърдятъ, но задъ гърба ви.

А. Капитановъ (з): Фрази!

И. Василевъ (з): Коста Тодоровъ ще търсимъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И Коста Тодоровъ, и Александъръ Оббовъ, и Недѣлко Атанасовъ, и Христо Стояновъ, . . .

А. Капитановъ (з): И Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): . . . сж служили честно и доблестно на интереситъ на българския народъ и сж били горди като министри, че не сж се продавали на никого, . . .

А. Капитановъ (з): Горди сж били да избѣгатъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): . . . че сж били искрени къмъ земеделския отруденъ народъ и сж отстоявали интереситъ му така, както никога досега не сж били тѣ отстоявани. Въ миналото тѣ дадоха единъ бюджетъ, отъ който се вижда, че сж създали едно благосъстояние на българската държава, такова, каквото едва ли може да се създаде не отъ днешното правителство, но и отъ утрешното правителство при това тежко наследство, което вие ще му оставите. И азъ съмъ убеденъ, че въ края на крайщата България ще бѣде спасена отъ този сѣщия народъ, който я спаси въ 1919 г., начело съ доблестнитъ свои представители, отъ които животъ и днесъ не сж престанали да бѣдатъ вѣрни изпълнители на желанията и на добре разбранитъ интереси на цѣлокупния български народъ, на българската държава.

И. Василевъ (з): Реклама!

А. Капитановъ (з): Фрази!

Г. Енчевъ (з): Тази е разликата, че сега не е 1919 г., а 1933 г.!

С. Кирчевъ (з. Ст): (Ржкоплѣска)

А. Капитановъ (з): Групата ти ржкоплѣска!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): И Георги Марковъ имаше едно време голѣма група. И вашата група ще я постигне сѣщата участъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Има думата народниятъ представител г. Тома Константиновъ. — Нѣма го.

Записанитъ оратори отъ парламентарнитъ групи да говорятъ по законопроекта за бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година се изказаха. Дебатитъ сж приключени.

Утре ще отговарятъ на критикитъ г. министърътъ на финанситъ и г. министъръ-председателътъ.

Идното заседание ще бѣде утре, 9 часътъ преди обѣдъ, съ следния дневенъ редъ:

Първо четене законопроектитъ:

1. За бюджета на държавата за 1933/1934 ф. г. — отговоръ на министра на финанситъ.

2. За измѣнение на закона за разширение на желѣзнопътната мрежа и на пристанищата — продължение разискванията.

3. За одобрение конвенцитъ, приети отъ международнитъ морски конференции презъ 1929 и 1930 г. въ гр. Лондонъ.

4. За опрощаване даденото за временно употребление облѣкло на крайно бедни инвалиди.

Второ четене законопроектитъ:

5. За измѣнение и допълнение на закона за трудовитъ земеделски стопанства.

6. За уреждане наемнитъ отношения.

7. За кариеритъ.

8. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

9. Докладъ на прошетарната комисия.

Който сж съгласни съ тоя дневенъ редъ, който прочетохъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 22 ч. 5 м.)

Подпредседатели: { **Н. ЗАХАРИЕВЪ**
Н. ШОПОВЪ

Секретарь: **П. ПОПИВАНОВЪ**

Зам.-началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. ДУКОВЪ**